

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA
STANDARTLARINA GEÇİŞİN FİNANSAL
RAPORLARIN KALİTESİ ÜZERİNE ETKİSİ: BIST'TE
BİR UYGULAMA**

DOKTORA TEZİ

İnci Çisil BULMUŞ (ORAL)

**Danışman
Prof. Dr. İsmail BEKÇİ**

Isparta, 2019

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin Adı Soyadı	İNİCİ QÜİL BULMUŞ (ORAL)	
Anabilim Dalı	İşletme A.B.D	
Tez Başlığı	YEREL STANDARTLARDAN ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLARA STANDARTLARINA GEÇİŞİN FİNANSAL RAPORLARIN KALİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: (BIST'TE BİR UYGULAMA)	
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLARA STANDARTLARINA GEÇİŞİN FİNANSAL RAPORLARIN KALİTESİ ÜZERİNE ETKİSİ: BIST'TE BİR UYGULAMA	
<p>Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Doktora Tez Savunma Sınavında jürimiz 14/12/2018 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Doktora tezi için;</p> <p>☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU²</p> <p>ile aşağıdaki kararı almıştır.</p> <p>☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ³ kararlaştırılmıştır. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin REDDEDİLMESİ⁴ kararlaştırılmıştır.</p>		
TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	İmza
Danışman	Prof. Dr. İsmail BEKÇİ Süleyman Demirel Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Durnuş ACAR Süleyman Demirel Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Öner TEKŞEN Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Eda DEMİRCİOĞAN Akdeniz Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Hakan BAÇELİK Süleyman Demirel Üniversitesi	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³ DÜZELTME kararı için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır.

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 39-(4) Tezi hakkında DÜZELTME kararı verilen öğrenci sınav tarihinden itibaren en geç altı ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur.

⁴ Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir.

T. C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Geçişin Finansal Raporların Kalitesi Üzerine Etkisi: BIST’te Bir Uygulama” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

İnci Çisil BULMUŞ (ORAL)

14.12.2018

(BULMUŞ (ORAL), İnci isil, *Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Geçişin Finansal Raporların Kalitesi Üzerine Etkisi: BIST’te Bir Uygulama*, Doktora Tezi, Isparta, 2018)

ÖZET

Bu alıŐma Türkiye’de Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ile bire bir uyumlu olarak oluşturulan Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları’nın (TMS/TFRS) kabulü ile birlikte tekdüzen muhasebe sisteminden TMS/TFRS’ye geçişin etkileri üzerine odaklanmıştır. Çalışma, TMS/TFRS’nin uygulamaya konulması ile birlikte finansal tablolardan elde edilen finansal raporların kalitesinde artış meydana gelip gelmediğini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada TMS/TFRS kapsamındaki kazanç yönetimi potansiyeli ve finansal tablo bilgilerinin değer ilgisi düzeyini de incelemektedir. Çalışma sonunda TMS/TFRS’ye geçiş ile kar yönetimi uygulamaları oranında düşüş tespit edilemezken; işletmelerin piyasa değeri ile defter değeri arasındaki değer ilgisinde artış gözlenmiştir.

Keywords: UFRS, TFRS, Kar Yönetimi, İhtiyari Tahakkuklar, Değer İlgisi.

(BULMUŞ (ORAL), İnci Çisil, *Effect On The Quality Of The Financial Reports To Transfer To International Financial Reporting Standards: An Application In BIST-100*, Ph.D. Thesis, Isparta, 2018)

ABSTRACT

This study investigates the effects of the transition from the uniform accounting system to Turkey Accounting Standards/Turkey Financial Reporting Standards (TAS/TFRS). These standards are established in accordance with the International Financial Reporting System (IFRS) and are recorded verbatim. The study aims to determine whether there is an increase in the quality of the financial reports obtained from the financial statements resulting from the application of TAS / TFRS. The study also examines the potential of earning management and the value relevance of the information obtained from the company's financial statements under the scope of TAS / TFRS. The findings of the study show that the implementation of TAS/TFRS does not reduce the scope for earning management, but leads to more value relevant information between market value and book value of equity.

Keywords: IFRS, TFRS, Earnings Management, Discretionary Accruals, Value Relevance,

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ	x
TEŞEKKÜR	xi
ÖNSÖZ.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ OLUŞUM VE GELİŞİM SÜRECİ

1.1. ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ ORTAYA ÇIKIŞI VE OLUŞUM SÜRECİ.....	4
1.2. TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ ORTAYA ÇIKIŞI VE OLUŞUM SÜRECİ	7
1.3. MUHASEBE STANDARTLARININ ULUSLARARASI HARMONİZASYONU	8
1.4. TÜRKİYE'DE KULLANILAN MUHASEBE SİSTEMİ VE UYUMLAŞTIRMA ÇALIŞMALARI.....	10

İKİNCİ BÖLÜM

MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ VE FİNANSAL RAPORLAMA

2.1. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ.....	15
2.1.1. Muhasebe Bilgi Sistemi Teorik Çerçevesi.....	15
2.1.2. Muhasebe Bilgi Kalitesinin Teorik Çerçevesi	18
2.1.3. Muhasebe Bilgi Kalitesinin Ölçülmesi	21
2.1.4. Muhasebe Bilgi Kalitesini Etkileyen Faktörler.....	22
2.2. FİNANSAL RAPORLAMA	25
2.2.1. Finansal Raporlamanın Teorik Çerçevesi	25
2.2.2. Finansal Raporların Hazırlanma Ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve	26
2.2.3. Finansal Raporlama Kalitesi	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİNANSAL RAPORLAMA KALİTESİNİ ÖLÇMEDE KULLANILAN YÖNTEMLER

3.1. FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ TAHAKKUK KALİTESİ ÜZERİNE ETKİSİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK YÖNTEMLER.....	33
---	----

3.1.1. Kar Yönetimi ve Motivasyonları	35
3.1.2. Kar Yönetimi Yöntemleri	39
3.1.3. Kar Yönetimi Modelleri	42
3.1.3.1. Jones Modeli	43
3.1.3.2. Düzeltilmiş Jones Modeli	43
3.1.3.3. Kothari, Dechow ve Watts Modeli	44
3.1.3.4. Larcker ve Richardson Modeli	44
3.1.3.5. Healy Modeli	45
3.1.3.6. DeAngelo Modeli	45
3.1.4. Literatür Taraması	46
3.2. FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ DEĞER İLGİSİ ÜZERİNE ETKİSİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK YÖNTEM.....	51
3.2.1. Değer İlgisi ve Motivasyonları	51
3.2.2. Literatür Taraması	52
3.3. FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ ZARARIN ZAMANINDA SUNULMASI ÜZERİNE ETKİSİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK YÖNTEM.....	61
3.3.1. Zararın Zamanında Sunulması ve Motivasyonları	61
3.3.2. Literatür Taraması	63
3.4. FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ KARLARIN ZAMANINDA SUNULMASI ÜZERİNE ETKİSİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK YÖNTEM.....	65

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ FİNANSAL
RAPORLAMA KALİTESİNE ETKİSİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK BİR
UYGULAMA

4.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	67
4.2. ÇALIŞMANIN KAPSAMI VE VERİ SETİ.....	68
4.3. MODELLERDE KULLANILAN DEĞİŞKENLERİN TANIMLANMASI	70
4.3.1. Bağımlı Değişkenler	71
4.3.2. Bağımsız Değişkenler	71
4.4. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI.....	73
4.5. ÇALIŞMANIN LİTERATÜRE KATKISI.....	74
4.6. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	74
4.6.1. Panel Veri Analizi	78
4.6.2. Birim Kök Testleri	81
4.7. ÇALIŞMANIN HİPOTEZLERİ.....	83
4.8. ÇALIŞMANIN MODELLERİ.....	85
4.9. ÇALIŞMANIN BULGULARI	86
4.9.1. Betimleyici İstatistikler	86
4.9.2. Korelasyon Analizi	87
4.10. BİST İÇİN ELDE EDİLEN AMPİRİK SONUÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	90
4.10.1. Kar Yönetimi Analizinin Ampirik Sonuçlarının Değerlendirilmesi.....	90
4.10.2. Değer İlgisi Analizinin Ampirik Sonuçlarının Değerlendirilmesi	92

SONUÇ.....	95
KAYNAKÇA	98
EKLER.....	108
ÖZGEÇMİŞ.....	110

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AICPA	: The American Institute of Certified Public Accountants
APB	: Accountants Principles Board
BDDK	: Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu
EFAA	: The European Federation of Accountants
EKKY	: En Küçük Kareler Yöntemi
FASB	: Financial Accounting Standards Board
FAS	: Finland Accounting Standards
HGB	: HandelsGsetzBuch
IASB	: International Accounting Standards Board
IASC	: International Accounting Standards Committee
IAS	: International Accounting Standards
IOSCO	: International Organization Of Securities Commissions
IFAC	: International Federation of Accountants
IFRS	: International Financial Reporting Standards
KAP	: Kamuyu Aydınlatma Platformu
KGK	: Kamu Gözetim Kurumu
MBS	: Muhasebe Bilgi Sistemi
NGAAP	: Norwegian Generally Accepted Accounting Principles
SEC	: U.S Securities and Exchange Commission
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu
TMUD	: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe Denetim Standartları Kurulu
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartlar
US GAAP	: U.S. Generally Accepted Accounting Principles
VUK	: Vergi Usül Kanunu

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Kar Yönetimi Literatür Çalışması.....	51
Tablo 2. Değer İlgisi Literatür Çalışması.....	60
Tablo 3. Çalışmaya Konu Olan Firmalar	69
Tablo 4. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler	72
Tablo 5. Değişkenlere Ait Birim Kök Test Sonuçları.....	83
Tablo 6. TMS/TFRS Öncesi ve Sonrası Dönemler İçin Değişkenlere Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	87
Tablo 7. TMS/TFRS Öncesi Ve sonrası Dönemler İçin Piyasa Değeri Değer İlgisine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları	88
Tablo 8. TMS/TFRS Öncesi ve Sonrası Dönemler İçin Getiri Modeli Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları	89
Tablo 9. TMS/TFRS Öncesi ve Sonrası Dönemler İçin Düzeltilmiş Jones Modeli'ne İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları	90
Tablo 10. TMS/TFRS Öncesi Ve sonrası Dönemler İçin Kar Yönetimi Modeli'ne İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları	90
Tablo 11. TMS/TFRS Öncesi ve Sonrası Dönemler İçin Toplam Tahakkuk Modeli (Düzeltilmiş Jones Modeli, 1995) Panel Veri Regresyon Analizi Sonuçları.....	91
Tablo 12. TMS/TFRS Öncesi ve Sonrası Dönemler Kar Yönetimi Panel Veri Analizi Regresyon Analizi Sonuçları	92
Tablo 13. TMS/TFRS Öncesi ve Sonrası Dönem İçin Piyasa Değeri Değer İlgisine İlişkin Modelin Panel Veri Regresyon Analizi Test Sonuçları	92
Tablo 14. TMS/TFRS Öncesi Dönem ve Sonrası İçin Hisse Senedi Getirisi - Net Kar Arası Değer İlgisi İçin Panel Veri Regresyon Analizi Test Sonuçları	94

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim boyunca ve tez çalıŐmam sırasında, bana her türlü desteği, anlayıŐı ve sabrı gösteren, değerli hocam Prof. Dr. İsmail Bekci'ye, tez jürimde yer alan ve tez çalıŐmamı değerli nerileri ile yönlendiren, değerli vaktini ayıran ğretim yesi Dr. Eda Oruç Erdoğan'a, iŐte olduğu kadar tez dönemimde de sabırla desteğini esirgemeyen değerli Hazine Birim Müdürü'm Gurur Altun'a ve Finansal Kontrol Kıdemli Müdürü zgr Acar'a, eğitim hayatım boyunca maddi manevi tüm imkanlarını sunan ve destek veren, ailem olmaları ile gurur duyduğum Berrin Bulmuş ve Ali Bulmuş'a, sevgili kardeŐim Cenk Tevfik Bulmuş'a ve son olarak tez sürecimde yaŐadıđım telaŐ ve heyecanlarıma eŐlik eden, çalıŐmalarımın sabırla sonuçlanmasını bekleyen ve bu süreçte "ben"leri "biz" yapan sevgili eŐim Erdinç Oral'a teŐekkürü borç bilirim.

İnci isil Bulmuş (Oral)

Isparta, 2018

ÖNSÖZ

Dünya ekonomisi küreselleşme olgusu ve bilgi ile iletişim teknolojileri alanındaki gelişmeler sonucu sınırlarını kaldırarak hız kazanan bir ivme ile büyümektedir. Ekonominin her kesiminden piyasa oyuncuları da yatırım fırsatlarından faydalanabilmek için giderek artan sayıda olmak üzere, yalnızca lokal piyasalarda değil, uluslararası piyasalarda da işlem yapabilmeyi arzulamaktadırlar. Farklı ülkelerin farklı finansal sistemleri ile ticari ve hukuksal açıdan farklı uygulamalarının varlığı, yatırımcıların artan piyasa fırsatlarından yararlanabilmelerini güçleştirmektedir. Ulusal ve uluslararası piyasa oyuncuları ve piyasaları düzenleyici otoriteler ile diğer tüm piyasa tarafları açısından kritik nokta söz konusu piyasa ile ilgili doğru, güvenilir, açık ve tam zamanında bilgiye ulaşabilmektir. Bu bağlamda finansal piyasalarda hem yatırımcılar hem de düzenleyici otoriteler ve diğer tüm ilgili birimler için küresel finansal bilgi ya da en azından ortak bir dil ile oluşturulabilecek finansal raporlara olan ihtiyaç doğmuştur.

Avrupa Birliği tarafından 2002 yılında yapılan bir düzenlemeyi takiben 2005 yılı itibari ile borsada işlem gören tüm halka açık şirketlerin finansal raporlarında yer alan mali tablolarına ilişkin olarak Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını (UFRS) izlemeleri koşulu ortaya koyulmuştur. Söz konusu standartlar yalnızca Avrupa Birliği ile sınırlı kalmayıp, küresel anlamda rekabet gücünü kaybetmek istemeyen tüm ülkeler tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Ülkemizde de Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) yayınlanarak, 2005 yılı itibari ile borsada işlem gören firmaların finansal raporlama süreçlerinde kullanılmaya başlanmıştır.

Ortak bir muhasebe dilinin izlenmesi ile uluslararası anlamda daha kontrollü ve daha kaliteli finansal raporların elde edileceği görüşünü takiben, bu çalışmada uluslararası anlamda uygulamaya konulan standartların muhasebe bilgi sisteminin en somut çıktısı olan finansal raporların kalitesi üzerine olan etkisi borsada işlem gören imalat sanayi sektöründe yer alan işletmeler üzerinden araştırılmıştır.

GİRİŞ

Ülkelerin politik ve coğrafik olarak sınırları korunsa da sosyal ve ekonomik alanlarda küreselleşmenin boyutunun her geçen gün artış gösterdiği gözlenmektedir. Özellikle sermaye hareketleri açısından bakıldığında, uluslararası ticaretin ivme kazanmasıyla birlikte finansal piyasalarda da sermaye hareketlerinin hız kazandığı gözlemlenmiştir. Artan sermaye hareketlerini takiben finansal bilgiye olan ihtiyaç da giderek artmıştır. Farklı ülkelerin takip ettikleri farklı muhasebe uygulama ve yorumları artan sermaye hareketlerinden faydalanmak isteyen piyasa oyuncularına engel teşkil etmeye başlamıştır. Benzer şekilde işletmeler açısından da finansman ihtiyaçları için uluslararası fon piyasalarından daha düşük maliyetlerle fon bulabilmek güçleşmiştir. Özellikle uluslararası alanlarda faaliyet gösteren şirketlerin faaliyet gösterdikleri her ülke için farklı raporlama uygulamalarının bulunması maliyetlerini de arttırıcı bir unsur olmuştur.

Tüm dünyada ekonomik gelişmelere paralel olarak, farklı ülkelerde hazırlanan finansal raporların benzer şekilde değerlendirilebilmesi için ortak bir uygulama diline olan ihtiyaç artmıştır. Bu ortak dil yatırımcılardan düzenleyici otoritelere kadar tüm piyasa taraflarının doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmalarını sağlayacak ve uluslararası anlamda geçerli olacak raporlama standartlarının oluşturulmasını sağlamıştır. Buna göre finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu ve işletmelere ait muhasebe bilgilerinin sonuçlarını gerçek, açık, güvenilir, tutarlı ve karşılaştırılabilir şekilde yansıtan ilke ve kurallar bütününden oluşan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ortaya konulmuştur.

Dünya üzerindeki zorlu rekabet koşulları göz önüne alındığında bilginin değerinin gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Finansal raporlarda yer alan bilgiler de finansal tablo kullanıcılarının karar alma sürecinde belirleyici roller üstlenirler. Ulusal pazarda faaliyet gösteren işletmelerin sermaye akışkanlığından pay alabilmesi, daha düşük maliyetlerle fon bulabilmesi, düzenleyici kuruluşların bu işletmelerin finansal tablolarının kontrolünü daha kolay bir şekilde gerçekleştirebilmesi ve piyasa yeterliliğinin sağlanabilmesi için güvenilir ve karşılaştırılabilir finansal bilginin varlığı zorunlu hale gelmiştir.

Türkiye’de uzun yıllar tarihi maliyetlere dayanan Tek Düzen Hesap Planı muhasebe uygulamaları kullanılmıştır. Tarihi maliyete dayalı muhasebe uygulamaları güvenilir olsa da geleceğe yönelik değerlendirme yapma konusunda yetersiz kalmaktadır. Ayrıca mevcut muhasebe uygulamalarının kural ve ilkeleri daha çok Türk Vergi Mevzuatı göz önünde bulundurularak, bir başka deyişle düzenleyici otoritelerin ihtiyaçlarına göre düzenlenmiştir. Bu bağlamda söz konusu koşullar altında finansal raporlardan alınacak mali tabloların ortak bir muhasebe dili kullanılmaksızın küresel anlamda karşılaştırılabilme olasılığı bulunmamaktadır. Finansal piyasaların entegrasyonu göz önüne alınarak 2002 yılında Avrupa Birliği tarafından ortaya koyulan ve 2005 yılı itibari ile uygulanması borsada işlem gören şirketler için zorunlu kılınan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’na uyum, Türkiye ve Avrupa Birliği dışında kalan diğer tüm ülkeler açısından da gereklilik haline gelmiştir. Türkiye de 2005 yılı itibari ile halka açık şirketlerin muhasebe uygulamalarında, TMS/TFRS’ye uyum zorunlu kılınmıştır.

Finansal sistem açısından ortak bir dilin oluşturulmasının yanı sıra etkinliğin sağlanabilmesi de önemli arz edeceğinden, standartların kaliteli olması gerekmektedir. Kaliteli finansal bilginin varlığı kullanıcıların ihtiyaçlarına ne ölçüde cevap verebildiği ile doğru orantılıdır. İhtiyaçlara cevap verebilmesinin yanı sıra, birbiri ile tutarlı ve karşılaştırılabilir muhasebe verileri için, kaliteli bir standart setinin varlığı ön koşul olarak düşünülebilir. Bu bağlamda özellikle finansal tablo kullanıcıları açısından bir işletmenin gelecekteki finansal performansının tahminine yardımcı olabilecek finansal bilginin var olduğu finansal raporlar kaliteli sayılabileceklerdir.

Bu çalışmada özellikle yatırımcı açısından muhasebe bilgi sisteminin en somut çıktısı olan finansal raporlarda yer alan mali tablolardaki finansal bilgilerin, TMS/TFRS öncesi döneme göre ne yönde değişim ve gelişim gösterdiği araştırılmıştır. İşletmelerin bilanço ve gelir tablolarını daha iyi ya da daha kötü gösterme amaçlı başvurdukları ve ihtiyari tahakkuklar yolu ile gerçekleştirdikleri kar yönetimi uygulamaları ile, hisse senedi getirisi - net kar arası ve piyasa değeri ile özkaynak defter değeri ve yine net kar arası ilişkiyi ortaya koyan değer ilgisi açısından araştırılmıştır.

Çalışmada öncelikle UFRS ve TFRS'nin ortaya çıkışı ve oluşum süreci değerlendirilmiş; standartların uluslararası platformlarda uyumlaştırılması ilişkin yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Daha sonra Muhasebe Bilgi Sistemi'ne (MBS) değinilmiş ve MBS'nin en somut çıktısı olan Finansal Raporlara ve kaliteli muhasebe bilgilerine dayanan kaliteli finansal raporlamaya ilişkin bilgiler verilmiştir. Çalışmanın izleyen bölümlerinde finansal raporların kalitesini ölçmeye yarayan ve literatürdeki mevcut yöntemlerin tümünden bahsedilmiş; bu yöntemlerden olan kar yönetimi ve değer ilgisi Türkiye'de borsada işlem gören imalat sanayi sektöründeki şirketler baz alınarak analiz edilmiş ve çalışma sonuç bölümü ile sonlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ OLUŞUM VE GELİŞİM SÜRECİ

1.1. ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ ORTAYA ÇIKIŞI VE OLUŞUM SÜRECİ

Muhasebe, işletme ile ilgili karar verici her türlü birim ve otorite için, işletme faaliyetlerinin ölçülerek özetlenmesi ve raporlanması işlemidir.¹

İşletmenin finansal açıdan gösterdiği performansa ait trendin saptanması açısından karşılaştırılabilir ve güvenilir bilgi sunan finansal tabloların varlığı yatırımcılar için önemlidir. Kaliteli ve ulaşılabilir bilginin varlığı sermaye maliyetlerini düşürürken, piyasa etkinliğini de arttırmaktadır. Global sermaye piyasası oyuncuları açısından şeffaflık olgusunun geliştirilmesi bilgi asimetrisini azaltarak, hem piyasa etkinliğinin artırılmasını sağlamakta hem de oyuncuların daha katılımcı olmalarına katkıda bulunmaktadır.² Ülkelerin yerel standartlarına uygun olarak hazırlanmış oldukları finansal raporlar ve bunlara ilişkin düzenlemeler gerçeğe uygun finansal tablo sunumunu amaç edinmiş olsa da uluslararası piyasalarda işlem yapan yabancı yatırımcılar ile bu piyasalara yeni girecek olan yatırımcıların ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmaktadır. Ayrıca ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve sermaye piyasalarının derinliği de finansal raporların kalite standartlarının sorgulanmasına sebep olmaktadır. Söz konusu ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak International Accounting Standards Board (IASB) tarafından International Accounting Standards (IAS) ve International Financial Reporting Standards (IFRS) yayınlanmıştır. Bu standartlar hem ulusal hem de uluslararası piyasa katılımcılarının ihtiyaçlarını karşılayacak düzenlemelerden oluşmaktadır.³

¹ Ali İhsan Akgün ve Selçuk Kılıç, “Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetimi Üzerindeki Etkisi”, *Yönetim ve Ekonomi*, 2013, C.20, S.2, s.22.

² Fevzi Esen, “Finansal Piyasalarda Bilgi Asimetrisi Kaynakları Ve İçerideki Bilgi”, *Ululararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2015, C.8, S.40. s.702.

³ <https://www.iasplus.com/en/standards/other/preface>.

1800'ü yılların ortasında İngiltere'nin şirketlere yönelik düzenlemeleri içeren şirketler yasası ile standartlara ilişkin başı çeken ilk ülke olduğu söylenebilir. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'de ise 1929 yılında başlayan ve 1930'lu yıllar süresince devam eden finansal kriz döneminde Menkul Kıymetler Yasası (1933) ve Menkul Kıymetler Borsası Yasası (1934) çıkarılarak muhasebe standartlarına yönelik ilk düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. 1939 yılında The American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) kurularak muhasebe prensipleri ile ilgili komite oluşturulmuştur. Bu dönemi 1959 yılında kurulan ve 1973 yılında Financial Accounting Standards Board (FASB) kuruluşuna kadar devam eden Accountants Principles Board (APB) - Muhasebe Prensipleri Komitesi izlemiştir.⁴

Muhasebe standartlarının ortaya çıkışı 1973 yılında Avustralya, ABD, Almanya, İngiltere, Meksika, Japonya, İrlanda, Hollanda, Fransa ve Japonya'dan oluşan 10 ülkenin muhasebeden sorumlu kurumlarının International Accounting Standards Committee (IASC)'yi oluşturmasını takiben 1975 yılında ilk Muhasebe Standardı'nın yayınlamasına kadar uzanmaktadır. 1977 yılında International Federation of Accountants (IFAC) kurulmuş ve 1982 yılında IASC, IFAC tarafından standart yapıcı olarak tanınmıştır. 1989 yılına gelindiğinde, The European Federation of Accountants (EFAA) ve IASC muhasebe standartları konusunda uyumlu çalışma kararı almıştır. Global anlamda ilk uyumlaştırma çalışmaları ise 1995 yılında IASC ile International Organization of Securities Commissions (IOSCO)'ın standartlar konusunda birlikte çalışma kararı alması ile başlamıştır. Buna göre Avrupa Birliği üye ülkelerinde yer alan uluslararası firmalar IASC tarafından belirlenen muhasebe standartlarını tanıyacak ve kullanacaktır.⁵

Dünya üzerinde muhasebe uygulamaları genel anlamda kural ve ilke bazlı uygulamalar olarak ikiye ayrılmaktadır. Kural bazlı uygulamalar ABD'deki Financial Accounting Standard Boards (FASB) tarafından oluşturulmuş olan United States Generally Accepted Accounting Principles (US GAAP)'dir.⁶ Buna göre standartlara

⁴ Ahmet Başpınar, "Türkiye'de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış" *Maliye Dergisi*, 2004, S.146, s.43.

⁵ <https://www.iasplus.com/en/resources/ifrsf/history/resource25>.

⁶ Cemal İbiş, Serkan Özkan, "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na Genel Bakış", *Mali Çözüm*, 2006, S.74, s.28-29.

ilişkin her adımın nasıl uygulanacağına dair kesin olarak belirlenmiş kurallar söz konusudur. Bu sistemin geçerli olduğu ülkelerde genel olarak gelişmiş finansal piyasalar ve ekonomik yapı ile geniş anlamda korunan yatırımcı hakları mevcuttur. Buna karşılık ilke bazlı uygulamalar ise Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından oluşturulmuş Uluslararası Muhasebe Standartları'dır. Fransa, İtalya, İspanya, Belçika ve Almanya bu ülkelerden bazılarıdır. İlke bazlı muhasebe uygulamaları kullanıcı olan tüm tarafların iyi niyetli oldukları varsayımı altında, işletmelerin kendileri için en uygun alternatifi seçmelerine izin vermektedir. İlke bazlı uygulamaların olduğu ülkelerde daha çok politik anlamda da güç sahibi sayılabilecek aile şirketleri grubu ya da toplulukları mevcuttur. Bu bağlamda yatırımcı haklarının gücünün daha kısıtlı olmasının yanı sıra söz konusu ülkelerin daha az piyasa yönelik oldukları da söylenebilir.⁷

Bu iki muhasebe seti arasında uygulamalar açısından önemli farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıkların giderilmesi ile ilgili olarak ilk adım 1996 yılında United States Securities and Exchange Commission (SEC), IASC'in amaçlarına olan desteğini açıklaması ile atılmıştır. Bu gelişmeyi takiben 2002 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ile Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu arasında bir mutabakat bildirisi niteliğinde olan Norwalk Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre taraflar mevcut finansal raporlama standartlarının tam teori ve uygulama açısından tamamen uyumlu olabilmesi için en iyi çabayı ortaya koyacaklarını taahhüt etmişlerdir.⁸ Buna göre, mevcutta kullanılan raporlama standartları birbiriyle derhal uyumlu hale getirilecek ve en yüksek çaba ile uyumlaştırma çalışmaları eşgüdümlenecektir.

1973 yılından 2001 yılına kadar IASC tarafından sürdürülen standartları oluşturma ve izleme görevi 2001 yılında IASB'a devredilmiştir. Günümüzde IASB söz konusu görevleri üstlenmeye devam etmektedir.

Uluslararası standartlar daha açık, anlaşılır ve kapsamlı finansal bilgi sunulmasını sağlamanın yanı sıra muhasebesel olarak kullanılan format açısından da

⁷ Ray Ball, "International Financial Reporting Standards: Pros and Cons for Investors", *Accounting and Business Research*, International Accounting Policy Forum, 2006, s.14-16.

⁸ <http://www.fasb.org/news/memorandum.pdf>

farklılıkların giderilmesini sağlamıştır. Böylece farklı ülkelere ait finansal tabloların karşılaştırılabilirliği artarken, bilgi maliyetleri de azalmıştır. Azalan bilgi maliyetleri sınır ötesi yatırımları arttırıcı etki yapmıştır.⁹

1.2. TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ ORTAYA ÇIKIŞI VE OLUŞUM SÜRECİ

Ülkemizde faaliyet gösteren sınır ötesi şirketlerin gün geçtikçe artması ve yoğun olarak gerçekleşen sermaye hareketleri ile yatırımcıların sınır tanımayan yatırım kararları ve sermaye piyasalarında faaliyet gösteren diğer tüm çıkar gruplarının artan gereksinimleri sonucu uluslararası anlamda geçerliliği olması beklenen standartlara olan ihtiyaç gün geçtikçe artmıştır. Şirketlerin ülke içinde halka açılmasına ek olarak, bazı şirketlerin dünyaya da açılarak hisse senetlerinin küresel borsalarda işlem görmeye başlaması da uluslararası anlamda finansal tablolara duyulan ihtiyacın artması konusunu tetiklemiştir.

Muhasebe standartları temelde muhasebe uygulamalarına ilişkin olarak ana kural ve prensipleri belirlemeye yönelik olduğundan ilke bazlıdır. Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu (TMSK) 1999 yılında muhasebe uygulamalarındaki farklılıkları giderme ve muhasebe standartlarını belirleyecek tek yetkili kamu tüzel kişiliği ile idari ve mali özerkliği bulunan ve Başbakanlığa bağlı bir organ olarak kurulmuştur.¹⁰ Uygulamalardaki farklılıkları önlemenin yanı sıra uygulamaların disipline edilerek, finansal tabloların hazırlanma ve sunulmasına ilişkin olarak uygulamalar arası farklılıkların azaltılarak uyumlaştırma çalışmalarının sürdürülmesi görevini de üstlenmiştir. TMSK'nın, Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan, Hazine Müsteşarlığı'ndan, Sermaye Piyasası Kurulu'ndan, Yüksek Öğretim Kurulu'ndan, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumları'ndan, Türkiye Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler ve Yeminli Malî Müşavirler Odaları Birliğinden birer üye olmak üzere toplam 9 üyesi mevcuttur.

⁹ Ball 2006, a.g.e. s.17.

¹⁰ Serpil Bostancı, "Küreselleşen Muhasebede Standartlaşma ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu", *Mali Çözüm Dergisi*, 2012, S.59. <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/59MaliCozum/16-%2059%20SERPİL%20BOSTANCI.doc>

UFRS ile uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları'nın oluşturulması sürecinde ilk olarak TMSK ile International Accounting Standards Committee Foundation (IASCF) arasında, Türkiye'deki mevzuat içinde de yer alacak şekilde Türkçe çevirisinin yapılması için telif ve lisans anlaşmaları yapılmıştır. Buradaki kritik nokta, orijinal UFRS metinlerinden standart kodları ve paragraflar da dahil olmak üzere çevirilerde herhangi bir değişiklik yapılmamış olmasıdır.¹¹ TMSK söz konusu görevlerini 2012 yılı itibari ile Kamu Gözetim Kurumu'na (KGK) bırakmıştır. Günümüz itibari ile standartlara ilişkin düzenleme görevleri KGK tarafından yürütülmektedir.

1.3. MUHASEBE STANDARTLARININ ULUSLARARASI HARMONİZASYONU

Uyumlaştırma çalışmalarının genel amacı ülkeler arası muhasebe standartları arası farklılıkların giderilerek finansal tabloların daha anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamaktır. Bu bağlamda başta IASC olmak üzere, IASB, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ile Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü gibi birçok organizasyon faaliyetlerine devam etmektedir.¹²

Standartlarda ortak dilin oluşturulması sınırlar arası sermaye akışının hızlanmasını sağlarken bilgi asimetrisinin giderilmesine de yardımcı olmaktadır.¹³ Finansal raporların uluslararası sürekliliği açısından evrensel anlamda denetim ve raporlamayı kapsayan muhasebe standart setinin varlığı muhasebe standartlarının harmonizasyonu olarak tanımlanmıştır.¹⁴

Uyumlaştırma çalışmalarının temel amacı sermaye piyasaları ile bireysel ve kurumsal yatırımcılar açısından mevcut bilgi asimetrisinin ve maliyetinin azaltılarak,

¹¹ Vedat Seviğ, 2006, http://www.tmsk.org.tr/basin/basin_060501.html

¹² Richard Baker, Philip Wallage, "The Future of Financial Reporting in Europe: Its Role in Corporate Governance", *The International Journal of Accounting*, 2010, V. 35, N.2, s.175.

¹³ Hui-fa Chen, Qing-liang Tang, Yi-hong Jiang, Zhu-jin Lin, "The Role of International Financial Reporting Standards in Accounting Quality: Evidence from the European", *Journal of International Financial Management & Accounting*, 2010, V. 21, N.3.s.45.

¹⁴ Adriana Tiron Tudor, Iona-Maria Dragu, "Impact of International Financial Reporting Standards on Accounting Practices Harmonization Within European Union Particular Case of Intangible Assets-", *Amales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 2010, V.12, N.1 s.194.

daha şeffaf, güvenilir ve doğru bilgiyi ulaşılabilir kılmak ve akışkanlığı daha fazla olan sermaye hareketliliğini sağlamaktır.¹⁵

Küresel piyasalarda faaliyetlerde bulunan gerek yatırımcılar gerekse kredi verenler gibi finansal bilgi kullanıcıları açısından muhasebe veri setine ait kurallardaki farklılık finansal analizi olanaksız kılmaktadır. Bu nedenle ortak bir muhasebe dilinin varlığı ancak harmonizasyon ile sağlanacaktır.¹⁶

Standartlar arası uyum arttıka finansal bilgi kullanıcıları arasında ortak bir dil ile anlaşmak mümkün olacaktır. Bu durum bir yandan sermaye hareketlerinin hızını artırırken, diğer yandan da finansal raporların anlaşılabilirliğinin ve karşılaştırılabilirliğinin seviyesini artırıcı olacaktır. Bu bağlamda uluslararası standartlara uygun esaslı muhasebe anlayışının varlığı önem kazanmaktadır. Öte yandan harmonizasyonun denetim ve finansal raporlama olmak üzere iki boyutunun varlığından söz etmek mümkündür.

Uluslararası standartlara olan uyumun piyasa yeterliliğini artırırken sermaye maliyetlerini azaltarak ekonomik anlamda karar verme sürecini kolaylaştıran varlığı söz konusu iken, şletmeler açısından bakıldığında maliyetli olduğu açıktır. Ancak ortak bir muhasebe dilinin kullanılmasıyla hem piyasa şeffaflığı artacağından hem de finansal bilgi karşılaştırılabilirliği sayesinde sermaye akışkanlığı sağlanacağından, söz konusu maliyetin telafisi çok kısa sürede sağlanacaktır.¹⁷

Harmonizasyonu etkileyen faktörlerin varlığından da söz etmek mümkündür. Bu faktörler ekonomik, politik, hukuksal, kültürel ya da çevresel olabilir. Bahsi geçen faktörlerdeki meydana gelecek başlıca değişimler harmonizasyon sürecine etki edebilecek, bu süreçte uluslararası muhasebe standartlarının uygulanabilme olasılığını artırıcı ya da azaltıcı etkide bulunabilecektir.

¹⁵Charles Gibson, *Financial Reporting & Analysis Using Financial Accounting Information*, Eleventh Edition, USA: South-Western Cengage Learning, 2012, s.346.

¹⁶ A.Ümit Gökdeniz, *Muhasebe Uygulamalarındaki Uluslararası Farklılıklar ve Çözüm Önerisi*, İstanbul: Avcıol Basım Yayın, 2006, s.13.

¹⁷ Tudor, Dragu, a.g.m., s.195.

1.4. TÜRKİYE’DE KULLANILAN MUHASEBE SİSTEMİ VE UYUMLAŞTIRMA ÇALIŞMALARI

Uluslararası Muhasebe Standartları’na dair tüm dünyadaki uyumlaştırma çalışmaları büyüyen tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Standartların destekçilerine göre standartlar, finansal raporların kalitesini arttırırken, yatırımcıların ve karar alıcı diğer grupların ihtiyaçlarına uygun bilgileri sağlamaktadır. Diğer yandan bu görüşün muallifleri ise tek tip standardın farklı ülkeler için uygulanabilirlik açısından yeterli olamayacağı görüşünü savunmaktadır.

Finansal Raporlama Standartları’nın Türkiye’ye taşınması 1975 yılına dayansa da tüm şirketleri kapsayacak şekilde adaptasyon sürecinin tamamlanması uzun yıllar almıştır.¹⁸ Ülkemizde muhasebe ile ilgili Türk Ticaret Kanunu (TTK), Vergi Usul Kanunu (VUK) ve Sermaye Piyasası Kanunu’nun farklı uygulamaları mevcut idi. Bu üç otoritenin düzenlemeleri arası farklılıkların giderilmesi ile ilgili olarak başta Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD) olmak üzere birçok birlik ve kurulun günümüze kadar uzanan çalışmaları mevcuttur. Türkiye Bankalar Birliği ise kredi başvurusu sırasında talep ettiği bilanço v.b. işletmelerin mali durumlarını beyan edecekleri belgelerde bir standardın belirlenmesi ile ilgili olarak Bankalar Birliği tip bilançonun ortaya konulmasını başarmıştır.¹⁹ Farklılıkların giderilmesi konusunda TMUD 1974 yılında IASC’ye üye olmuştur. 1992 yılına gelindiğinde ise otuz bir adet standardı kitap halinde yayınlamak üzere çalışmalar yapmıştır.²⁰

Türk Standartları Enstitüsü (TSE) de standartlar ile ilgili çalışmalarda bulunmuştur. TSE bünyesinde oluşturulan bir komite (Muhasebe Standartları Özel Denetim Komitesi) - ki söz konusu komite ilerleyen yıllarda “Türkiye Muhasebe

¹⁸ Mustafa Aysan, 2008, “Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Ulusal Uyum: Türkiye Örneği.”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 2008, S.40, s.47.

¹⁹ Aysel Gündoğdu, “Türkiye’de Bankacılık Sistemi Yasal Düzenlemeleri”, Seçkin Yayınları, İstanbul, 2004, 1.Baskı, s.271.

²⁰ Raif Parlakkaya, “Muhasebede Uluslararası Uyum ve Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Muhasebe Uyumlaştırma Çalışmaları”, *Selçuk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2004, S.7, s.124.

Standartları Kurulu”nun kurulmasını ilke edinmiştir - ile izleyen standartlar oluşturulmuştur²¹:

Muhasebenin Temel İlkeleri Standardı

Raporlama - Kar ve Zarar Tablosu Formu Standardı

Raporlama – Bilanço Formu Standardı

Denetim Genel İlkeleri, Denetçiye İlişkin Standartlar.

Yukarıda sözü geçen TMSK 2002 yılında kuruluşunu takiben uluslararası standartlarla ilgili olarak standartların belirlenmesinde tek yetkili kuruluş olarak çalışmalarına başlamıştır. Kurul standartların belirlenmesinin yanı sıra standartlara uyum sağlanmasından da sorumludur. TMSK'nın kuruluş amacı “*Denetlenmiş finansal tabloların sunumunda; finansal tabloların ihtiyaca uygun, gerçek, güvenilir, dengeli, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmaları için ulusal muhasebe ilkelerinin gelişmesini ve benimsenmesini sağlayacak ve kamu yararı için uygulanacak ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayımlamak*” olarak saptanmıştır.²² Maliye Bakanlığı, 1992 yılında Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği’ni yayınlarak muhasebe uygulamalarına ilişkin esasları aşağıdaki şekilde belirlemiştir²³:

Muhasebenin Temel Kavramları

Muhasebe Politikalarının açıklanması

Mali Tablolar İlkeleri

Mali Tabloların düzenlenmesi ve sunulması

Tekdüzen Hesap Çerçevesi, Tek Düzen Hesap Planı ve Açıklamaları

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDKK), 2002 yılında “Muhasebe Uygulama Yönetmeliği” yayınlamıştır. Yönetmeliğin gerekçesi

²¹ Başpınar a.g.m. s.46

²² İbiş ve Özkan, 2006. a.g.m s.33

²³ Murat Erdoğan, “Muhasebe, Denetim ve Bağımsız Denetimin Gerekliliği”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 2002, S.3(1), s.56.

bankaların faaliyetlerine ilişkin mali tablolardan güvenilir ve şeffaf bilginin sağlanabilmesi için esasların belirlenmesidir. Bu kapsamda doğrudan bankacılık sektörü ile ilgili toplamda on dokuz adet muhasebe standardı oluşturulmuştur.²⁴

Avrupa Birliği Direktiflerine uygun olarak Kamu Gözetim Kurumu, uluslararası standartlara uyumlu Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartlarının oluşturularak, uygulamalarda tek düzeliğin sağlanması ile bağımsız denetim kuruluşlarının yetkilendirilmesi ve faaliyetlerinin denetlenmesi amacıyla kamu gözetimi yapmaktadır.²⁵

Düzenleyici otoritelerden biri olan Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), mali tabloların konsolidasyonu ile ilgili tebliğ yayınlamıştır. Bu düzenlemeyi 2001 yılında yürürlüğe giren enflasyon muhasebesi izlemiştir. SPK'nın standartlarla ilgili attığı en önemli adım muhasebe ve raporlama standartlarına ilişkin uygulamaları Türkiye'de zorunlu hale getirmesidir. Kurum ayrıca "Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ"i yayınlamış, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile uyumlu standartları ortaya koymuştur.²⁶ 6102 Sayılı Ticaret Kanunu (2011), uluslararası muhasebe ve denetim standartlarına uygulama zorunluluğu getirmiş, Türkiye'deki mevcut muhasebe uygulamalarının global dünyadaki uygulamaları yakalamasını sağlamıştır.²⁷

Türkiye Muhasebe Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK), standartlara ilişkin olarak komisyonlar kurarak çalışmalarda bulunmuştur. Bu komisyonların toplamda yirmi üç adet muhasebe standardı yayınlamasına karşılık uygulamaya yönelik yeterli yaptırım gücü bulunmadığından uygulama başarılı olamamıştır.²⁸ Türkiye'de finansal raporlara ilişkin düzenleme ve tebliğlere ilişkin süreç kısaca aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK - 1994)

²⁴ [https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/userfiles/file/TBB/calisma.../toplanti_2001_2\(1\).doc](https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/userfiles/file/TBB/calisma.../toplanti_2001_2(1).doc)

²⁵ Rauf Karasu, "Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu", *Amme İdaresi Dergisi*, 2014, S.47(1), s.91.

²⁶ İbiş ve Özkan, 2006, a.g.m. s.32.

²⁷ Batuhan Güvemli, Oktay Güvemli, "Türk Ticaret Kanunlarının Türk Muhasebe Düşüncesinin Gelişmesindeki Etkileri", 2015, *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, s.41.

²⁸ Parlakkaya, 2004 a.g.m. s. 130

Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (BDDK- 2002/2006)

Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ (Seri: XI, No: 25 – SPK 2003).

Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (Seri: XI, No: 29 – SPK 2008)

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK - 2002-2011)

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler için Türkiye Finansal Raporlama Standardı (KOBİ TFRS - 1 Kasım 2010)

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (6102-TTK - 14 Şubat 2011)

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KGK - 2 Kasım 2011).

Finansal raporlama muhasebenin son aşamasını oluşturmakta olup, muhasebe bilgilerinin piyasa oyuncuları tarafından anlaşılabilir ve yorumlanabilir hale gelmesini sağlamaktadır. Maliye Bakanlığı 1992 yılında Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları'na dayanan ve karşılaştırılabilir finansal bilginin sunumu için Tek Düzen Muhasebe Planını yayınlamıştır. İzleyen zaman içinde yaşanan yüksek enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkilerinden arındırılmasını sağlamak için Sermaye Piyasası Kurulu tarafından enflasyon muhasebesi ve konsolidasyon standartları ortaya koyulmuştur. Buradaki amaç Türk Lirası değerine göre düzenlenen tablolar sayesinde işletmelerin faaliyet sonuçlarının daha gerçekçi olarak sunulması ve işletmelerin düzeltilen değerler üzerinden vergilendirmelerinin yapılmasını sağlamaktır. 2005 yılına kadar enflasyon muhasebesi uygulanmış olup, Türkiye'de Sermaye Piyasası Kurulu, 1 Ocak 2005'ten itibaren tüm halka açık şirketlerin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na uygun tablolar hazırlamasını zorunlu kılmıştır. IASB ile TMSK arasında yapılan bir telif hakları anlaşması ile IAS ve IFRS Türkçe'ye birebir olarak çevrilmiştir. Söz konusu tercüme 2006 yılında TMS ve TFRS olarak resmi gazete yayınlanmıştır.

01.01.2013 tarihi itibariyle Münferit ve Konsolide Finansal Tablolarının hazırlanmasında TMS ve TFRS uygulaması halka açık Şirketler için zorunlu hale getirilmiŐtir. Ancak hazırlanacak olan bu finansal tabloların bir önceki yıl ile karşılaştırmalı olarak hazırlanması gerekmektedir. Bu nedenle 31.12.2013 tarihi itibariyle hazırlanacak finansal tablolar 31.12.2012 tarihli finansal tablolar ile karşılaştırmalı olarak hazırlanıp sunulacaktır.²⁹

²⁹ Güvemli ve Güvemli, a.g.m., s.44-46.

İKİNCİ BÖLÜM

MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ VE FİNANSAL RAPORLAMA

2.1. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ

Muhasebe Bilgi Sistemi (MBS), geçmiş ve geleceğe yönelik mali verileri belirli süreçlerden geçirdikten sonra bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarına uygun olarak raporlayıp sunan, genel veya finansal ve maliyet muhasebesi kavramlarını da içine alan, bugüne kadar geliştirilmiş en eski ve en önemli yönetim bilgi sistemidir.³⁰

2.1.1. Muhasebe Bilgi Sistemi Teorik Çerçevesi

Küreselleşme ile birlikte bilgi yoğun faaliyetler önem kazanmış, teknoloji gelişimine bağlı olarak bilişim artmış ve pazarlar arası sınırlar belirsiz hale gelmiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak işletmelerin üretim, yönetim ve muhasebe anlayışları da değişim göstermiştir.

İşletme kaynaklarında ticari faaliyetler sonucu meydana gelen artış ve azalışlara sebep olan mali nitelikli tüm veriler belirli süreçlerden geçirilerek muhasebe bilgisine dönüştürülür ve işletme ile ilgili çıkar gruplarının dikkatine sunulmak üzere kaydedilir, değerlendirilir ve raporlanır. MBS işletme faaliyetlerinden yalnızca gerçekleşmiş geçmiş dönemlere ait bilgileri sağlamakla kalmaz aynı zamanda yönetimin işletmenin faaliyetlerinin üzerindeki kontrolü sağlayarak geleceğe yönelik faaliyetlerin planlanmasına yardımcı olacak bilgileri de sağlamaktadır.

Geleneksel muhasebe sistemi günümüz gelişen teknolojilerine ayak uydurmaktan yoksundur. MBS ile muhasebe, geleneksel defter tutma yönteminden uzaklaşıp raporlama analiz etme ve yorumlamayı da kapsayan karar alma sürecini etkin hale getiren roller üstlenmiştir. Hızla büyüyen işletmelerin veri toplama, depolama, verileri yasal bir çerçevede işleme ve rapor oluşturma ile birikmiş verileri sorgulama gibi süreçlere artan ihtiyaçları sonucu geleneksel muhasebe sisteminin

³⁰ Fevzi Sürmeli, *Muhasebe Bilgi Sistemi*, Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, Eskişehir, 1996, s.96.

oldukça yetersiz kalması MBS'ye olan ihtiyacın önemini arttırmış, işletme içi eylemlerle ilgili tüm konuları birbiri ile ilişkili hale getirme konusunda yine MBS'nin önemli roller üstlenmesine neden olmuştur.³¹

MBS tarafından üretilen muhasebe bilgileri işletme içinde verimliliği arttırırken, doğru bilginin doğru zamanda işletme yönetimine iletilmesini de sağlayarak karar alma süreçlerini etkin kılar. Ayrıca, iyi bir MBS ile, daha kaliteli ürün ve hizmet elde ederek rekabet üstünlüğü sağlamak da mümkün olur.

Muhasebe bilgi sisteminin asıl amacı işletme ile ilgilenen iç ve dış bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamaktır. Bu bağlamda işletmenin mali durumu ile faaliyet sonuçlarına ilişkin MBS tarafından üretilen muhasebe bilgisinin işletmeyle ilgilenen çıkar gruplarının gereksinimlerine göre işletmenin dününe, bugününe ve yarınına ilişkin karşılaştırılabilir, doğru, anlamlı ve zamanında iletilmesi gerekliliği söz konusudur.

Bir bilgi sisteminin değerli olup olmadığı aynı zamanda onun toplumdaki bireylerin faydasını arttırıp arttırmadığı ile değerlendirilebilir. Tüm bilgi kullanıcılarının beklenen faydasını değiştirmeden bilgi sisteminin olmadığı duruma göre, bilgi kullanıcılarından en az birinin faydası arttırılabiliyor ise bu bilgi sistemince üretilen bilginin sosyal açıdan da değeri olduğu söylenebilir. Muhasebe bilgisi sistemi tarafından üretilen bilginin piyasa ile bilgi kullanıcıları arası iletişim etkinliği önem kazanmaktadır.³²

Sistem sözlük anlamı itibari ile kısaca öğeleri arası karşılıklı etkileşim ve çift yönlü bağımlılığın olduğu parçaların oluşturduğu bütündür. Bu bağlamda muhasebe bilgi sistemi de kendisini oluşturan bütünün alt öğeleri ile etkileşim içindedir. Tüm bu alt öğeler bir araya gelerek MBS döngülerini oluşturur. Bu döngüler, Finansal Döngü, Gelir Döngüsü, Gider Döngüsü, Kayıt ve Raporlama Döngüsü ile İnsan Kaynakları Döngüsüdür. Etkin bir MBS'nin varlığı için bahsi geçen döngülerde üretilen bilgilerin ihtiyaçları karşılar nitelikte olması gerekir. Genel anlamda

³¹ F. Coşkun Ertaş, *Muhasebe Bilgi Sistemi ve Organizasyonu*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016, s.68.

³² Martin Walker, "The Information Economics Approach to Financial Reporting", *Accounting and Business Research*, 1988, V.18, N.70, s.176.

yukarıda sayılan her bir döngü içinde yer alan bilgilerin kalitesi arttıkça MBS'nin de kalitesi artacaktır³³.

Bir işletmenin temel amacı, sürekliliği ile birlikte büyüme ve kar elde etmektir. Bu bağlamda işletmeler için öncelik, çevrelerindeki fırsat ve tehditleri değerlendirerek, kendileri için değer yaratan strateji ve hedefleri belirlemektir. İşletmelerin performans kalitesi ve sürdürülebilirlikleri için gelişen sermaye piyasalarına ayak uydurabilmeleri ve değişen rekabet koşullarını yakalayabilmeleri öncelik haline gelmiştir. Rekabet koşullarını yakalayabilmek ve avantaj sağlayabilmek için işletmelerin bilgiye olan ihtiyaçları gün geçtikçe artmaktadır. Geleneksel muhasebe uygulamalarının sunduğu bilgiler yoğunlukla geçmiş tarihli olduklarından günümüz işletmeleri için yetersiz kalmaktadır. Oysa bilgi günümüzde işletmeler açısından ana sermaye niteliğindedir. Temel amacı bilgi üretmek olan muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilginin işletme amaçları kapsamında fayda yaratan bilgi olması beklenmektedir. İşletmenin çeşitli bölümlerinden aldığı verileri belli süreçlerden geçirerek bilgiyi üreten muhasebe bilgi sisteminin de ürettiği bilginin yalnızca işletmenin amacına uygun olması yeterli değildir. Bilginin iç ya da dış bilgi kullanıcıları için, tutarlı, zamanında, eksiksiz, ilgili ve ihtiyaca uygun olarak sunulması gerekmektedir. Girdileri alan, çıktı veren ve çevresi ile sürekli etkileşim içinde olan açık bir sistem olarak düşünüldüğünde işletmenin hem iç hem dış bilgi kullanıcıları mevcuttur.³⁴

Mali tablolar ve finansal raporlar MBS'de üretilen bilgi çeşitlerindedir. Söz konusu bilgi çeşitleri muhasebe verileri ile hazırlanır. Muhasebe bilgileri işletmenin tüm faaliyetleri ile varlık ve borç durumlarını açık ve doğru olarak kapsamalıdır. Mali tablolar iç bilgi kullanıcıları olan ortak ya da sahipler, yöneticiler ile ilgili personeller ve dış bilgi kullanıcıları olan halka açık şirketler için hisse senedine yatırım yapan ya da yapacak mevcut ve potansiyel yatırımcılar, kredi kuruluşları, vergi otoriteleri, kamu kuruluşları ve diğer bilgi kullanıcıları için *geçmiş, cari ve gelecekteki* finansal duruma ilişkin borç ve varlıklar ile gelecekteki nakit akımlarını tahminlemeye yardımcı ve karar alma sürecinde etkili bilgiler sağlamaktadır.

³³ Ertay, 2016, a.g.m s.64.

³⁴ Gökdeniz, a.g.m. s.87.

İşletmelerin mevcuttaki finansal pozisyonu ile gelecekteki finansal durumunu etkileyecek herhangi bir mali olay finansal raporlar ile mali tablolarda yer almaktadır.³⁵

Gelişen finansal piyasalar ile birlikte geleneksel finansal raporların klasik prensiplerinin gerektirdiğinden daha fazlasını sunması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Uluslararası anlamda piyasa taraflarının raporlarda yer alan bilgilerin anlaşılır olup aynı zamanda analiz ile tahlillere uygun bir biçimde sunulması beklentisini arttırmıştır.

Finansal raporlar muhasebe sürecinde üretilmektedir. Finansal raporlarda yer alan muhasebe bilgileri ekonomik değeri olan bilgilerdir. Dolayısıyla üretilen bilginin ekonomik bir takım etkileri olması beklenir. Kaynak ve Gelir dağılımı üzerindeki bu etkiler birbirileri ile de etkileşim halindedir. Kaynak dağılımı üzerinde yatırımcılar, kredi kuruluşları ve devlet otoriteleri unsurları etkili olurken; gelir dağılımı üzerinde ekonomik sınıflar açısından bilgiye sahip olmanın verdiği rekabet üstünlüğü, vergilendirme ve sübvansiyonlar ile devletin getirdiği kısıtlamalar gibi unsurlar etkilidir. Böylece bilgi toplum ve birey refahını etkileyebilmektedir.³⁶

MBS'nin asıl ürünü raporlardır. Bu raporlar işletme içi özel amaçlı raporlar ile işletme dışı genel amaçlı raporlar olmak üzere ikiye ayrılır. İşletme dışı genel amaçlı raporlar yasalar gereği düzenlenmesi zorunlu olan ilgili işletmenin operasyonlarını baz alan standartlaşmış finansal raporları oluştururken; işletme içi özel amaçlı raporlar satış, satın alma, üretim planlaması, ödeme işlemleri ile tahsilat işlemleri gibi işletme düzeyinde olan özel amaçlı raporlara örnek verilebilir.

2.1.2. Muhasebe Bilgi Kalitesinin Teorik Çerçevesi

Küreselleşme ile birlikte bilginin yeryüzündeki paylaşım, etkileşim ve yayılımı hız kazanmıştır. Bilgi, içinde bulunduğumuz dünyanın en büyük sermayesi haline gelmiştir. Ekonomik faaliyetler de bilginin ve ona bağlı teknolojilerdeki

³⁵ Orhan Ünal, "Bölümsel Raporlama ve Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (UFRS) 8 Faaliyet Bölümleri Standardının Finansal Raporlamaya Etkileri", *Niğde Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, 2010, C.3, S.2, s.52

³⁶ Ertaş, 2016, a.g.m, s.89.

gelişmelerin etkisi ile artış göstermiştir. İşletmeler açısından bakıldığında insan gücü ve makineleşmenin ötesinde bilgi, rekabet gücünü arttırıcı stratejik bir konuma gelmiştir. Finansal kaynak kullanımının olduğu kadar, bilgi kullanımı da işletmeler için önemli hale gelmiştir. Ancak bilginin tek başına varlığı yeterli değildir. İşletmeler açısından kilit nokta doğru kararları almalarını sağlayabilen nitelikli, ihtiyaca uygun, doğru ve maliyetinden çok faydası olan bilginin kullanılabilir olmasıdır. Söz konusu durum işletmeler kadar, bu bilgilerden yararlanmak isteyen finansal piyasa tarafları açısından da benzerlik arz etmektedir.³⁷

Literatürde muhasebe bilgi kalitesi ile ilgili kesin ve açık, üzerinde uzlaşmaya varılmış bir tanım mevcut olmamakla birlikte, kişiler, projeler ve organizasyonlar arasında muhasebe bilgi kalitesi tanımının farklılık göstermektedir. Yatırımcılar açısından muhasebe bilgi kalitesi hisse senedinin gelecekteki nakit akışlarının tahminlenmesinde finansal raporların ne ölçüde bilgi verebildiği ile ilgiliyken, kredi veren kuruluşlar için söz konusu raporlardan firma ile ilgili gelecek performansı ya da firma değeri gibi faydalı bilgilerin ne ölçüde sağlanabildiği ile ilgilidir.³⁸

Muhasebe bilgi kalitesi doğrudan muhasebe bilgi sistemi ile ilgilidir. UFRS'ye duyulan gereksinim göz önüne alındığında muhasebe bilgi kalitesini yatırımcılardan kreditoörlere kadar tüm muhasebe bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarının ne kadarını üretebildiği ile ilişkilendirmek mümkündür. Bununla birlikte UFRS'nin ülkeler üzerindeki etkileri ülkelerin içinde buldukları ekonomik ve politik koşullara göre farklılık arz etmektedir.³⁹

Muhasebe standartlarının oluşumunun bir politik süreç olduğu gerçeği göz önüne alındığında ülkelerin sahip oldukları politik sistem ve uygulanan yasalar, muhasebe bilgi kalitesini doğrudan etkileyen faktörlerdir. Buna göre piyasada yer

³⁷ Mahmut Kargin ve Nuray Arıcı, "Muhasebe Bilgisinin Kalitesini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Literatür İncelemesi", *Manisa Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 2017, C.24, S.1 s.221-223.

³⁸ Jeffrey L. Callen, Mozaffar Khan, and Hai Lu, "Accounting Quality, Stock Price Delay and Future Stock Returns", *Contemporary Accounting Research*, 2011, V.30 S.1, s.277.

³⁹ Paul Hribar, Todd D. Kravet, and Ryan J. Wilson, "A New Measure of Accounting Quality", 2010, çevrimiçi erişim: <http://ssrn.com/abstract=1283946>.

alan devlet, vergi otoriteleri ile piyasa yapıcı tüm oyuncular söz konusu politik sürecin kendisini oluşturmaktadır.⁴⁰

Günümüz uluslarının kullandığı iki büyük hukuk sistemi mevcuttur. Bunlar Ortak hukuk ile Roma Hukuku'dur. Ortak Hukuk Sistemi İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmakta olup, sisteme göre yargıçlar hukuk yaratıcılardır. Bu hukuk düzeninde yasalar yazılı olmamakla birlikte, daha önceki benzer olaylarda verilen mahkeme kararları ve içtihatları esas teşkil etmektedir. Ortak Hukuk sisteminin mevcut olduğu ülkelerde şirketler hukukuna dair özel düzenlemeler yoktur. Bu ülkelerde muhasebe düzeni ya da finansal raporlama ile ilgili kurallar şirketler hukukuna bağlı olmadığı gibi herhangi bir vergi hukukuna da bağlı değildir.⁴¹ Roma Hukuku ise yazılı kanunlara dayalıdır. Kara Avrupası'nda kullanılan bu hukuk sisteminde ise şirketler hukuku mevcut olup, finansal raporlama ve muhasebesel düzenlemeler için ticari yasaların varlığı söz konusudur.⁴²

Finansal piyasalar genel anlamda fon ihtiyaç sahipleri ile fon arz edenler arası kaynak dağılımının etkin şekilde sağlayan bir yapıyı oluşturmaktadır. Söz konusu yapı fon akışını sağlayan finansal araçlar ile düzenleyici ve denetleyici hukuki kurallar ve düzen çerçevesinde şekillenmektedir. Böylece tasarrufların yatırımlara aktarılması sağlanırken bir yandan da piyasadaki riskin çeşitlendirilmesi, dağıtımı ve yönetimi sağlanmaktadır.⁴³ Fon talep edenler genel olarak fon arz edenlere göre daha fazla bilgiye sahip olabilmektedir. Bu durum mali piyasalarda yer alan taraflar arası bilgi düzeyinin farklılığından kaynaklanan bir bilgi asimetrisine neden olmaktadır. Asimetrik bilgi problemi ise piyasaların genel işleyişi ile ilgili sorunlara neden olmakta ve piyasa etkinliğini azaltmaktadır.⁴⁴

⁴⁰Naomi Soderstrom, Kevin Sun "IFRS adoption and accounting quality: A review." *European Accounting Review*, 2007, S.16, s.681.

⁴¹ <https://www.law.berkeley.edu/library/robbins/pdf/CommonLawCivilLawTraditions.pdf>

⁴² Sussane Fritz, Christina Lammle, "The International Harmonisation Process of Accounting Standards", 2003, Yayınlanmamış Master Tezi, Linköping Universitet, International Master Program Strategy and Culture.

⁴³Ross Levine, "Finance and Growth: Theory and Evidence", Working Paper 10766, *National Bureau of Economic Research*, 2005, çevrimiçi erişim: <http://www.nber.org/papers/w10766>

⁴⁴ Martin Hellwig, "Asymmetric Information, Financial Markets, and Financial Institutions Where are we Currently Going?", *European Economic Review*, 1989, V.33, N.2-3, s.279.

2.1.3. Muhasebe Bilgi Kalitesinin Ölçülmesi

Muhasebe bilgi kalitesinin ölçülmesine ilişkin mevcutta bulunan yaklaşımların yanı sıra yeni yaklaşımlar da geliştirilmektedir. Piyasa taraflarının muhasebe bilgi kalitesine yönelik yaklaşımları finansal bilgilerin doğrudan şirketler tarafından yayınlanan raporlardan elde edilebilirliği ile doğru orantılıdır. Ancak şirketlerin mevcut raporlama sistemlerine etki eden ülkeye bağlı teşvikler ve ekonomik faktörler bulunabilmektedir. Bu faktörler muhasebe standartlarının uygulamaya konulmasından önceki ve sonraki dönemler göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Zira söz konusu ülkeye özgü teşvikler ve ekonomik faktörler, mevcutta benzer finansal raporlama standartlarını kullanan farklı ülkelerdeki şirketlerin, muhasebe bilgi kalitesinin ölçülmesinde farklı sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Literatürde muhasebe bilgi kalitesinin tanımı üzerine uzlaşılmış genel bir tanım mevcut değildir. Muhasebe bilgi kalitesi finansal rapor kullanıcılarının ihtiyaçlarına uygunluk ile ifade edilebilmektedir. Finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarının farklılıkları göz önünde bulundurularak, muhasebe bilgi kalitesinin kapsamsal açıdan farklılık arz edebileceği unutulmamalıdır.⁴⁵

Muhasebe bilgi kalitesinin ölçülmesini farklı açılardan inceleyen çalışmalar mevcuttur. Günümüzün çokça tercih edilen ve yüksek getirili olduğu kabul edilen hisse senetleri muhasebesel anlamda bilgi kalitesinin ölçülmesine en çok konu olan yatırım enstrümanlarından biri olarak kabul edilmektedir. Hisse senedi fiyatı ya da getirisi ile muhasebe bilgileri arası etkileşim “değer ilgisi” yaklaşımı ile ifade edilmektedir. Söz konusu yaklaşıma göre mevcut muhasebe bilgilerinin hisse senedi fiyat ya da getirisini ya da daha genel olarak şirketin piyasa değerini açıklama gücü muhasebe bilgisinin kalitesi ile doğru orantılı kabul edilmektedir.⁴⁶

⁴⁵ Gary Biddle, Gilles Hillary, Rodrigo Verdi, “How Does Financial Reporting Quality Relate to Investment Efficiency?”, 2009, çevrimiçi erişim:

<http://management.bu.edu/academics/departments/documents/capalloc130409.pdf>

⁴⁶ Siyanbola Akeem Adetunji, “The value relevance of earnings in the return–earnings relation in the Nigerian Deposit Money Banks”, *Cogent Business & Management*, 2016, S.3, s.3, çevrimiçi erişim: <https://www.cogentoa.com/article/10.1080/23311975.2016.1210276.pdf>

Yatırımcı açısından bir yatırım aracının gelecekteki nakit akışlarının tahmin edilebilirliği, yatırım kararının alınma sürecindeki önemli unsurlardan biridir. Bu durumda nakit akışlarının tahminleme sürecinde rol oynayan muhasebe bilgilerinin hayati önemi mevcuttur. Bu nedenle muhasebe bilgi kalitesi ile nakit akışlarının tahmin edilmesi süreci arasındaki aynı yönlü ilişki muhasebe bilgi kalitesinin varlığına işaret etmektedir.⁴⁷

Kar yönetimi işletme yöneticilerinin işletme ya da kendi çıkarları doğrultusunda finansal bilgilere yaptıkları isteğe bağlı veya kasıtlı birtakım müdahaleler olarak adlandırılabilir. Bu müdahalelerin birçok sebebi olabilir. Yönetimin önceden belirlemiş olduğu bir kar hedefinin varlığı ya da sürdürülebilir bir karlılığın varlığını gösterme amacı ile karları manipüle ettikleri durumlar söz konusu olabilmektedir.⁴⁸ Ancak bu gibi durumların varlığı muhasebe bilgi kalitesi üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. Manipüle edilmiş finansal bilgiler işletmelerin gerçek durumlarını yansıtmadıklarından yatırımcıların doğru kararlar alabilmelerini engellemektedir. Böyle bir durumda kaliteli muhasebe bilgisinin kalitesinden bahsetmek mümkün olmamaktadır. Kar yönetimi aynı zamanda yatırımların doğru olarak verimli alanlara yönlendirilememesinden dolayı kaynak israfına neden olarak, hem toplumdaki refah azalışına neden olmakta hem de güvenilir ve etkin piyasaların daralmasına ve daha ileri boyutlarda ise kaynak kıtlığına sebep olabilmektedir.

Kazanç ya da tahakkuk kalitesi muhasebe bilgi kalitesi ile ilişkilendirilen ve yatırımcılar açısından önem arz eden bir başka unsurdur. Mevcut finansal raporlarda yer alan kazançların gelecekte elde edilmesi beklenen kazançları tahminleme gücünün yararlılığı kazanç kalitesi olarak tanımlanabilir.⁴⁹

2.1.4. Muhasebe Bilgi Kalitesini Etkileyen Faktörler

Muhasebe bilgi kalitesini etkileyen çok sayıda faktör mevcuttur. Bu faktörler ekonomik ve politik, yasal, kültürel, çevresel ve firmalara özgü faktörler olarak

⁴⁷ Adetunji, 2016, a.g.m. s.4.

⁴⁸ Başak Ataman , Evrim Özden, “Kar Yönetimi Yöntemleri”, *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 2014, C.11, S.42, s.16.

⁴⁹ Katherine Schipper, Linda Vincent, “Earnings Quality”, *Accounting Horizons*, 2003, V.17, s. 101.

sıralanabilir. Finansal krizler, piyasanın gelişmişlik düzeyi, enflasyon, vergi sistemleri gibi faktörler ekonomik faktörleri oluştururken; işletme büyüklüğü, işletmenin faaliyet ve finansal riski, sermaye ve sahiplik yapısı da firmalara özgü faktörlere örnek gösterilebilir. Asıl olarak ekonomik ve hukuki faktörler finansal piyasaları etkiledikleri ölçüde muhasebe bilgi kalitesini de etkileyebilecektir. Piyasaların gelişmişlik düzeyi şirketlerin sahiplik yapıları ve sermayeyi nasıl sağladıkları ile doğrudan ilgilidir. Gelişmiş piyasalar, az gelişmiş piyasalara nispeten, doğru bilginin ve kaliteli finansal raporların yoğunluklu olarak piyasa katılımcılarına sunulduğu piyasalardır.⁵⁰

İşletmeler açısından bakıldığında sermaye, özkaynak ya da borçlanma yoluyla finanse edilmektedir. Özkaynak yoluya finansman, işletmenin kuruluş ve faaliyet dönemi süresince sahip ya da ortaklar tarafından konulan fonlar, dağıtılmamış karlar ya da hisse senedi ihracı yoluyla yapılabilmektedir. Bunun yanısıra ihtiyaç duyulan kaynaklar borçlanma yoluyla da yoğun olarak sağlanabilmektedir. Borçlanma doğrudan yatırımcılar yoluyla sağlanabilirken, banka ya da şirketler arası ticari krediler, çeşitli borçlanma araçları (tahvil, finansman bonusu, türev araçlar) yoluyla sağlanabilmektedir. Bankalar ve diğer aracı finansal kuruluşlar işletmeler ile ilgili finansal ve stratejik bilgilere doğrudan ulaşma olanağına sahipken, yatırımcılardan doğrudan finansman sağlanmak istendiğinde doğru bilgilerin ulaşılabilirliği önem kazanmaktadır.⁵¹ Yatırımcılar ihtiyaç duydukları finansal bilgileri işletmelere ait faaliyet ve finansal raporlardan sağlayabilmektedirler. Sermayenin genel olarak bankalar ya da aracı fon sağlayan kurumlardan çok, küçük ve çok sayıda yatırımcıdan sağlandığı ülkelerde, firmalar açısından kaliteli bilginin kullanıcılara sunulması önemli hale gelmektedir.⁵²

Uygulanan vergi mevzuatı muhasebe bilgi kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Türkiye gibi muhasebe ile ilgili düzenlemelerin uzun yıllar doğrudan vergi

⁵⁰ Rapina Cen, "Factors Influencing the Quality of Accounting Information System and Its Implications on the Quality of Accounting Information", *Research Journal of Finance and Accounting*, 2014, V.5, N.2, s. 149-150.

⁵¹ Arıcı ve Kargin, 2017, a.g.m, s.225.

⁵² Suat Atan, "İşletme Sermaye Yapısına Yaklaşımlar", çevrimiçi erişim: <https://suatatan.wordpress.com/2014/11/07/sermaye-yapisi-uzerine-yaklasimlar-ve-teoriler/>

kanunlarına bağı olarak yapıldığı ülkelerde, finansal bilgi kullanıcılarından ziyade, otoritelerin ihtiyaçlarına uygun düzenlemeler yapılmıştır. Devlet ve ilgili vergi otoritesi açısından vergi matrahının belirlenerek buna göre vergi oranlarının uygulanması temel amaç olduğundan, işletmeler açısından da finansal raporların ihtiyaca uygun olarak düzenlenmesi yerine, manipülasyona açık hale gelmesine neden olmaktadır. Bu durum bilgi kalitesini düşürücü etki yapmaktadır.

Muhasebe bilgilerinin kalitesini doğrudan etkileyen faktörlerin başında kullanılan mevcut muhasebe standartlarının geldiğini söylemek mümkündür. Benzer muhasebe standartlarını kullanan birçok ülke olsa da farklı politik ve hukuki sistemlerin varlığı muhasebe bilgi kalitesini doğrudan etkileyerek bilgi kalitelerinin farklılaşmasına sebep olmaktadır.

Uluslararası Raporlama Standartları IASB tarafından yayınlanmakta, ancak uygulaması konusunda IASB'ın işletmeler üzerinde herhangi bir yaptırım gücü bulunmamaktadır. Genel anlamda yasalar yaptırım gücü nedeni ile işletmelerin muhasebe standartlarını uygulamasını zorunlu hale getirmektedir. Uygulamada iki tip yasal sistem mevcuttur. Bunlar yasalara dayalı hukuk sistemi ile ortak hukuk sistemi olarak ayrılmaktadır. Yasalara dayalı hukuk sistemi ya da bilinen adıyla kural bazlı hukuk sistemine göre düzenlemelerin herhangi bir olay ve durumdan bağımsız olarak her durumda geçerliliği söz konusudur. Ortak hukuk sistemi ya da bilinen adıyla ilke bazlı hukuk sistemi duruma özgü uygulamaların ve takdir yetkisinin olduğu bir yapıyı ifade etmektedir. Standartlar genel anlamda ilkelere dayandırılmıştır ve özel durumlar için detaylı bilgileri uygulayıcı ya da kullanıcılara sağlamamaktadır.⁵³ Ancak uygulamada özel durumların varlığı söz konusu olduğunda, ilkeler söz konusu durumlara uygun hale getirilebilmektedir. Bu nedenle fırsatçı uygulamalara izin vermeden standartların doğru ve güvenilir şekilde uygulamaya konulmasında yasal yaptırımların varlığı önem kazanmıştır. Bu bağlamda ilke bazlı hukuk sistemi yerine kural bazlı hukuk sisteminin yaptırım gücünün yüksek olması nedeni ile, standartların doğru şekilde uygulanabilirliği açısından muhasebe bilgi kalitesini arttıracığı söylenebilir.

⁵³ Eymen Gürel, Gürol Durak, "Finansal Raporların Kalitesine Etki Eden Ülkeye Özgü Faktörler", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ekim 2014, s.99-100.

Artan iktisadi faaliyetlerle büyüyen ekonomiler, her geçen gün daha fazla kaynağa ihtiyaç duymaktadırlar. Bunun yanı sıra enflasyon ya da finansal krizler büyüyen ekonomilerin tahribine yol açabilmektedir. Bu gibi olumsuz ekonomik durumlar finansal tablo kullanıcıları tarafından dikkatle incelenmelidir. Finansal raporlar üzerindeki olası enflasyon etkileri ya da finansal kriz durumlarında sıkça rastlanan tablolardaki kötü göstergelerin gizlenme çabaları hem yatırımcıların doğru karar verme sürecini olumsuz yönde etkilemekte, hem de bilgi kalitesini azaltmaktadır.

2.2. FİNANSAL RAPORLAMA

2.2.1. Finansal Raporlamanın Teorik Çerçevesi

Genel amaçlı finansal raporlar, raporlamayı yapan işletmenin finansal durumu hakkında bilgi sağlar. Bu bilgi genel olarak işletmenin ekonomik kaynakları ile işletmeye yönelik talep haklarının mevcut durumu ile varsa, bunlarda değişikliğe yol açacak işlemlerin etkilerinden oluşur. Finansal tablolar tüm ilgili çıkar gruplarının ihtiyaçları gözetilerek hazırlanır. Bu bağlamda mali tabloların hazırlanmasındaki ilk amaç karar alma sürecindeki faydalı bilgilerin sağlanmasıdır. Bunun yanı sıra gelecekteki nakit akımlarının değerlendirilebilmesi, işletme varlık ve yükümlülüklerine ilişkin faaliyet sonuçlarına ve işletme performansına ilişkin gerekli bilgilerin sağlanması ve özetlenmesi amacıyla da finansal tablolar düzenlenmektedir.⁵⁴

Finansal raporlamanın teorik çerçevesinin destek noktalarını muhasebenin temel kavramlarının uygulanabilmesi için ortaya konulan Mali Tablo Düzenleme İlkeleri oluşturmaktadır. Mali tablo düzenleme ilkeleri muhasebe uygulamaları ile finansal raporların oluşturulabilmesi için çok detaylı esasları ifade etmektedir. Söz konusu raporlar hazırlanırken işletmeye ait varlıkların ve yükümlülüklerin işletmenin faaliyetlerini sürdürdüğü yıllar içinde nasıl yönetildiğinden belirli dönemler sonunda işletme faaliyetlerinin durumu hakkında bilgi veren finansal raporların hazırlanmasına kadar belli standart ve ilkeler esas alınmaktadır.⁵⁵ Genel anlamda

⁵⁴ Özer Ertuna, "Muhasebe Teori ve Uygulamalarından Beklentiler, *Accounting and Financial History Research Journal*, 2017, S.12 s.9-10

⁵⁵ Ertuna, 2017, a.g.m., s. 14.

muhasebenin temel kavramlarına ilişkin uygulamaların sonucu finansal raporlar ortaya konulmaktadır. Bu bağlamda finansal raporların muhasebenin temel kavramlarının mali tablo düzenleme ilkeleri yardımıyla uygulanması sonucu hayata geçtiğini söylemek mümkündür.

Finansal tabloların düzenlenme ilkeleri gelir tablosu ile bilanço ilkelerinden oluşmaktadır. Her iki tabloya ilişkin ilkelerin temel amacı işletmenin faaliyet sonuçlarının gerçeğe uygun ve belli dönemlere ait olmak üzere sınıflandırılmış olarak sunulmasıdır. Gelir tablosu ilkeleri satışlar, bunlara ilişkin maliyetler, gelirler ile giderler ve kar/zarar hesapları ile ilgiliyken; bilanço ilkeleri sermayedar ve alacaklıların işletmeye sağladıkları varlık ve kaynaklara ilişkin muhasebe kayıtları ile ilgili esasları belirlemeye yöneliktir.⁵⁶

İşletmelerin finansal raporlara konu olan mali tabloların düzenlenmesinde, tablolarda yer alan bilgilerin bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayacak olması beklenmektedir. İşletme ile ilgili yatırımcılar ve kredi verenler dahil olmak üzere tüm ilgili çıkar gruplarının ilgi ve bilgisi için finansal raporların anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, güvenilir, karşılaştırılabilir olması ve zamanında düzenlenmesi gerekmektedir.

2.2.2. Finansal Raporların Hazırlanma Ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve

Bir muhasebe standardı olmamakla birlikte Kavramsal Çerçeve muhasebe standartlarının sınırlarını belirleyen usul ve esaslar bütünü olarak tanımlanabilir. Kavramsal çerçevenin amacı finansal raporlamanın genel anlam ve amacının daha net şekilde anlaşılmasını ve yayınlanmış ya da gelecekte yayınlanacak standartlar arası tutarlılığı sağlamaktır.⁵⁷ Zamana bağlı olarak gelişme gösteren farklı ekonomik durumlar için, yayımlanmış herhangi bir standart söz konusu olmadığında, Kavramsal Çerçeve'den yararlanılarak muhasebe politikaları geliştirilebilir. Finansal Raporlama Standartları ile Kavramsal Çerçeve arasında bir uyumsuzluk olması

⁵⁶ Hande Özolgun, "Karşılaştırmalı Mali Tablolar Analizi 1", *Journal Of Emerging Economies And Policy*, 2017, V.2, s.57.

⁵⁷ Betül Alkan, "Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve ve Kavramsal Çerçeve Projesi", *Mali Çözüm Dergisi*, 2018, V. Ocak – Şubat, s.109.

durumunda standartlar kavramsal çerçeveden önce gelmektedir. Yine de standartları doğru şekilde kavrayabilmek için öncelikle Kavramsal Çerçeve'nin anlaşılması gerekmektedir.

Kavramsal Çerçeve mevcut ve potansiyel finansal tablo kullanıcıları için rehber niteliğinde sayılabilir. Finansal raporlamanın amacı, faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri, tabloları oluşturan unsurların tanım, tahakkuk ve ölçüm esasları ile sermayenin devamlılığı konuları kavramsal çerçevenin kapsamını oluşturmaktadır. Bunlardan finansal raporlamanın amacı mevcut ve potansiyel finansal bilgi kullanıcılarına işletmeye yönelik verecekleri kararlar için gerekli olan faydalı bilgiyi sağlamaktır. İşletme dışı mevcut ve potansiyel yatırımcılar, kreditorler ya da diğer borç verenler finansal bilginin asıl kullanıcılarını oluştururlar. Ancak bu bilgilere doğrudan ulaşmak mümkün olmayabilir. Söz konusu bilgiler işletmeye ait finansal araçlara ait fiyat, nakit akışı ile getiri değerlerinin tahmin edilebilmesi için yardımcı niteliğindedirler.⁵⁸

Bilginin her konuda olduğu gibi, piyasa tarafları açısından da etkin karar alma sürecindeki rolü büyüktür. Hem mevcut durumda rekabet açısından avantaj sağlama hem de geleceğe yönelik doğru karar alma sürecinin yönetilebilirliği finansal bilginin faydalı olup olmamasına bağlıdır. Finansal bilginin, kullanıcıları açısından faydalı sayılabilmesi için temel ve destekleyici niteliksel özellikleri bulunmalıdır. Temel niteliksel özellikler sırasıyla ihtiyaca uygunluk ve gerçeğe uygun sunumdur. Her finansal bilgi, kullanıcı açısından aynı önem derecesine sahip olmayabilir. Finansal bilginin ihtiyaca uygunluğu, kullanıcıların karar alma süreçlerini etkileyip etkileyemediği ile doğrudan ilgilidir.⁵⁹

Karar alma sürecinin etkilenmesi iki yönlü olabilir. Finansal bilginin bir yandan mevcut ya da geçmişteki bilgiyi doğrulayarak teyit etme özelliğinin bulunması kullanıcının karar alma sürecini etkilerken, diğer yandan bilgi kullanıcısının geleceğe yönelik öngöründe bulunmasına yardımcı olarak karar alma

⁵⁸ Hikmet Ulusan, "Değerleme Esasları ve Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri Açısından İncelenmesi", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 2008, C.8, S.1, s.133.

⁵⁹ TFRS, Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, çevrimiçi erişim [https://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS_2013/F_R_I_K_C\(1\).pdf](https://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS_2013/F_R_I_K_C(1).pdf)

sürecinin yönünü de değiştirebilir. Bilginin ihtiyaca uygunluğunun yanı sıra ilgili ekonomik olayları içerir şekilde tarafsız, tam ve hatasız olarak sunulmuş olması gerekir. Bu bağlamda finansal bilginin tanımlamalar ve açıklamalar da dahil olmak üzere manipüle edilmeden ve hatasız olarak gerçeğe uygun sunumu önemlidir. Sonuç olarak etkin ve doğru karar alma süreçlerini etkilemesi açısından bir bütün olarak faydalı bilgi, ihtiyaca ve gerçeğe uygun olarak sunulan bilgidir.

Finansal bilginin destekleyici niteliksel özellikleri ise finansal bilgi kullanıcılarının bu bilgidен sağladıkları faydayı arttırarak maksimum fayda elde etmesine yardımcı olmayı sağlamaktadır. Bunlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:⁶⁰

Doğrulanabilirlik: Finansal bilginin doğru olması kullanıcıların karar alma süreçlerini destekler nitelikte olmakla birlikte söz konusu bilginin doğrulanabilir olması da önemlidir. Farklı bilgi kullanıcılarının tam bir uzlaşmaya varmalarında açıklanan ekonomik bilgidен benzer sonuçlar elde ederek görüş birliğine ulaşmaları gerekir.

Karşılaştırılabilirlik: İşletme dışı mevcut ve potansiyel yatırımcılar, kreditorler ya da diğer borç verenler açısından karar alma sürecinde bilginin karşılaştırılabilir olması etkin karar alma sürecini destekleyici niteliktedir. Söz konusu karşılaştırılabilirlik aynı işletmenin önceki dönemlere ait mevcut bilgileri ile güncel olan bilgilerinin karşılaştırılabilir olmasının yanı sıra, farklı işletmelerin benzer bilgilerinin karşılaştırılabilir olması şeklinde de olabilir. Ancak finansal bilgilerin karşılaştırılabilir olabilmesi için ilgili ekonomik yöntemlerin değerlendirilmesinin hem tutarlı hem de benzer yöntemlerle yapılmış olması gerekir.

Zamanında Sunum: Finansal bilgi, ihtiyaç duyulduğu anda hazır olmalıdır. Kullanıcılar açısından bakıldığında ancak zamanında sunulmuş bilgi karar alma süreci üzerinde etkili olabilecektir. Bu bağlamda ihtiyaç duyulan bilginin ulaşılabilir olması da önem arz etmektedir. Finansal bilgilerin geç sunulması ya da ulaşılabilir olmaması kullanıcıların alacakları kararlarda yanılmalarına sebep olacaktır.

⁶⁰ Çevrimiçi erişim: [http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2016Seti/F_R_I_K_C\(1\).pdf](http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2016Seti/F_R_I_K_C(1).pdf)

Anlaşılabilirlik: Genel olarak ekonomik olayları ileri düzeyde analiz ya da yorumlama yeteneği olanlar finansal bilginin asıl kullanıcılarını oluşturmaktadır. Ancak sadece bu kitleye yönelik karmaşık sayılabilecek bilgilerin sunulması, bu bilgiden yoksun olanların yanılgılarına sebep olarak karar alma süreçlerini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle ekonomik anlamda makul bilgisi olan her kesimden kullanıcı için açık ve anlaşılabilir finansal bilginin sunuluyor olması gerekmektedir.

Kavramsal Çerçeve muhasebesel anlamda işletmenin sürekliliğini ve tahakkuk esasını varsayar. Buna göre, işletmenin öngörülebilir bir gelecekte faaliyetlerinin süreceği varsayımı altında, işlemlerin tahakkuk esasına göre oluştukları an itibari ile kayda alınarak finansal tablolarda yer alması sağlanır.

Finansal raporların kapsamı ve sınırları kavramsal çerçeve ile çizilse de raporlama için iki temel kısıt söz konusudur. Bunlar önemlilik ve maliyettir. Raporlanan her bir finansal bilgi aynı zamanda bir maliyet demektir. Fayda – maliyet analizi yapılarak finansal bilgiye raporda yer verilip verilmeyeceğine karar verilmektedir. Bu bağlamda raporlanan finansal bilginin sağladığı yarar maliyetinden daha az ise söz konusu faydalı bilgi finansal raporlarda yer almamaktadır. Finansal raporlarda yer alan bir bilginin yanlış olarak raporlara taşınması ya da bu bilgilerin raporda hiç yer almaması kullanıcıların kararlarını etkileyebiliyorsa bu bilgi önemli kabul edilir. Herhangi bir bilginin önemliliğinin belirlenmesi için herhangi bir sayısal ölçüm yöntemi bulunmamakta ve önemliliğin işletmeler ve ülkeler açısından farklılık gösterebilmesi söz konusudur. Bu nedenle kavramsal çerçevede önemlilik ihtiyaca uygunluk ile birlikte işletmeye özgü bir prensip olarak yer alır.⁶¹

2.2.3. Finansal Raporlama Kalitesi

İşletmenin, ilgili taraflarına finansal durumu ve performansı hakkında bilgi veren finansal raporların kalitesi hakkında literatürde mevcut bir görüş birliği olmamakla birlikte bir bütün olarak raporlama setinin kalitesinden söz edilmektedir. Finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarının karşılanması konusu finansal raporların kalitesi ile ilgili odak noktasıdır. Literatürde finansal rapor setine ilişkin olarak kar

⁶¹ Ali Dalkılıç, Çağnur Balsarı “Kural-Bazlı ve İlke Bazlı Finansal Raporlama Standartlarının Karşılaştırılması”, *Muhasebe ve Denetim Genel Bakış*, 2007, s.108.

kalitesi temelli araştırmalara daha sık rastlansa da kar yönetimi, değer ilgisi ve zararın zamanında sunumu gibi çeşitli ölçütler kullanılarak finansal raporlama kalitesine ilişkin yorumlar da yapılabilmektedir.⁶² Finansal raporların temel amacının bilgi sağlamak olduğu düşünöldüğünde bilginin tam, doğru ve ihtiyaca uygun olması sonucu finansal rapor kalitesini arttırması beklenmektedir. Raporlama kalitesi arttikça kullanıcılar arasındaki bilgi dağılımının benzer ölçülerde olması sonucu bilgi asimetrisinin azalması da beklenmektedir. Bilgi asimetrisinin azalması sonucu, yatırım araçlarının taşıdığı risklerin fiyatlara yansması olarak adlandırılan risk priminin azalması sonucu sermaye maliyetlerinin düşmesi beklenir.

Finansal raporlardaki bilgiler ile dipnotlardaki açıklamaların tümünün birden kalitesi finansal rapor kalitesi olarak ifade edilmektedir. Kalitesinin yüksek olduğu ifade edilen raporların karar alma süreci için faydalı ve aynı zamanda ilgili raporlama dönemi sonu için işletmenin ekonomik aktivitelerinin sonuçlarını ve finansal durumunu tam ve doğru olarak yansıtmaları beklenir. İlgili raporlama dönemi için finansal raporların dönem sonu işletme finansal durumu ve performansı hakkında anlatacağı hikayenin doğruluğu ile yatırımcı ve borç verenler için yeterli ve yararlı bilgilerin raporlar ile sağlanıp sağlanmadığı, finansal raporlardaki bilgilerin karar verme süreci için yeterince ilgili olup olmadığı ve aynı zamanda raporun bir bütün olarak doğru, tam ve tarafsız olması finansal rapor kalitesi ile doğrudan ilgilidir.⁶³

Finansal raporlarda yer alan sonuçların kalitesi, finansal raporların bir bütün olarak kalitesiyle ilgili olmakla birlikte ayrı olarak da değerlendirilebilmektedir. Söz konusu sonuçlar işletmenin asıl ekonomik aktivitesinden kaynaklanan kar, nakit akışı ve bilanço kalemlerini kapsamaktadır. Kalitesinin yüksek olduğu düşünölen finansal rapor sonuçlarının işletmeye ilişkin olarak gelecekte de sürdürülebilir bir yatırım karlılığının habercisi olduğundan söz edilebilir. Raporlanan finansal bilgilerin kaliteli olması, operasyonel nakit akışının sermaye harcamalarını karşılama konusundaki yeterliliği, karın sürdürülebilir aktivitelerden mi yoksa tek seferlik kazançlardan mı

⁶² Siriyama Kanthi Herath, Norah Albarqi, "Financial Reporting Quality: A Literature Review", *International Journal of Business Management and Commerce*, 2017, V.2, N.2, s.6-7,

⁶³ Try Yurisandi, EvitaPuspitasari, "Financial Reporting Quality - Before and After IFRS Adoption Using NiCE Qualitative Characteristics Measurement", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2015, V.211, s.647.

meydana geldiği ile işletmenin sermaye maliyetini kompanse edecek kadar kazanıp kazanmadığı sorularını da açıklık getirebilmektedir.⁶⁴

Raporların sonuçları olarak nitelendirilen finansal bilgilerin kalitesi ile finansal raporların kalitesi karşılıklı ilgilidir. Bunun nedeni finansal raporlarda sunulan sonuçlara ilişkin bilgilerin doğru değerlendirilmesi için temel seviyede de olsa kaliteli finansal raporların varlığına bağlı olmasıdır. Temel seviyeden sonra finansal rapor kalitesi artıkça raporlanan sonuçların kalitesinin artması ve gelecekle ilgili beklentilerin oluşturulabilmesi daha mümkün hale gelmektedir. Finansal rapor kalitesinin düşük olması işletme değeri hakkında bilgi sahibi olabilmeyi güçleştirir.⁶⁵

Düşük raporlama kalitesi işletme performansını maskeleymektedir. Raporlama kalitesinin düşmesi ile işletmenin piyasa oyuncularının gelecekteki beklentilerini karşılayabilme yeteneğini azaltmaktadır. Ayrıca finansal rapor kalitesinin azalması sonucu geçici ya da kalıcı olarak yanıltıcı fiyat hareketlerine neden olmaktadır.

Gerek finansal raporların gerekse finansal raporlarda sunulan bilgilerin kalitesinin disipline edilmesi işletmelerin başlıca hedeflerinden olmalıdır. Ancak bu bilgilerin işletmenin kendisi tarafından sağlanıyor olması, raporlarla ilgilenen çıkar gruplarının beklentilerinin farklılığı ve denetçi firmalara ödenen ücretler gibi bir takım olumsuz motivasyonlar finansal raporlama kalitesini sınırlayabilmektedir. Finansal raporlamaya ilişkin olarak beklenen, yüksek kaliteli kazançların yüksek kaliteli raporlar içinde sunulmasıdır.⁶⁶

Finansal Raporlama Standartları, muhasebe politikaları, bunlara ilişkin temel kavramları, finansal tabloların düzenlenmesi ve sunulmasına ilişkin esasları ortaya koymaktadır. Söz konusu standartların oluşum sürecinin transparan ve yasalarla sağlamlaştırılmış olması kaliteli finansal raporların üretilmesi için, ilgili çıkar

⁶⁴ Tae Hee Choi, Jinhan Pae, "Business Ethics and Financial Reporting Quality: Evidence from Korea", *Journal of Business Ethics*, 2011, V.103, s.410.

⁶⁵ Maureen F. McNichols, "The Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual Estimation Errors: Discussion", *The Accounting Review*, 2002, V.77, s.64.

⁶⁶ Nesrine Klai, Abdelwahed Omri, "Corporate Governance and Financial Reporting Quality: The Case of Tunisian Firms", *International Business Research*, 2011, V.4, s.156.

grupları dahil olmak üzere raporlarla ilgilenen otoritelerin de katılımı ile mümkün olacaktır.⁶⁷

⁶⁷ Hanifi Ayboğa, “Uluslararası Muhasebe Standartları Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulanması ve Meslek Gruplarının Sorumlulukları”, *Vergi Sorunları Dergisi*, 2003, S.180, s.105.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİNANSAL RAPORLAMA KALİTESİNİ ÖLÇMEDE KULLANILAN YÖNTEMLER

3.1. FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ TAHAKKUK KALİTESİ ÜZERİNE ETKİSİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK YÖNTEMLER

Finansal raporlarda yer alan kazanç, getiri ya da kar; genel anlamda vergi sonrası net geliri ifade etmektedir. Daha spesifik olarak, kar - zarar tablosunun son satırı olarak kaydedilen ve pozitif değere sahip nihai hanedir. Kazanç, hisse senedi getirisi açısından bakıldığında, şirketin gelecekteki karlılığını da ortaya koyduğundan hisse senedi fiyatının temel belirleyicisi konumundadır. Hisse senedinin kabul edilen teorik değeri gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeridir. Aynı zamanda şirket operasyonlarının sonuçlarının ölçümü de kazançlar ile belirlenebilmektedir. Hisse senedi getirisinin artması, şirket değerinin ya da yatırımların gelecekte artacağına dair bir sinyal niteliğinde kabul edilmektedir. Tersi durum ise şirketin karlılık durumunun aksi yönde hareket ettiğine rehberlik etmektedir.⁶⁸

Yatırımcı tarafından anlaşılabilir ve ihtiyaçlarını karşılayabilir nitelikte hazırlanan ve sunulan finansal tablolar, yatırım kararları konusunda işletmelerin özellikle gelecekteki kar yaratma kapasitesi hakkında bilgiler vereceğinden yatırımcıların en büyük yardımcısı niteliğindedir.⁶⁹ İşletme kazancı piyasa oyuncularınca işletmenin performansı hakkında bilgi veren önemli bir gösterge niteliğinde kabul edilir. Analist ya da yatırımcılar şirket kazancına ilişkin değerlendirme yapmadan o şirkete ait hisse senetleriyle ilgili alım ya da satım kararlarını vermezler. Şirketin gelecekte kar edebilme yeteneği, hisse senedi fiyatının belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Standartların sıkılaştırılması ya da önceden belirlenmiş kurallara uygun raporlama sayesinde, işletme bilançosunda

⁶⁸ Richard Barker, "On the Definitions of Income, Expenses and Profit in IFRS", *Accounting in Europe*, 2010, V.7 (2), s.148.

⁶⁹ İsmail Bekçi, Havva Alkan, "Finansal Bilgi Sisteminin Hisse Senetlerine Yatırım Kararı Üzerine Etkisi: İMKB'de Bir Uygulama", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi (SDÜİİBFD)*, 2009, V.14 (3), s.1-20.

kayıtlı kazançlar ile piyasa fiyat hareketleri arası daha güçlü ve benzer yönlü bir ilişki kurulma olasılığının artması beklenmektedir.⁷⁰

Kavramsal Çerçeve ile uyumlu olarak izlenen ve tahakkuk esaslı olan muhasebe yöntemine göre gelir ve giderler elde edildikleri anda gerçekleşmiş kabul edilir ve ilgili dönemin finansal tablosunda gösterilir. Buna göre yalnızca ilgili dönemle kalmayıp, işletmeyi etkileyen her türlü ekonomik olayın etkileri söz konusu etkilerin gerçekleştiği dönemde gösterilir. Kazançlar açısından bakıldığında, tahakkuk esaslı muhasebe ileriye dönük işlemlerin de finansal tablolarda görülebilmesine izin verdiğinden işletmenin gelecekte ne kadar kar sağlayabileceğine dair sinyal verebilmektedir.⁷¹ Kar kalitesi ile ilgili bir diğer konu, karı oluşturan unsurlar ile net karı ifade eden ilgili finansal raporlama araçlarının doğrudan finansal tablo kullanıcılarının tahminleme süreci ile bu bilgilerin kullanılabilirliğine etki etmesidir.⁷²

Önceki çalışmalar kar kalitesini tahakkukların yönetilmesi ile ilişkilendirmektedir. Şirket yönetiminin önceden belirlenmiş kar hedeflerini tutturmak üzere firma kazancını manipüle edici bir takım çalışmalar içine girmesi literatürde kar yönetimi olarak isimlendirilmektedir. Burada ifade edilen kar yönetimi şirketin kanuna uygun şekilde gerçekleştirilen ve asıl amacı istikrarlı ve tahmin edilebilir finansal sonuçları ortaya koymayı amaçlayan, ekonomik aktivitelerin gerçekçi olarak yansıtılacağı bir karar verme ve raporlama sürecidir. Ancak bu durumun aksi de söz konusu olabilmektedir. Buna göre finansal rapor kullanıcılarının kararlarına ve çıkarlarına zarar verici yönde yapılan hileli yöntemler hukuka aykırı olduğu gerekçesi ile düzenleyici kurumlar tarafından yasaklanmıştır.⁷³ Ancak standartların sıkı şekilde uygulanması ve artan denetimler kazançların yönetim tarafından manipüle edilebilme olasılığını azaltmaktadır. Kazanç yönetimi

⁷⁰ Ralf Ewert, and Alfred Wagenhofer, “Economic Effects of Tightening Accounting Standards to Restrict Earnings Management”, *Accounting Review*, çevrimiçi erişim: <https://ssrn.com/abstract=739245>.

⁷¹ Jennifer Bender, Frank Nielsen, “Earnings Quality Revisited”, *The Journal of Portfolio Management*, 2013, s.72.

⁷² Schipper ve Vincent, 2003 a.g.m. s.105.

⁷³ Patricia Dechow, Douglas Skinner, “Earnings Management: Reconciling The Views Of Accounting Academics, Practitioners, And Regulators”, *Accounting Horizons*, 2000, V. 14, s.235.

tahakkuk esasına dayalı muhasebe ilkesine dayanmaktadır. Tahakkuk esasına dayalı muhasebe asıl olarak gelirlerin elde edildiği, giderlerin de yapıldıkları an itibari ile gerçekleştikleri varsayımı altında finansal tablolara yansıtılması esasına dayanmaktadır.⁷⁴

Düşük kaliteli karlar, yatırımcı açısından mevcut kaynakların yeterli ve uygun şekilde tahsis edilmediğini ifade eder. Aynı zamanda gelecekte düşük kaliteli kazançların nedeni ile sermayenin verimsizleşebileceği sinyalinin de taşımaktadır. Tahakkukların ekonomik performansı ne kadar yansıttığı muhasebe bilgi kalitesinin ölçülmesi ile doğrudan ilişkilendirilmiştir.⁷⁵

3.1.1. Kar Yönetimi ve Motivasyonları

Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları muhasebe tercihleri açısından yöneticilere bir takım seçim şansları vermektedirler. Raporlama sürecinde bu seçim şansına sahip yöneticiler takdir yetkilerini kullanarak karın artırılması ya da azaltılmasına yönelik işletme ya da kendi çıkarları adına işlemler yapabilmektedirler. Bu uygulamalar işletmenin gerçek finansal durumunun yansıtılmasına engel teşkil etmektedir. Finansal raporların işletmenin gerçek durumunu yansıtacak şekilde sunulması finansal raporların kaliteli olduğunu ifade etmektedir. Kar yönetimi uygulamaları arttıkça finansal raporların kalitesinde kayıp meydana gelmektedir.

Literatürde kar yönetimine ilişkin olarak üzerinde anlaşmaya varılmış genel bir tanım bulunmamakla beraber kendi içinde önemli farklılıklar arz eden tanımlar bulunmaktadır. Bu farklılıklar kar yönetimi tanımıyla ilgili olarak gerçekleştirilen uygulamaların, finansal faaliyetlerin (finansman kararları) doğrudan sonuçlarıyla mı yoksa finansal raporların oluşturulma süreciyle mi ilgili olduğuna göre farklılık arz etmektedir. Kar yönetimi uygulamalarıyla ilgili genel olarak iki temel yaklaşım mevcuttur. Bunlardan ilki olan faydacı yaklaşım, yönetimin karları gelecekteki nakit akışlarına ilişkin bilgi verecek şekilde yönetmesi olarak ifade edilirken; ikincisi olan fırsatçı yaklaşım doğrudan yatırımcıların yanlış yönlendirilmesini amaçlayan

⁷⁴ Joseph Gerakos, "Discussion of Detecting Earnings Management: A New Approach." *Journal of Accounting Research*, 2012, s.3.

⁷⁵ Valeri Nikolaev, "Identifying Accounting Quality", Chicago Booth Research Paper, 2005, s.17.

manipülasyon olarak ifade edilmektedir. Faydacı yaklaşımda yalnızca yöneticilerin bilecekleri bilgilerin gelecekteki nakit akışlarına yansımaları sağlayacak muhasebe yönteminin seçilmesi amaçlanmaktadır. Fırsatçı yaklaşıma göre ise ilgili çıkar gruplarının yanlış yönlendirildiği varsayımı temeldir.⁷⁶

Literatürdeki farklı tanımlardan bazıları kar yönetimini finansal raporlama sürecine yöneticilerin kişisel çıkarları doğrultusunda bilinçli olarak doğrudan müdahale etmeleri olarak ifade ederken⁷⁷; bazıları da yöneticilerin takdir yetkilerini kullanarak önceden belirlenmiş bir kar hedefine ulaşma amacıyla veya istikrarlı bir karlılığın sağlanabilmesi amacıyla yine bilinçli olarak finansal raporlama sürecini bilinçli olarak manipüle etmeleri olarak ifade etmektedir.⁷⁸ Yine başka bir tanıma göre işletmenin mevcut finansal durumu hakkında doğru olmayan bilgiler vererek bu bilgilerden yararlanmak isteyen çıkar gruplarını ya da raporların sonuçlarıyla ilişkili işletmenin bağlı olduğu sözleşmelerin mevcut ya da gelecekte var olacak yaptırımlarını yanlış yönlendirme amacıyla yöneticilerin karları yönetmeleri olarak ifade edilmektedir.⁷⁹

Literatürde kar yönetiminin zararlı bilinen taraflarına yapılan atıflar olduğu kadar yararlı tarafları ile ilgili de görüşler mevcuttur. Hisse senedi fiyatlarındaki artışa bağlı olarak artan şirket değeri ile yöneticiler kendi ücretlerini arttırmak isteyebileceklerdir. Bu anlamda hisse senedine artan talep sonucu hisse senedi fiyatının da artması ile gerçekleştirilecek kar yönetimi ile yeni hisse senedi sahiplerinden eski hisse senedi sahiplerine gelir transferi olmaktadır. Burada kar yönetiminin faydacı yönüne de atıfta bulunmaktadır. Şirket yöneticileri kar yönetimi ile gelecekteki nakit akımlarının yönüne ilişkin beklentilerini mevcut ve potansiyel yatırımcılara aktarmaktadırlar.⁸⁰

⁷⁶ Messod D. Beneish, "Earnings Management: A Perspective", *Managerial Finance*, 2001, V.27, s.3-4

⁷⁷ Katherine Schipper, "Commentary on Earnings Management", *Accounting Horizons*, 1989, V.3 S.4, s. 95-96.

⁷⁸ Charles Mulford, Eugene Comiskey, *Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices*. New York: John Wiley & Sons, Inc., 2011, s.257-258.

⁷⁹ Paul Healy and Michael Wahlen, "A Review of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting", *Accounting Horizons*, 1999, Vol. 13 (4), s. 371.

⁸⁰ Beneish, 2001, a.g.m s.7.

Kar yönetimi ile ilgili farklı yaklaşımlar göz önüne alındığında muhasebe politikalarının seçim ve uygulama esasları önem kazanmaktadır. Finansal raporlama süreçlerine ilişkin olarak finansal raporlardaki bilgileri kullanan çıkar gruplarının gelecekte alacakları kararları yanıltıcı uygulamalar hileli finansal raporlamaya sebep olabilirken; muhasebe politikaları seçimlerinin izin verdiği ölçüde yapılan uygulamalar kar yönetimi olarak nitelendirilebilir. Bu ayırmadaki kritik nokta işletmeye ait finansal raporların bilgi kullanıcılarına en doğru bilgiyi sağlamakla beraber, işletmenin mevcut finansal raporlama standartları uygulamaları içinde yalnızca karın farklılaştırılması sonucu algı yönlendirilmesi ya da değiştirilmesidir.⁸¹

Finansal raporlar hazırlanırken yöneticilerin sahip oldukları şirket performansına ait bir takım özel bilgilerin varlığı, asıl amacı ilgili çıkar grupları için doğru ve ihtiyaca uygun bilgiyi sağlamak olan finansal tabloların sunumu açısından önem arz eder. Bu bağlamda finansal tablolar ile ilişkili kavramlar bu bilgilere sahip yöneticilerin inisiyatif kullanmalarına olanak sağlayabilir. Örneğin ölçme kavramı finansal tablolardaki unsurların miktarı ile ilişkilendirilirken, tahakkuk kavramı yöneticilere söz konusu unsurların tablolara ne zaman alınacağı ile ilgili karar verme yetkisi tanıyabilir.⁸²

Asıl olarak finansal sonuçları değiştirme amaçlı olan kar yönetimi birden fazla nedenle tercih edilebilmektedir. Halka açık şirketler zaman içinde yöneticiler tarafından piyasadaki yatırımcılardan hisse senetlerini alarak şirketin halka kapalı hale gelmesini sağlayabilirler. Yöneticilerin kendi menfaatleri doğrultusunda şirketi ele geçirme istekleriyle güdülenen bu gibi faaliyetleri için kar yönetimine başvurmaları oldukça yaygındır. Burada amaç mevcut karın olduğundan daha düşük gösterilerek hisse senedi fiyatının düşürülmesi suretiyle, piyasada ilgili işletmenin hisselerini tutan yatırımcılardan bu hisselerin alınmasıdır. Böylece şirket olması gereken değerinin çok daha altında ele geçirilebilecektir. Yöneticiler açısından bir diğer kritik konu ücretlerinin manipüle edilme isteğinden kaynaklı uyguladıkları kar yönetimidir. Karlılık asıl olarak işletme için nakit yaratma anlamına geldiğinden,

⁸¹ Dechow, 2000, a.g.m.

⁸² Rıdvan Bayırlı, Yaratıcı Muhasebe, Etik Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006, s.240.

yatırımcılar finansal performansı yüksek işletmelere yatırım yapmak isterler. Talebi artan hisse senedinin fiyatı yükselirken, söz konusu işletmeye ait piyasa değeri de artar. Değeri artan işletmenin kar üretme gücünün yüksek olması nedeni ile sermaye maliyeti düşmektedir. Bu bağlamda yöneticilerin kar yönetimindeki motivasyonu şirketin gelecekte karlılığının artacağı izlenimini yaratmak olacaktır. Yöneticiler açısından bir başka kar yönetimi motivasyonu vergi avantajı sağlama isteğidir. Finansal performansı yüksek işletmeler karlılıkları oranında vergiye tabii olduklarından, daha az vergi ödeme amacıyla karlılığı daha az göstermek suretiyle kar yönetimi uygulamalarına başvurabilirler. Ayrıca işletmelerin gelecekle ilgili performanslarına ilişkin mümkün olacak en iyi şekilde sinyal verme isteği de kar yönetimi uygulamalarını kullanmaya neden olabilmektedir. Tüm bunların yanında ülkenin içinde bulunduğu genel ekonomik ve politik koşullardan kaynaklı mevcut ya da gelecekte oluşabilecek risklerin elimine edilmesi amacı ile de yöneticiler finansal raporlama süreçlerine müdahale edici operasyonel eylem ve davranışlarda bulunarak kar yönetimine başvurulabilmektedir.⁸³

Kar yönetimi aynı zamanda kar kalitesi ve tahakkuk kalitesi kavramları ile yakından ilişkili olup araştırmalara birlikte konu olmaktadır. Dönem sonu muhasebe işlemleri sonucu hesaplanan ilgili döneme ait dönem karı gelir tablosunda yer almaktadır.

Tahakkuk kelime anlamı itibari ile TDK tanımına göre “gerçekleşme” anlamına gelmektedir.⁸⁴ Tahakkuklar kendi içinde cari ve cari olmayan tahakkuklar olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar. Cari tahakkuklar dönen varlıklar ve kısa vadeli borçlar ile ilişkiliyken; cari olmayan tahakkuklar duran varlıklar ve uzun vadeli borçlar ile ilişkilidir. Cari ve cari olmayan tahakkuklar aynı zamanda ihtiyari ve ihtiyari olmayan tahakkuklar olarak da kendi içinde ayrılmaktadırlar. Buna göre ihtiyari yani isteğe bağlı tahakkuklar, tutarları arttırılmak ya da azaltılmak suretiyle kontrol edilebilirken; ihtiyari olmayan tahakkuklar doğrudan ekonomik

⁸³ Cemal Küçüksözen ve Güray Küçükkocaoğlu, “Finansal Bilgi Manipülasyonu: İmkb Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, *Conference Paper*, 2005, s.1-58, çevrimiçi erişim: <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/kisiselearningmanipulation2.pdf>

⁸⁴ Türk Dil Kurumu Çevrimiçi erişim:

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=TAHAKKUK

yükümlülüklerin yerine getirilmesi ile ilgili olduğundan yönetim tarafından kontrolü söz konusu değildir. Yönetimin tahakkuklar üzerinde inisiyatifi açısından bakıldığında, kısa dönemde cari tahakkuklar üzerindeki kontrolün daha kolay olduğu düşünülebilir.

İhtiyari tahakkukların yönetim tarafından kontrolü çeşitli yollarla olabilmektedir. Amortismanların olduğundan daha düşük ayrılması, ertelenmiş vergiyle ilgili olarak vergi tutarının olması gerekenden düşük hesaplanması ya da kredi politikalarına ilişkin olarak örneğin, yapılan kredi satışlara ait ticari alacakların arttırılması ya da ödeme yapılacak üçüncü taraf tedarikçilere ödeme yapılmasına karşın söz konusu giderlerin kayıt altına alınmasının geciktirilmesi yolları ile tahakkukların arttırılıp azaltılarak kontrol edilmesi mümkündür.

3.1.2. Kar Yönetimi Yöntemleri

Kar yönetimi karın artırılması ya da azaltılması yolu ile kar değerinin etkilenmesidir. Yatırımcılar açısından sermaye piyasalarında hisse başına kar değerinin yüksek olması beklenir. Bu durum işletmenin de piyasa değerinin yüksek olduğu anlamına gelmekle birlikte işletme çıkar gruplarından olan ortaklar açısından daha yüksek bir refah seviyesi anlamına geldiğinden önem arz eder. Kar yönetimi uygulamaları yalnızca karların yüksek gösterilmesi amacı ile yapılmayabilir. Asıl amacın kar değerinin olduğundan farklı olarak gösterilmesi olarak düşünülürse, karlar kar yönetimi uygulamaları yöntemleri ile olduğundan az, yüksek ya da dalgalanan karların değerinin istikrar göstermesi için sabit tutulabilir. Karların bahsedilen şekilde değerinin değiştirilebilmesi ise gelir ve giderlerin ya da aktiflerin ve pasiflerin olduğundan az ya da yüksek gösterilmesi yolları ile gerçekleştirilebilir. Temelde aktif ve pasiflerde yapılacak değişiklikler gelir ve gider rakamları üzerindeki değişiklikler ile mümkündür.⁸⁵

Kar yönetimi yöntemlerinden en sık ve yaygın olarak başvurulan tahakkukların yönetimidir. Tahakkuk yönetiminde yöneticiler muhasebe seçimleri ve

⁸⁵ George Kadorinis, George Iatridis, "Earnings Management and Firm Financial Motives: A Financial Investigation of UK Listed Firms", *International Review of Financial Analysis*, 2009, V.18(4), s.166.

takdir yetkilerini kullanarak örneğin net gerçekleşebilir değeri belirleyerek, amortisman değerinin hızlandırılmasıyla, ertelenen vergi ile ilgili varlık ve yükümlülük değerlerine yapılan müdahaleler ya da giderlerin geç kayıt altına alınması ile gerçekleştirilebilir.⁸⁶

Finansal tablolarda yer alan bazı kalemlere ilişkin örneğin şüpheli alacaklar, gerçeğe uygun değerlerin tespiti gibi tam bir ölçüm yapabilmenin mümkün olmadığı durumlarda tahminleme yolu devreye girmektedir. Buradaki kritik nokta güvenilir tahminlerin yapılabilmesi için doğru ve güvenilir bilgiye olan ihtiyacın artmasıdır. Tahminlerin yapıldığı mevcut koşullarda değişiklik meydana gelmesi durumunda finansal tabloların daha doğru, güvenilir ve ihtiyaca uygun bilgileri sağlayabilmesi için tahminlerde değişikliğe gidilebilmektedir. Muhasebe politikalarında değişiklik ile muhasebe tahminlerinde değişikliğin çok karıştırılan durumlar olması ile birlikte muhasebe politikasındaki değişiklik asıl olarak uygulanan muhasebe yöntemlerindeki değişiklik olarak ifade edilebilir. Muhasebe politikaları seçimi de yöneticileri insiyatif kullanmasına izin verdiği için kar yönetimi için bir yöntem olarak kabul edilebilir. Yöneticiler örneğin değerlendirme yöntemini değiştirerek karları artırabilir ya da azaltabilirler.⁸⁷

Kar yönetimi yöntemlerinden bir diğeri karın istikrarlı hale getirilmesidir. Burada yönetimin amacı işletmenin finansal durum ve performansı hakkında ilgili çıkar gruplarına gelecek ile ilgili olumlu sinyaller vermektir. Hisse senedi yatırımcıları için karın tahmin edilebilir olmasının yanı sıra istikrarı da önem arz etmektedir. Yöntemin temel amacı dönemsel dalgalanmaları azaltmak için karın yüksek olduğu dönemlerde düşük; düşük olduğu dönemlerde yükseltilecek karın yönetilmesi işlemidir. Asıl olarak yapılan, örneğin karın yüksek olduğu dönemlerde ayrılan karşılıkların artırılması; karın düşük olduğu dönemlerde ise karşılıkların azaltılarak ya da hiç karşılık ayrılmayarak karın aktarılmasını sağlamaktır. İlgili çıkar grupları açısından uzun dönemde istikrar kazanmış ve bu istikrarı sürdürebilen işletmeler, yatırım açısından tercih sebebi sayılmaktadır. Kar artışı bir yandan hisse

⁸⁶ Mark Evans, Richard Houston, Michael Peters, Jamie Pratt, "Earnings Management under US GAAP and IFRS", Presented at Midwest Research Conference 2012, USA.

⁸⁷ Kadorinis, Iatridis, 2009, a.g.m. s.167

senedi fiyatını artırırken; bir yandan da şirket değerini artırarak şirket riskliliği açısından da piyasaya olumlu sinyaller vermeyi sağlamaktadır.⁸⁸

Yönetimin kullandığı bir başka kar yönetimi yöntemi “büyük temizlik muhasebesi”ni kullanarak gerçekleştirilen ve özellikle şirket yönetimi değişikliği olduğu durumlar başvuru olan yöntemdir. Buradaki amaç, yönetimi devralan yeni yöneticilerin geçmiş yöneticilerden şirketin kötü bir performans gösterirken devralındığı gerekçesi ile gelecek dönemlerde şirketin daha iyi bir performans gösterebilmesi için örneğin şüpheli alacaklarla ilgili beklentilerin önceki yönetimden farklı olduğu öne sürülerek ayrılan karşılıkların izleyen finansal raporlama döneminde farklılaştırılmasını sağlamak ya da aktiflerin gider yazılması suretiyle finansal tablolarda yer alan değerlerinin düşürülmesidir.⁸⁹

Yine kar yönetimi yöntemlerinden biri olan agresif muhasebede, karı olduğundan fazla gösterme çabası mevcuttur. Malı teslim alan kişiye mal mülkiyetinin geçmemesi ile birlikte ödemenin mal satışı gerçekleştikten sonra yapıldığı satış şekli olan konsinye satışlar yoluyla, daha sonra hesaba geçmesi beklenen tutarların satış geliri olarak kaydedilmesi agresif muhasebe uygulamasına örnektir. Satış gelirlerinin söz konusu şekilde kayıt altına alınmasının yanı sıra ilgili döneme ait şirket faaliyetlerine ilişkin giderlerinin sonraki dönemlere ertelenmesi de agresif muhasebe uygulamalarına örnek gösterilebilir.⁹⁰

Agresif muhasebe uygulamalarının tam tersi olan muhafazakar muhasebe uygulamaları da çok yaygın olmamakla birlikte başvuru olan kar yönetimi uygulamalarındandır. Gelirlerin olduğundan az gösterilmesi; örneğin yapılan satışların kayıtlara geç alınması, ya da giderlerin olduğundan fazla gösterilmesi;

⁸⁸ Zhonghai Yang, Sun Ying, Qianqian Zhang, “Management Motivation and Earnings Management Methods”, *International Conference on Cyber - Enabled Distributed Computing and Knowledge Discovery*, 2013, Conference Paper, s. 284.

⁸⁹ Bayırlı, 2006, a.g.t., s.38-40.

⁹⁰ Mulford and Comiskey, 2011, a.g.e., s.265-266.

örneğin herhangi bir kayıp durumunda karşılıkların fazla ayrılması suretiyle uygulanan muhafazakar muhasebe yönteminde karı azaltmak esas amaçtır.⁹¹

Sonuç olarak kar hedeflerine ulaşma baskısı, piyasanın vermiş olduğu kazanç tahminlerine ulaşma çabası ile yöneticilerin pozitif finansal sonuçlar ile almayı planladıkları teşviklere dair beklentilerinin birleşimi yöneticilerin daha sıklıkla kar yönetimi uygulamalarına başvurmalarına neden olmaktadır.

3.1.3. Kar Yönetimi Modelleri

Literatürde kar yönetimi ile ilgili yapılan araştırmalar 80'li yıllara kadar dayanmaktadır. Özellikle 2000'li yıllarda Amerika (Enron, Tyco, Cerox) ve Avrupa'da (Parmalat) art arda patlayan muhasebe ve denetim skandalları konuyu daha da güncel hale getirmiştir. Kar yönetiminin doğrudan gözlenebilmesi mümkün olmadığından belgelenmesi de kolay değildir.

Tüm kar yönetimi yöntemleri yöneticilerin muhasebe politika seçimleri ile takdir yetkilerini kullanabildikleri ilke ve standartlar içindeki esnekliklere dayanmaktadır. Finansal tabloların oluşturulmasında tahakkuk esaslı bulunması nedeni ile kar yönetimi araştırmalarının temel odak noktasını tahakkuk tabanlı kar yönetimi modelleri oluşturur. Tahakkuk esaslı modellerin araştırmalarda sık kullanılan modellere taban oluşturmasının bir başka nedeninin de tahakkukların sayısal olarak tespitinin kolaylığı olduğunu söylemek mümkündür.

Tahakkuk esaslı modellerin çıkış noktası toplam tahakkuklardır. Toplam tahakkuklar ihtiyari (zorunlu olmayan) ve ihtiyari olmayan (zorunlu) tahakkuklardan oluşur. Ancak yönetimin müdahalesi açısından dikkate alındığında toplam tahakkukların ihtiyari kısmının kar yönetimi uygulamalarının tespitinde kullanılmasının daha uygun olacağı gerçeklik arz eder. Nitekim ihtiyari tahakkukların yönetim inisiyatifinde artırılıp azaltılabilmesi mümkündür. İhtiyari olmayan tahakkuklar ekonomik zorunluluklara bağlı olarak belirlendiğinden yönetimin ihtiyari olmayan tahakkuklar üzerinde tasarruf yetkisi bulunmamaktadır.

⁹¹ Joseph Piotroski, Robert Bushman, "Financial Reporting Incentives for Conservative Accounting: The Influence of Legal and Political Institutions", *Journal of Accounting and Economics*, 2006, V. 42(1), s.121.

İhtiyari tahakkukların hesaplanması ile ilgili olarak iki temel yaklaşım mevcuttur. Bunlar sırası ile nakit akışı yaklaşımı ki burada kastedilen faaliyetlere bağlı nakit akım yaklaşımıdır ve bilanço yaklaşımıdır. Nakit akış ya da bilanço yaklaşımları ile toplam tahakkukların hesaplanmasını takiben toplam tahakkuklar ihtiyari ve ihtiyari olmayan tahakkuklar olarak ikiye ayrılır. Nakit akışı yaklaşımına göre toplam tahakkuklar net kardan faaliyetlere dayalı nakit akışı çıkarılarak hesaplanmaktadır. Toplam tahakkuklardan yola çıkılarak ihtiyari olmayan tahakkukların hesaplanabilmesinde çıkış noktaları birbiriyle ilişkili aşağıdaki modeller kullanılmaktadır.

3.1.3.1. Jones Modeli

Jones Modeli satışlar ve brüt maddi duran varlıkları üzerinden ihtiyari tahakkukların hesaplanmasını konu almaktadır. Modelin temel varsayımı satışların ihtiyari olmayan tahakkuk sayılmasından yola çıkmaktadır⁹².

$$TAC_{it} = \beta_0 \frac{1}{TA_{i,t-1}} + \beta_1(\Delta Sales_{it}) + \beta_2(PPE_{it}) + \varepsilon_{it}$$

$TAC_{i,t}$ = t dönemindeki toplam tahakkuklar (t-1 yılındaki toplam aktifler ile ölçeklendirilmiş)

$TA_{i,t-1}$ = t-1 dönemindeki toplam aktifler

$\Delta Sales$ = Satışlardan gelirlerdeki değişim (t-1 yılındaki toplam aktifler ile ölçeklendirilmiş)

PPE = Maddi duran varlıklar (t-1 yılındaki toplam aktifler ile ölçeklendirilmiş)

3.1.3.2. Düzeltilmiş Jones Modeli

Modelin esas Jones Modeli'nden farkı satışlardaki değişimden net alacaklardaki değişimin çıkarılmış olmasıdır. Burada vurgulanmak istenen nokta

⁹² Jennifer J. Jones "Earning Management during Import Relief Investigations", *Journal of Accounting Research*, 1991, V.29(2), s.196-198

karların yönetilmesinin kredili satışların hesaplamalara dahil edilmesi ile daha kolay yönetilebileceğidir.⁹³

$$TAC_{it} = \beta_0 \frac{1}{TA_{i,t-1}} + \beta_1(\Delta Sales_{it} - \Delta REC_{it}) + \beta_2 PPE_{it} + \varepsilon_{it}$$

Burada $\Delta Sales$ satışlardan gelirlerdeki değişimi ifade ederken; ΔREC t yılındaki net alacaklar ile t-1 yılındaki net alacaklar arası farkı ifade etmektedir. $(\Delta Sales_{it} - \Delta REC_{it})$ yine t-1 dönemindeki toplam aktifler ile ölçeklendirilmiş olarak eşitlikte yer almaktadır).

3.1.3.3. Kothari, Dechow ve Watts Modeli

Kothari Modeli finansal performansı yüksek ve Jones modellerinin ihtiyari olmayan tahakkukları hesaplamada yetersiz olduğunun düşünüldüğü durumlarda kullanılmaktadır. Model finansal performanstan yola çıkılarak oluşturulduğundan aktif karlılık oranı kullanılarak izleyen şekilde oluşturulmuştur.⁹⁴

$$TAC_{it} = \beta_0 \frac{1}{TA_{i,t-1}} + \beta_1(\Delta Sales_{it} - \Delta REC_{it}) + \beta_2 PPE_{it} + \beta_3 ROA_{it} + \varepsilon_{it}$$

Eşitlikte yer alan ROA = Aktif getiri oranını ifade etmektedir.

3.1.3.4. Larcker ve Richardson Modeli

Bu model satışlardaki büyümeyi gösteren piyasa/defter değerinin ve faaliyetlerden nakit akışlarının Düzeltilmiş Jones Modeli'ne eklenmesi ile oluşturulmuştur⁹⁵.

$$TAC_{it} = \beta_0 \frac{1}{TA_{i,t-1}} + \beta_1(\Delta Sales_{it} - \Delta REC_{it}) + \beta_2 PPE_{it} + \beta_3 CFO_{it} + \beta_3 B/M_{it} + \varepsilon_{it}$$

⁹³ Amy Sweeney, Patricia Dechow and Richard Sloan, "Detecting Earning Management" *The Accounting Review*, 1995, V.70(2), s.200-201.

⁹⁴ Patricia Dechow, S.P. Kothari and Ross Watts, "The Relation Between Earnings and Cash Flows", *Journal of Accounting and Economics*, 1998, S. 25, ss. 151-153.

⁹⁵ David F. Larcker, Scott A. Richardson, "Fees Paid to Audit Firms, Accrual Choices and Corporate Governance", *Journal of Accounting Research*, 2003, V.42(3), s.635.

Denkleimde yer alan CFO = Faaliyetlerden nakit akışını ifade ederken (t-1 dönemindeki toplam aktifler ile ölçeklendirilmiştir), B/M oranı piyasa değeri / defter değeri olarak hesaplanmaktadır.

3.1.3.5. Healy Modeli

Healy 1985 yılında ihtiyari olmayan tahakkukların sabit bir ortalama ve sabit varyansa sahip olan pür rassal (beyaz gürültü) bir süreç izledikleri aynı zamanda beklenen değerlerinin sıfır olduğunu ifade etmiştir. İhtiyari (DA) ve ihtiyari olmayan (NDA) tahakkuklardan oluşan toplam tahakkuk (TA) değerinin sıfırdan farklı olması durumunda, kar yönetiminden söz etmek mümkündür.⁹⁶

$$DA_{it} = TA_{it} / A_{i,t-1}$$

DA = İhtiyari tahakkuklar

TA = Toplam tahakkuklar

A = Toplam varlıklar

3.1.3.6. DeAngelo Modeli

DeAngelo 1986 yılında ihtiyari olmayan tahakkukların rastlantısal yürüyüş izlediklerini dolayısıyla hareketlerinin rastlantısal ve seri olarak bağımsız olduğu zamanda önceden tahmin edilemeyeceğini ifade etmiştir. Sonuç olarak sabit şartlar altında işletmenin mevcut dönem ve bir önceki dönem ihtiyari olmayan tahakkuklarının değerleri birbirine eşittir. Mevcut ve önceki dönem ihtiyari tahakkuklar arası fark olması durumunda aradaki fark tutarı kadar ihtiyari olmayan tahakkuk olması beklenir ve bu durum kar yönetimini işaret etmektedir.⁹⁷

$$DA_{it} = (TA_{it} - TA_{it-1}) / A_{i,t-1}$$

⁹⁶ Paul Healy "The Effect of Bonus Schemes on Accounting Decisions", *Journal of Accounting and Economics*, 1986, V. 7, s.96-97.

⁹⁷ Linda Elizabeth DeAngelo, "Accounting Numbers As Market Valuation Substitutes: A Study Of Management Buyouts Of Public Stockholders", *The Accounting Review*, 1986, V.61, S. 3, s. 410-412.

3.1.4. Literatür Taraması

Kar yönetimi konusu, içinde kar yönetiminin motivasyonlarını, yöntemlerini, kar yönetiminin var oluş sebebini ve kar yönetimine neden olan teşvikler ile yöneticileri kar yönetimine teşvik eden davranış biçimlerini de içeren çok kapsamlı bir araştırma konusudur. Yönetimin fırsatçı yaklaşımının yanısıra vekalet teorisi ile birlikte bilgi asimetrisini de içine alan kar yönetimine ilişkin literatür taraması bu bölümün içeriğini oluşturmaktadır.

Jiraporn, Miller, Yoon ve Kim'e ait 2006 yılında yapılan bir çalışmada kar yönetimi ile bilgi asimetrisi arası ilişki araştırılmış ve bilgi asimetrisinin kar yönetiminin bir faktörü olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca bilgi asimetrisinin yüksek olduğu bir çevrede yönetimin kar yönetimine ilişkin motivasyonunun arttığı bilgisine ulaşılmıştır. Çalışma ayrıca kar yönetiminin arttığı bir ortamda bilgi asimetrisinin de aynı yönde arttığı sonucunu desteklemektedir.⁹⁸

Bilgi asimetrisi ve kar yönetiminin birbirleri ile ilişkisiyle ilgili literatürde yukarıda sözü edilenin aksine tüm bilgilerin ulaşılabilir olduğu bir çevrede kar yönetiminin mümkün olup olmadığına dair araştırmalar da mevcuttur. Buna göre bilgi miktarındaki artış, muhasebe kalemlerine ilişkin değer ilgisini her koşulda arttırmayabilir. Hatta bilgi yığınının artışı etkisizliğe yol açabilir. Bilgi eksikliği her ne kadar arzulanmayan bir durum olsa da, önemli olan yatırımcı ve şirket sahipleri tarafından talep edilen ve gerekli olduğu düşünülen bilginin kaliteli bir finansal rapor için yeterli olacaktır.⁹⁹

Kar kalitesini tahakkuk kalitesiyle büyük ölçüde ilişkilendiren Christensen, Frimor ile Sabac'a ait çalışmada, isteğe bağlı ve isteğe bağlı olmayan tahakkuk ayırımına göre, isteğe bağlı olmayan tahakkuklara yönetimin herhangi bir yolla müdahalesi söz konusu değil iken; isteğe bağlı tahakkuklara yönetimin inisiyatif kullanarak muhasebe politikası seçimleri ile müdahale edebilmesi mümkündür. Bu durum isteğe bağlı tahakkukların manipülasyona da açık olarak, fırsatçı bir

⁹⁸ Pornsit Jiraporn, Gary Miller, Soon Yoon, Young Kim., "Is Earnings Management Opportunistic Or Beneficial? An Agency Theory Perspective", *International Review of Financial Analysis*, 2006, V.17(2), s.624.

⁹⁹ Ball 2006, a.g.m. s.7.

yaklaşımınla değiştirilebileceği anlamına gelmektedir. İsteğe bağlı olmayan tahakkukların ise işletmenin içinde bulunduğu özel çevre ve bağlı bulunduğu iş modeline bağlı olduğunu vurgulamışlardır. Buna göre isteğe bağlı olmayan tahakkuklarda meydana gelecek değişiklikler işletmenin organik büyümesine işaret etmektedir.¹⁰⁰

Callao ve Jarne tarafından yapılan 2010 yılına ait çalışmada 11 Avrupa borsasında kote olan ve sektör itibari ile finansal olmayan şirketlerin UFRS adaptasyonu öncesi ve sonrası için, kar yönetimi araştırması yapılmıştır. Araştırmada şirketlere ve ülkelere özel faktörler de dikkate alınarak bunların kar yönetimi üzerindeki etkileri UFRS öncesi ve sonrası dönemler açısından tartışılmıştır. Çalışma sonunda UFRS adaptasyonu dönemini takiben isteğe bağlı tahakkuklardaki artış ile birlikte kar yönetiminin arttığı sonucuna varılmıştır.¹⁰¹

Mechelli ve Cimini'ye ait 2013 yılında yapılan çalışmada 14 (Luxembourg ülke spesifik yapısı nedeni ile araştırma dışında bırakılmıştır) ülkeden¹⁰² 1280 firmaya ait veriler ile 2000-2003 ve 2006-2009 yılları arası UFRS adaptasyonunun kar yönetimi üzerine etkisini araştırmışlardır. Araştırmalarında, yalnızca Avusturya ve Fransa için kar yönetiminde UFRS adaptasyonu sonrası dönem için azalma tespit etmişlerdir. Öte yandan kalan 12 ülke için kar yönetiminde herhangi bir sistematik azalma tespit edilememiştir. Ayrıca yüksek kaliteli bir grup standardın kazanç yönetimini tek başına azaltma konusunda yeterli olmayacağına; bir grup başka faktörlerin de kar yönetimi sürecini kolaylaştırabileceği ya da zorlaştırabileceği sonucuna ulaşmışlardır. Çalışma sonunda yukarıdakilere ek olarak, ülkelerin hali hazırda kullandıkları yerel standartların kapsamadığı ancak UFRS'nin geniş ölçüde

¹⁰⁰ Florin Sabac, Peter Christensen, Hans Frimor and Peter Christensen, "The Stewardship Role Of Analyst Forecasts, And Discretionary Versus Non-Discretionary Accruals", *Journal of Business Finance Accounting*, 2013, V. 22(2), s.265-270.

¹⁰¹ Jose Jarne and Susana Callao, "Have IFRS Affected Earnings Management In The European Union?" *Accounting in Europe*, 2010, V.7(2), s.180-183.

¹⁰² Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Hollanda, Portekiz, İspanya, İsveç, Birleşik Krallık.

ele aldığı konularda kazanç yönetiminde belli miktarda azalma tespit edildiği gözlemlenmiştir.¹⁰³

Dilger ve Graschitz'e ait Almanya ve Avusturya'yı konu alan çalışmada kar yönetiminin kapsamının uygulanan muhasebe standardına bağlı olup olmadığı ile yine kar yönetiminin endüstriye göre farklılık gösterip göstermeyeceği araştırma konusu olmuştur. Her iki ülkeden toplam 173 şirkete ait 2.203 gözlemin yer aldığı çalışmada 1998-2010 yılları arası veriler ile kar yönetimine ilişkin hipotezleri test etmişlerdir. Çalışmada kar yönetimindeki değişimleri ölçmek için aktif getiri oranı (net gelir/toplam varlık oranı) ve satışlardan gelirler (net gelir/toplam satışlar oranı) kullanılmıştır. Analizler şirketler arası kar yönetimi aralıklarındaki dağılımın toplam popülasyona ait dağılımla karşılaştırıldığında uygulanan muhasebe standardına bağlı olarak (yerel standartlar ya da TMS/IFRS) farklılık göstermediğini, dolayısıyla uluslararası standartların ya da yerel standartların birbiri üzerinde herhangi bir üstünlüğünün olmadığını ifade etmiştir. Buna göre kar yönetiminin uygulanan standarda göre artacağı ya da azalacağına dair herhangi bir kanıt söz konusu değildir. Bunun yanısıra ülke ve endüstri açısından ise kar yönetimi dağılımının, kullanılan ölçüm aracına (aktif getiri oranı ya da satışlardan gelirler) bağlı olarak farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Kar yönetimi ölçüsü olarak aktif getiri oranı kullanıldığında kar yönetimi davranışı endüstriler açısından farklılık gösterirken; satışlardan gelirler kullanıldığında bu fark yok olmaktadır.¹⁰⁴

JeanJean ve Stolowy'e ait çalışmada zorunlu IFRS adaptasyonunun kar yönetimi üzerindeki etkisi Avusturya, Fransa ve İngiltere'den 1.146 gözlemlerle 2005 – 2006 yılları için araştırılmıştır. Çalışma sonunda UFRS uygulamalarının zorunlu hale getirilmesinden sonra karların yönetilmesi ile ilgili girişimlerin özellikle Fransa'da uygulama öncesi döneme göre artış gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca ortak kuralların zorunlu olarak uygulanmasının asıl olarak ortak bir çalışma dili

¹⁰³ Alessandro Mechelli, Riccardo Cimini, "How Have The IAS/IFRS Adoption Affected Earnings Management In EU? The Effect of The Absence/Divergence Of Regulation And Of Legal Enforcement", *Corporate Ownership and Control*, 2013.

¹⁰⁴ Thomas Dilger, Sabine Graschitz, "Influencing Factors on Earnings Management, Empirical Evidence from Listed German and Austrian Companies", *International Journal of Business and Economic Sciences Applied Research*, 2016, v.8, s.77-84.

oluşturmadığı tartışılmış; yönetim teşvikleri ile ulusal kurumsal faktörlerin finansal raporlamanın özelliklerinin çerçevelenmesinde önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir.¹⁰⁵

Paananen'in 2008 yılına ait çalışmasında İsveç Borsası'na kote şirketler için IFRS uygulamalarının etkilerini araştırmıştır. 376 şirketin yer aldığı çalışmada 2004 ve 2006 yılları İsveç Yerel Standartları ile UFRS karşılaştırması yapılarak finansal raporlama kalitesi IFRS öncesi ve sonrası dönemler için araştırılmıştır. Çalışma sonunda kar düzeltirmesinde artış meydana geldiği ve hatta net gelirin yıllar içindeki değişiminin oldukça azalması nedeni ile finansal raporlama kalitesinin düştüğüne dair atıfta bulunulmuştur. Ayrıca, gelir değişkeninin değişkenliğini operasyonel değişkenlerden nakit akışının değişkenliğine bölerek, faaliyetlerden nakit akışının neden olduğu değişkenliği kontrol ederken, iki muhasebe rejimi açısından fark tespit edilememiştir. Muhasebe rejimleri açısından hedeflere yönelik kar yönetiminin UFRS ve yerel standartlar açısından karşılaştırılması çalışmanın bir diğer araştırma konusunu oluşturmaktadır. İki standart arası pozitif kazançların varlığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamakla birlikte UFRS'ye göre İsveç Yerel Standartları altında küçük pozitif kazançların varlığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.¹⁰⁶

Literatürde yer alan önceki çalışmaların (Thomas ve Zhang, 2002¹⁰⁷; Bens, Nagar ve Wong, 2002¹⁰⁸) sonuçları, yöneticilerin satılan malların maliyetini düşürme ve belirli kazanç hedeflerine ulaşmak için araştırma ve geliştirme harcamalarını ve sermaye harcamalarını azaltma konusunda aşırıya kaçtıklarını göstermektedir.

Azzali, Fornaciari ve Mazza'ya ait çalışmada İtalyan bankalarının 2005 – 2011 yılları arası kredi zararları karşılıklarının kar ve sermaye yönetimi ile ilişkisi

¹⁰⁵ Herve Stolowy, Thomas Jeanjean, "Do Accounting Standards Matter? An Exploratory Analysis Of Earnings Management Before And After IFRS Adoption.", 2008, *Journal of Accounting and Public Policy*, v. 27, s. 485-494.

¹⁰⁶ Mari Paananen, "The IFRS Adoption's Effect On Accounting Quality In Sweden", *SSRN Working Paper Series*, 2008, s. 19-25, çevrimiçi erişim <http://ssrn.com/abstract=1097659>.

¹⁰⁷ Huai Zhang, Jacob Thomas, "Inventory Changes And Future Returns", *Review of Accounting Studies*, 2002, v.7 (2-3), s.163-187.

¹⁰⁸ Daniel Bens., Venky Nagar and Franco Wong, "Real Investment Implications Of Employee Stock Option Exercises", *Journal of Accounting Research*, 2002, v.40 (2), s.359-406

UFRS uygulamaları kapsamında araştırılmıştır. Burada kredi zarar karşılıkları yönetimin fırsatçı yaklaşımlarına vekil niteliğinde kullanılmıştır. Kredi zarar karşılıkları asıl olarak gelir tablosunda bir maliyeti temsil etmekle birlikte bir müşterinin krediyi geri ödeyemeyeceği muhtemel riski düşünülerek bilanço yükümlülükleri içinde bulunmaktadır. Araştırmada isteğe bağlı tahakkuklardan faydalanılırken, Milan Borsası'nda kote 22 bankanın (merkez bankası, ithalat ihracat bankası ile devlet destekli bankalar ile kooperatif bankalar kapsam dışı bırakılmıştır) finansal tabloları dikkate alınmıştır. Çalışma sonunda UFRS sonrası dönem için kredi zararları karşılıklarına ilişkin politikalar UFRS öncesi döneme göre daha fazla şeffaflık içerdiğinden kredi zarar karşılıkları aracılığı ile yapılan kar yönetimi azalma göstermiştir.¹⁰⁹

Çin 2006 yılında yerel muhasebe standartlarını UFRS ile uyumlu hale getirmiştir. UFRS kapsamında Çin'de firmalara ait finansal raporların daha şeffaf ve bilgilendirici açıklamalarda bulunmalarının yanı sıra finansal raporların hem uluslararası anlamda karşılaştırılabilirliğinde hem de finansal rapor kalitesinde iyileşmeler beklenmektedir. Dolayısıyla kar yönetimi motivasyonlarının azalması da umulmaktadır. Araştırmada 2003 – 2009 yılları arası 7.951 gözlem kullanılarak IFRS sonrası kar yönetiminin durumu araştırılmıştır. Çalışma sonunda kar yönetiminin arttığı tespit edilmiştir.¹¹⁰

¹⁰⁹ Luca Fornaciari, Stefano Azzali, and Tatiana Mazza, "Earnings Management In Bank Industry", *Economia Aziendale Online*, V.5(2), s.103-108.

<http://riviste.paviauniversitypress.it/index.php/ea/article/view/1667/1780>

¹¹⁰ Thomas Lin, Yongtao Cang and Yiyun Chu, "An Exploratory Study Of Earnings Management Detectability, Analyst Coverage And The Impact Of IFRS Adoption: Evidence From China", *Journal of Accounting and Public Policy*, 2004 V.33(4), s.359-370.

Tablo 1. Kar Yönetimi Literatür Çalışması

Çalışma	Araştırma Konusu	Zaman Dilimi	Örneklem	Bulgular
Paananen (2008)	İsveç Yerel Standartları ile IFRS karşılaştırması yapılarak finansal raporlama kalitesi açısından mukayese edilmiştir	2004-2006	İsveç - 376 Şirket	Kar düzeltmesinde artış meydana geldiği ve hatta net gelirin yıllar içindeki değişiminin oldukça azalması nedeni ile finansal raporlama kalitesinin düştüğüne dair atıfta bulunulmuştur
JeanJean ve Stolowy (2008)	Zorunlu IFRS adaptasyonunun kar yönetimi üzerindeki etkisi araştırılmıştır	2005-2006	Avusturya, İngiltere, Fransa - 1146 gözlem	Karların yönetilmesi Fransa'da IFRS'in uygulanmaya başlandığı dönem öncesine göre artış gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca ortak kuralların zorunlu olarak uygulanmasının ortak bir çalışma dili oluşturmaya yetmemiştir.
Callao ve Jarne (2010)	Şirket ve ülkelere özel faktörlerin kar yönetimi üzerindeki etkileri IFRS öncesi ve sonrası dönemler açısından tartışılmıştır	2005-2006	11 Avrupa ülkesi	IFRS adaptasyonu dönemini takiben isteğe bağlı tahakkuklardaki artış ile birlikte kar yönetiminin arttığı sonucuna varılmıştır.
Mechelli ve Cimini (2013)	IFRS adaptasyonunun kar yönetimi üzerine etkisini araştırılmıştır.	2000-2003-2006-2009	Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Hollanda, Portekiz, İspanya, İsveç, Birleşik Krallık - 1280 Firma	Avusturya ve Fransa için kar yönetiminde IFRS adaptasyonu sonrası dönem için azalma tespit etmişlerdir.
Cang, Chu ve Lin (2014)	IFRS sonrası kar yönetiminin durumu araştırılmıştır.	2003-2009	Çin - 7951 gözlem	Kar yönetiminin arttığı tespit edilmiştir
Azzali, Fornaciari ve Mazza (2014)	Kredi zarar karşılıkları aracılığı ile yapılacak kar yönetimi IFRS öncesi ve sonrası dönem için araştırılmıştır.	2005-2011	İtalya - 22 Banka	IFRS sonrası dönem için kredi zarar karşılıklarına ilişkin politikalar IFRS öncesi döneme göre daha fazla şeffaflık içerdiğinden kredi zarar karşılıkları aracılığı kar yönetimi azalma göstermiştir
Dilger ve Grascitz (2015)	IFRS ve yerel standartlar karşılaştırılarak kar yönetimi araştırılmıştır.	1998-2010	Almanya ve Avusturya - 173 Şirket	Kazanç yönetiminin uygulanan standarda göre artacağı ya da azalacağı dair herhangi bir kanıt söz konusu değildir.

3.2. FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ DEĞER İLGİSİ ÜZERİNE ETKİSİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK YÖNTEM

3.2.1. Değer İlgisi ve Motivasyonları

Küresel ekonomideki risk ve belirsizliklerdeki artışlar gelişmekte olan ülkelerin negatif yönde ayrışmasına sebep olmaktadır. Bu durum yatırımcılar açısından ise maliyet unsuru teşkil etmektedir. İşletmelerin faaliyetleri sonucu elde ettikleri karlar yatırımcıların karar alma sürecinde etkilidir. Finansal raporların hisse senedi fiyatlarını etkileyen bilgileri içermesi ya da yansıttığı düşüncesi ile hareket eden yatırımcılar bu bilgileri göz önünde bulundurarak yatırım kararlarını şekillendirmektedirler. Hisse senedi piyasası oyuncuları yatırım yapacakları şirketin yeterince değerli olup olmadığına hisse senedi fiyatlarına bakarak karar vermektedirler.

Finansal raporlamanın bir amacı da yatırımcılara şirketin bugünkü ve gelecekteki değerinin tahmin edilebilirliği konusunda yeterli bilgiyi sağlamaktır.

Değer ilgisi bu amacın gerçekleştirilmesi ile yakından ilgilidir. Muhasebe bilgilerinin işletmeye ait menkul kıymet fiyat ve getirileri üzerindeki etkisi literatürde “değer ilgisi” olarak tanımlanmaktadır. Bir başka deyişle değer ilgisi finansal raporlardaki bilgilerin firma değerini yansıtabilme yeteneğidir. Değer ilgisi finansal raporlardaki bilgiler ile hisse senedi fiyatları ya da getirileri arası istatistiksel ilişkiye dayanarak ölçülmektedir. UFRS’ye geçiş ile birlikte finansal raporlardaki bilgilerin değer ilgisi üzerindeki etkisinin zaman içindeki değişiminin değerlendirilmesi gündeme gelmiştir.

Değer ilgisinin doğrudan ilişkili olduğu bir diğer konu gerçeğe uygun değer muhasebesidir. Gerçeğe uygun değer muhasebesinin temel avantajı yatırımcılar açısından önem arz eden ekonomik gerçekliği daha iyi yansıtmasıdır. Değer ilgisi yatırımcıların karar türüne bağlı olarak bilginin yararlılığı ile ilişkilidir. Finansal tabloların firmanın gelecekteki ekonomik durumu hakkında ilgili çıkar gruplarına bilgi sağlama misyonu düşünüldüğünde, ölçümü için kullanılacak değerlendirme yönteminin tarihi maliyetler yerine gerçeğe uygun değer olması işletmeye ait daha güvenilir ve doğru karar sürecinin sağlanabilmesi için önem arz etmektedir. Bir finansal bilginin değer ilgisinin olması demek, işletmeye ait gelecek beklentilerini yansıtmaları ile aynı yönlü olması demektir. Gerçeğe uygun değer yöntemi ile UFRS, bilanço yaklaşımını benimsemiştir. Buna göre gelirler değerinde bir kazanç ya da kayıp olmak üzere herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde tanınır hale gelir.¹¹¹

3.2.2. Literatür Taraması

Literatürde, finansal raporlarda yer alan getirilerdeki değişimin menkul kıymet fiyatlarındaki değişimleri açıklama gücü başta olmak üzere defter değeri değişiminin, temettü politikaları ve nakit akışları arası değer ilgisini inceleyen birçok çalışma mevcuttur. Mevcut çalışmaların bir bölümü doğrudan değer ilgisinin varlığını incelerken, bir bölümü de değer ilgisinin finansal raporlama standartlarına uyum süreci çerçevesinde nasıl etkilendiğini incelemiştir. “Değer ilgisi” kavramı

¹¹¹ Michael Blanchette, “Critical Perspectives on the Implementation of IFRS in Canada”, *Journal of Global Business Administration*, 2011, V.3 S.1, s.4-6

ilk kez Amir, Harris ve Venuti tarafından 1993 yılında yapılan bir çalışmada¹¹² kullanılmış olsa da hisse senedi fiyatı ile getirisi arasındaki ilişkinin finansal raporlardaki bilgiler değerlendirilerek yorumlanması Ball ve Brown tarafından 1968 yılında yapılan çalışmaya kadar uzanmaktadır. Muhasebesel bilgilerden yapılan çıkarımlara göre yatırımcıların işletme karlarına bakarak yatırım kararlarını verdikleri ve sonuç olarak da bu kararların hisse senedi fiyatlarına yansıdığı ortaya koyulmuştur.¹¹³ Bu çalışmayı takiben hisse senedi piyasa fiyatı ile defter değeri arasındaki ilişkiyi konu alan çalışmalar yapılmıştır. Cooke, Omura ve Willett'e ait 2009 yılında yapılan ve 1950- 2004 yılları arası 5 büyük Japon grup şirketini konu alan çalışma piyasa değerinin defter değeri bilgileri baz alınarak açıklanabileceğini göstermiştir.¹¹⁴

Schipper ve Francis'e ait 1999 yılında yapılan bir çalışmada değer ilgisi ile ilgili yaklaşımlar farklı boyutları ile incelenmiştir. İstatistiksel açıdan muhasebesel bilgiler ile hisse senedi fiyatı ya da kazancı arası ilişkin varlığı değer ilgisini ifade edebilmektedir. Farklı matematiksel kar değerlendirme modelleri açısından ise, muhasebesel bilgilerden elde edilen değişkenler modelin girdileri olarak kullanıldığında model tahminlemesine yardımcı olabiliyor ise yine değer ilgisinden söz etmek mümkündür. Bir başka yaklaşıma göre ise uzun vadede finansal tablolardan elde edilen bilgilerin hisse senedi piyasa değerini etkileme boyutu değer ilgisi olarak nitelendirilmektedir. Çalışmanın son yaklaşımı da yatırımcıların hisse senetleri ile ilgili piyasaya ulaşan finansal bilgileri dikkate alıp almadıklarıyla ilgilidir. Piyasaya ulaşan her bilgi yatırım kararını etkileyecek yeni bir haber niteliği taşıyabilir. Haber niteliği taşıdığı durumlarda ise yatırımcılar söz konusu finansal

¹¹² Eli Amir, Trevor Harris, and Elizabeth Venuti, "A Comparison Of The Value-Relevance of U.S. Versus Non-U.S. GAAP Accounting Measures Using Form 20-F Reconciliations", *Journal of Accounting Research*, 1993, V.31, s.230-264.

¹¹³ Philip Brown, Ray Ball, "An Empirical Evaluation of Accounting Income Numbers", *Journal of Accounting Research*, 1968, V.6, S.2, s.159-178.

¹¹⁴ Terence Cooke, Teruyo Omura and Roger Willett, "Consistency, Value Relevance and Sufficiency of Book for Market Values in Five Japanese Conglomerates Over the Period 1950-2004", *Abacus*, 2009, V. 45, S.1, s.110.

bilgiyi yorumlayarak yatırım kararlarını verecek, sonuç olarak da geleceğe yönelik beklentilerin değişmesi ile hisse senedi fiyatları etkilenecektir.¹¹⁵

Gjerde, Knisfvla ve Sættem'in 2008 yılında yaptıkları çalışmada UFRS ile Norveç Yerel Standartları'nı karşılaştırarak hisse senedi fiyatı ve getiri ile defter değeri arası değer ilgisinin durumu araştırmışlardır. UFRS öncesi ve sonrası dönem için 2004-2005 yılı verilerini kullandıkları Osla Borsası'nda kote 145 şirket için temel muhasebe kalemlerinin değer ilgisinin Norveç Yerel Standartları için UFRS'ye göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.¹¹⁶

Tsalavoutas, Andre ve Evans çalışmalarında küçük ancak gelişmiş bir piyasa olan Yunanistan'da UFRS'ye geçiş için yapılan düzenlemelerin değer ilgisi üzerindeki etkisini konu almışlardır. Yunanistan'da yatırımcıları ve kreditorleri koruyan yasal bir sistemin varlığı söz konusu değildir. Çalışma borsaya kote edilmiş 153 firmayı kapsamaktadır. Çalışma sonunda UFRS'ye geçişin hisse senedinin getirisinin defter değeri ve net kar üzerinde herhangi bir iyileştirici etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.¹¹⁷

Dobija ve Klimczak 2010 yılında 1997 – 2008 yılları arasını kapsayan çalışmalarında Doğu ve Orta Avrupa'da yer alan diğer ülkelere göre göreceli olarak daha genç sayılabilecek Polonya'daki 372 şirketin konsolide finansal raporlarını test etmiş, kazançların değer ilgisinin istatistiki açıdan önemli olduğunu raporlamışlardır. Aynı zamanda piyasa kurumlarının ve muhasebe standartlarının yıllar içindeki gelişimi de çalışmanın araştırdığı ve değer ilgisi değişimi ile ilişkilendirdiği bir diğer konudur.¹¹⁸

¹¹⁵ Jennifer Francis, Katherine Schipper, "Have Financial Statements Lost Their Relevance?", *Journal of Accounting Research*, 1999, V.37, S.2, s.330-335.

¹¹⁶ Frode Sættem, Kjell Knivsflå and Øystein Gjerde, and, "The Value-Relevance of Adopting IFRS: Evidence from 145 NGAAP Restatements", *Institutt for Foretaksøkonomi, Discussion Paper*, 2008, çevrimiçi erişim <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/163951/2108.pdf?sequence=1>.

¹¹⁷ Ioannis Tsalavoutas, Lisa Evans and Paul Andre, "The Transition To IFRS And The Value Relevance Of Financial Statements In Greece", *British Accounting Review*, 2012, V.44 (4), s.270-275

¹¹⁸ Dorota Dobija, Karol Klimczak "Development Of Accounting In Poland: Market Efficiency And The Value Relevance Of Reported Earnings." *The International Journal of Accounting*, 2010, V. 45, s.365-371.

Tsoligkas ve Tsalavoutas, İngiltere’yi konu alan çalışmalarında UFRS ile birlikte değişen araştırma ve geliştirme giderleri değerlemesi üzerine araştırmada bulunmuşlardır. Çalışmanın amacını araştırma-geliştirme varlıkları ile harcamalarının UFRS sonrası dönem için değer ilgisi oluşturmaktadır. 2006-2008 yılları arası 418 gözlemin yer aldığı çalışmanın bulgularına göre muhasebe rakamları ile hisse senedi fiyatları arası güçlü ilişki mevcuttur. Ayrıca bu güçlü ilişkide hisse başına karın defter değerine üstünlüğü söz konusudur.¹¹⁹

Takacs tarafından 2012 yılı içinde Romanya için yapılan bir başka çalışmada 2005 – 2010 yılları arası Bükreş Borsası’nda yer alan şirketlerin finansal raporlarında yer alan bilgilerin değer ilgisinin yatırımcıların karar verme süreci üzerindeki etkisi ile bilanço kalemlerinin değer ilgisi araştırılmıştır. Çalışma sonucunda piyasa ve defter değeri arasında değer ilgisine işaret eden güçlü ve aynı yönlü ilişki tespit edilmiştir.¹²⁰

Benzer bir çalışma 2010 yılında Alali ve Foote tarafından UFRS’ye uyumun değer ilgisi üzerindeki etkisini Birleşik Arap Emirlikleri, Abu Dhabi Borsası’ndaki (ADX) 56 işletme için aylık veriler üzerinden test etmişlerdir. Çalışma sonunda kazanç tutarlarının kümülatif getirilerle ilişkili olduğu; hisse başına kazanç ve özkaynak defter değerlerinin hisse fiyatları ile aynı yönlü ve güçlü ilişki içinde olduğu bulgularına ulaşmışlardır. Çalışmanın bir diğer sonucu gelişmekte olan ülkeler için UFRS adaptasyonunun gerekliliği konusudur.¹²¹

Devalle, Onali ve Magarini ’nin 2010 yılında 5 ülkeden 3.721 (Almanya, İspanya, İtalya, İngiltere ve Fransa) borsada kote şirketi içeren matematiksel modellerinde getirilerin (hisse senedi ve temettü değerinin toplamı açısından) defter değerine ilişkin değer ilgisinin azaldığını tespit etmişlerdir. Çalışmaya göre tüm şirketleri aynı anda içeren modele göre getirilerin değer ilgisi artarken; tek tek ülke

¹¹⁹ Fanis Tsoligkas, Tsalavoutas, Ioannis “The Value Relevance Of R & D Reporting In The UK After IFRS Mandatory Implementation”, *Applied Financial Economics*, 2011, V.21, S.13, s.957-967.

¹²⁰ Lavinia M. Takacs “The Value Relevance Of Earnings In A Transition Economy: Evidence From The Romanian Stock Market”, *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 2012, V.14, s.93-100.

¹²¹ Fatima Alali, Paul Foote, “The Value Relevance Of International Financial Reporting Standards: Empirical Evidence In An Emerging Market.”, *The International Journal of Accounting*, 2012, V. 47, s.88-97.

bazında yaptıkları modellemede ise UFRS'ye adaptasyon sürecindeki uygulama farklılıklarına istinaden karışık sonuçlar elde etmişlerdir. UFRS'nin sınır ötesi yatırımlar için finansal tabloların karşılaştırılabilirliğini artırıcı etkisi düşünüldüğünde bu amaca tam olarak ulaşamadığı sonucu da çalışmanın bir diğer önemli bulgusudur.¹²²

Morais ve Curto tarafından 2008 yılında Portekiz'de borsaya kote edilmiş ve verileri 1995 – 2008 yılları arasını kapsayan 34 şirket üzerine yapılan çalışmada UFRS'nin muhasebe bilgileri üzerindeki etkisi araştırılmış, adaptasyon süreci sonunda değer ilgisinin azaldığı gözlemlenmiştir.¹²³

Soderlund'un 2010 yılında Finlandiya'daki finansal raporların değer ilgisi üzerine yapmış olduğu çalışmasında işletmelerin UFRS yerine kreditoire odaklanan gelenekselci yaklaşımları tercih etmelerine rağmen küreselleşen finansal piyasalarla birlikte daha çok UFRS odaklı yaklaşımlara yakınsamalarının gerekliliğini vurgulamıştır. Soderlund, yatırımcılar tarafından şirketlerin değerlendirilmesinde defter değeri ile piyasa değeri arası ilişkinin boyutunu araştırdığı çalışmasında toplamda 10 farklı şirketi ele almış ve bunlara ilişkin UFRS öncesi ve sonrası olmak üzere 2004 ve 2005 yılları için UFRS'nin muhasebe değişkenleri üzerindeki etkisini değerlendirmiştir. Çalışmada daha önceki araştırmalardan farklı olarak spesifik bir model yerine bilanço ve gelir tablosundaki kalemler kalitatif ayrıştırılarak değerlendirmeye alınmıştır. Buna göre gelir tablosuna ait alt kalemlerin değer ilgisinde azalma tespit edilirken, bilanço kalemlerinin değer ilgisinin arttığı sonucuna varılmıştır. Değer ilgisinin bilanço kalemlerindeki artışının nedeni Finlandiya Muhasebe Standartları (FAS)'nın daha çok gelir tablosuna yönelik uygulamaları içermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Buna göre UFRS'de yer alan ve daha çok bilançooya yönelik olduğu düşünülen standartlar FAS'ı daha çok bilanço kalemleri açısından etkilemiştir. Çalışmada ayrıca değer ilgisine istinaden

¹²² Alain Devalle, Enrico Onali and Riccardo Magarini, "Assessing the Value Relevance of Accounting Data after the Introduction of IFRS in Europe", *Journal of International Financial Management and Accounting*, 2010, V.21 S.2, ss. 85-119.

¹²³ Ana I. Morais, Jose D. Curto, "Accounting Quality and the Adoption of IASB Standards – Portuguese Evidence", *Revista Contabilidade & Finanças*, 2008, V.19 S.48, s. 103-111.

kapsamlı gelir tablosunun işletmelerin finansal durumlarıyla ilgili daha açıklayıcı bilgi verdiği tespit edilmiştir.¹²⁴

2010 yılında Kwong tarafından Malezya’da yapılan bir başka çalışmada, değer ilgisinin uluslararası standartlara uyum ile birlikte yatırımcı karar alma süreçlerini ne yönde etkilediği konusu araştırılmıştır. 1993-2007 yılları arası 491 firmayı konu alan çalışma Malezya Muhasebe Standartları öncesi (1993-98), sonrası (1999-2005) ve IFRS yakınsama süreci (2006-2007) dönemlerine ayrılarak incelemeye alınmıştır. Değer ilgisi finansal raporların iki önemli göstergesi olan bilanço ve gelir tablosu üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışma sonunda tüm raporlama dönemleri için defter değeri ve piyasa değeri ile ilgili tüm varyasyonların açıklanmasında güçlü değer ilgisi bulunmuştur. Ayrıca UFRS sonrası dönemde hisse senedi ve gelir tablosunun borsa değerlemesindeki rolü giderek daha önemli hale gelmiştir.¹²⁵

Bogstrand ve Larsson’a ait 2012 yılında yapılan çalışmada İskandinav ülkelerinin geneli içinde zorunlu UFRS adaptasyon sürecinin hisse senedi getirisi üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmada 431 şirketi kapsayan 2001 – 2010 yılları arası Danimarka, Finlandiya, Norveç ve İsveç’e ait veriler kullanılmıştır. Çalışmada yer alan karlar tahakkuk ve nakit akışı birleşenleri açısından değerlendirilmiş, aynı zamanda tahakkuk ve nakit akışlı karlar ile karların defter değeri ilişkisi araştırılmıştır. Yatırımcıların karar verme süreçlerini pozitif yönde etkileyen aynı yönlü ve güçlü ilişki içinde bulunan fiyat getiri ilişkisi çalışmanın en önemli bulgusu olmuştur. Ayrıca gelir tablosu, bilanço ve nakit akış tablosunda yer alan bilgilerin fiyatlar üzerinde artan etkisi mevcuttur.¹²⁶

¹²⁴ Karolina Soderlund, “International Financial Reporting Standard And Value Relevance Of Financial Reporting In Finland: A Disaggregated Approach”,2010,s.1-22, çevrimiçi erişim: <http://www.ekonomiportalen.se/UP036.pdf>

¹²⁵ Lau C. Kwong, “The Value Relevance Of Financial Reporting In Malaysia: Evidence From Three Different Financial Reporting Periods”, *International Journal of Business and Accountancy*, 2010, V.1, S.1, s.35-40 / 43-45.

¹²⁶ Oskar Bogstrand, Erik A. Larsson, “Have IFRS Contributed to an Increased Value-Relevance?”, Uppsala University, Department of Business Studies, 2012, s.1-33, çevrimiçi erişim: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:546324/FULLTEXT01.pdf>

Othman ve Chebaane 2014 yılında gerçekleştirdikleri kapsamlı çalışmalarında Asya ve Afrika bölgesini ele alarak özkaynak ve kar rakamlarının hisse senedi ile olan ilişkisini UFRS'nin zorunlu adaptasyonunun öncesi ve sonrası dönemler açısından değerlendirmişlerdir. 1998-2012 yılları arasında konu alan çalışmalarında toplam 7 ülkeden (Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Türkiye, Kuveyt, Bahreyn, Güney Afrika, Ürdün) 10.838 gözlemi içine alan çalışmalarında gelişmekte olan ülkeler için uluslararası standartların etkinliğini ve teamül hukukunun geçerli olduğu ülkelerde bu etkinliğin boyutlarını da tartışmışlardır. Araştırma sonunda UFRS adaptasyonunu takiben hisse başına karın ve özkaynak defter değerinin hisse senedi fiyatını açıklama güçlerinde artış tespit etmişlerdir. Ayrıca bulgulardan biri olan hisse başına kar ile özkaynak değerinin hisse senedi fiyatı arasındaki pozitif ve güçlü ilişkinin ülkelerde uygulanmakta olan hukuk sistemi ile ilişkili olduğuna atıfta bulunmuşlardır.¹²⁷

King'wara 2015 yılında geleneksel Ohlson Modeli'ni kullandığı ve 1994-2003 yılları (1994-1998 yılları arası uluslararası standartlar öncesi dönem ve 1999-2003 yılları arası uluslararası standartlar sonrası dönem olarak kabul etmiştir) arasında konu alan çalışmasında, Nairobi Borsası için Kenya'da UFRS'ye geçişin finansal raporlar üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çalışmada bankacılık ve sigortacılık kapsamında yer alan işletmeler kullandıkları muhasebe sistemlerinin farklılıkları nedeni ile araştırma dışında bırakmıştır. 21 şirketin toplam 210 gözleminin yer aldığı çalışmada hisse senedi fiyatının hisse senedi başına kar ve her bir hisse senedinin defter değeri ile arasındaki değer ilgisi değerlendirmeye alınmıştır. Çalışma sonucunda sermayenin defter değerinin ve kazançların değer ilgisinin arttığını aynı zamanda uluslararası standartların kullanılmaya başlanması ile Kenya'ya daha çok yabancı yatırımcının gelmeye başladığını saptamıştır.¹²⁸

Okafer, Anderson ve Warsame 2016 yılına ait çalışmalarında Kanada'daki şirketleri konu almışlardır. Çalışmanın amacı şirketlerin finansal raporlarında yer

¹²⁷ Hakim B. Othman, Sawcen Chebaane, "The Impact of IFRS Adoption on Value Relevance of Earnings and Book Value of Equity: The Case of Emerging Markets in African and Asian Regions", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2014, V. 145, s.74-78.

¹²⁸ Robert A., King'wara, "Effect Of International Financial Reporting Standards On Reporting Quality In Kenya", *Journal of Business and Management*, 2015, V.17 S.1, s.82-84.

alan muhasebe kalemlerinin değer ilgisinin UFRS adaptasyonu sonrası dönemde artıp artmadığının araştırılmasıdır. Söz konusu çalışma UFRS adaptasyonunun araştırılması açısından Kanada'nın bir Avrupa ülkesi olmamasına rağmen UFRS uygulamasını benimseyen tek G-7 ülkesi olma özelliği ile birlikte, asıl olarak US GAAP standartlarını izlerken UFRS ile ilgili yakınsama ve UFRS – US GAAP harmonizasyonu üzerine çalışan bir ülke olma özelliği açısından da önceki çalışmalara göre farklılık arz etmektedir. Toronto Borsası'ndaki 454 şirket ile bunlara ait 1.816 veriyi konu alan çalışma 2008-2013 yılları arasını kapsamaktadır. Çalışma sonucunda UFRS adaptasyonu öncesi döneme göre hisse senedi fiyat ve getirisinin değer ilgisinde artış gözlenmiştir.¹²⁹

Uwuigbe ve diğerleri tarafından 2017 yılında yapılan ve Nijerya Borsası'nda işlem gören tamamı tüketici sanayi firmalarını konu alan çalışmalarında UFRS sonrası dönem için finansal raporlarda yer alan kalemlerin değer ilgisinde artış gözlenmiştir. Ayrıca hisse başına kazanç ile hisse senedi fiyatı arası pozitif ve güçlü ilişki tespit etmişlerdir.¹³⁰

Aksu, Çetin ve Mugan tarafından 2017 yılında yapılan ve Borsa İstanbul'daki 116 firmanın 1992-2006 yılları arasını konu alan çalışmalarında değer ilgisi geliştirmekte olan piyasalardan biri olan Türkiye için değerlendirilmiştir. Çalışmada muhasebesel açıdan reform niteliğinde sayılan yıllar, 1994 – Tek Düzen Hesap Planı, 2003-2004 – Zorunlu Enflasyon Muhasebesi Uygulamaları ve 2005 Zorunlu UFRS adaptasyonu süreçleri olarak ayrılmıştır. Çalışmanın asıl amacı olan bilgi asimetrisinin azaltılarak muhasebe bilgisinin değer ilgisinin artırılıp artırılmadığının araştırılmıştır. Ohlson Modeli'nin panel data ile kullanıldığı çalışmada net gelir ile hisse senedi defter değeri arası ilişki değerlendirilmiştir. Çalışma sonundaki bulgular

¹²⁹ Oliver, Okafor, Mark Anderson and Warsame, Hussein, “IFRS and Value Relevance: Evidence Based On Canadian Adoption.”, 2016, *International Journal of Managerial Finance*, V.12. s.136-160.

¹³⁰ Esther Durodola, Jimoh Jafaru Moyosore Uwuigbe Ranti Olubukola, Rehimetu Jimoh and Uwalomwa Uwuigbe, “International Financial Reporting Standard Adoption and Value Relevance of Accounting Information in Nigeria”, *International Journal of Economics and Financial Issues*, 2017, V.7 S. 3, s.1-8.

zorunlu UFRS uygulamalarının net gelirin değer ilgisini arttırırken; hisse senedi defter değerinde azalışa işaret etmiştir.¹³¹

Aldonel'in 2018 yılına ait çalışmasında Sudi Arabistan Borsası'ndaki sigorta şirketlerinin piyasa değeri, defter değeri ve hisse başına getirilerinin değer ilgisi araştırılmıştır. Araştırmada 21 şirket için UFRS öncesi ve sonrası dönemler 2007 ile 2014 yılları dikkate alınarak test edilmiştir. Çalışma sonunda UFRS sonrası dönem için hisse senedi defter değerinin değer ilgisinin azaldığı tespit edilirken, hisse başına getirinin yine aynı dönem için arttığı tespit edilmiştir. Çalışma ayrıca UFRS uygulamalarının yanında işletme büyüklüğü ile bir takım kurumsal faktörlerin de değer ilgisini farklı boyutlarda etkileyebileceği bulgularına ulaşmıştır.¹³²

Tablo 2. Değer İlgisi Literatür Çalışması

Çalışma	Araştırma Konusu	Zaman Dilimi	Örneklem	Bulgular
Morais & Curto (2008)	IFRS sonrası karların değer ilgisinin artıp artmadığı araştırılmıştır.	1995-2004; 2004-2005	34 Şirket, Portekiz	Muhasebe kalemlerinin değer ilgisinde IFRS sonrası düşüş yaşanmıştır.
Øystein Gjerde, Kjell Knisfvl & Frode Saettem (2008)	Norveç Yerel Standartları ile IFRS mukayesesi yapılarak hisse senedi fiyatı ve getiri ile defter değeri arası değer ilgisinin durumu tartışılmıştır.	2004-2005	145 Şirket, Norveç	Temel muhasebe kalemlerinin değer ilgisinin Norveç Yerel Standartları için IFRS'e göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
Alfaraih (2009)	Asya ve Afrika Bölgeleri için IFRS adaptasyonu IFRS öncesi ve sonrası dönemler için hisse senedi fiyatı ile özkaynak ve kar değerleri ile karşılaştırılmıştır.	1998-2012	10.838 Şirket / yıl gözlem- Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Türkiye, Kuveyt, Bahreyn, Güney Afrika, Ürdün	Araştırma sonunda IFRS adaptasyonunu takiben hisse başına karın ve özkaynak defter değerinin hisse senedi fiyatını açıklama güçlerinde artış tespit etmişlerdir
Alali & Foote (2010)	Hisse senedi fiyatlarının değer ilgisi IFRS öncesi ve sonrası için araştırılmıştır.	2000-2006	56 Şirket, Birleşik Arap Emirlikleri	Hisse senedi fiyatı ve hissenin defter değeri ile hisse başına kazanç arası ilişki IFRS sonrası güçlenmiştir.
Devalle, Onali & Magarini (2010)	Muhasebe kalemlerinin hisse senedi fiyatları ile ne ölçüde ilgili olduğu getiriler üzerinden araştırılmıştır.	2002-2007	3.721 Şirket / yıl gözlem, 5 ülke (Almanya, İspanya, İtalya, İngiltere & Fransa)	Defter değerine ilişkin değer ilgisinde IFRS sonrası azalma söz konusudur.
Kwong (2010)	Değer ilgisi bilanço ve gelir tablosu üzerinden değerlendirilmiştir.	1993-2007	491 Şirket, Malezya	IFRS sonrası değer ilgisinin hisse senedi fiyatlarını açıklayıcı gücünde artış mevcuttur.
Dobija & Klimczak (2010)	Karların değer ilgisi muhasebe standartlarının ve piyasa kuruluşlarının gelişimi ile birlikte araştırılmıştır.	1997-2008	372 Şirket, Polonya	Değer ilgisi istatistiki açıdan önemlidir.

¹³¹ Mine Aksu, Ayse Tansel Cetin ve Can Simga Mugan, "Value Relevance of Accounting Data in an Emerging Market: Did Accounting Reforms Make a Difference?", *Accounting and Corporate Reporting* 2017, s.141-164

¹³² Ali A. Aldonel, "The Impact of IFRS Adoption on the Value Relevance of Accounting Information: Evidence from the Insurance Sector", *International Journal of Business*, 2018, V.13, S:4. s.138-148.

Soderlund (2010)	IFRS sonrası ve öncesi dönem için bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin değer ilgilliliği araştırılmıştır.	2004-2005	10 Şirket, Finlandiya	Gelir tablosu kalemlerinin değer ilgisinde IFRS ile düşüş, bilanço kalemlerinde artış gözlenmiştir.
Tsoligkas & Tsavouvas (2011)	IFRS ile değerlemesi değişen Araştırma-Geliştirme varlıkları ile harcamalarının IFRS sonrası dönem için değer ilgisini araştırmışlardır.	2006-2008	418 gözlem, İngiltere	Muhasebe rakamları ile hisse senedi fiyatları arası güçlü ilişki mevcuttur. Ayrıca Bu güçlü ilişkide hisse başına karın defter değerine üstünlüğü söz konusudur.
Takacs (2012)	Finansal raporlarda yer alan bilgilerin değer ilgilliliğinin yatırımcıların karar verme süreci üzerindeki etkisi ile bilanço kalemlerinin değer ilgisi araştırılmıştır.	2005-2010	Bükreş Borsasında kote Şirketler, Romanya	Piyasa ve defter değeri arasında değer ilgisini işaret eden güçlü ve aynı yönlü ilişki tespit edilmiştir
Tsalavoutas, Andre & Evans (2012)	IFRS sonrası defter değeri ile net kar arası ilişki	2001-2008	153 Şirket, Yunanistan	IFRS sonrası değer ilgisi artımı söz konusu değildir.
Bogstrand & Larsson 2012	Zorunlu IFRS adaptasyonu sonrası tahakkuk ve nakit akış esaslı karların değer ilgilliliği araştırılmıştır.	2001-2010	431 Şirket, Danimarka, Norveç, İsveç, Finlandiya	IFRS sonrası dönemde nakit akış ve tahakkuk esaslı karların değer ilgilliliğinde artış vardır.
Kingwara (2015)	Sermayenin hisse başına kar değeri ile defter değeri arası ilişki IFRS öncesi ve sonrası olmak üzere araştırılmıştır.	1994 – 2003	21 Şirket, Kenya	Hisse başına kar ile defter değeri arası ilişki IFRS sonrası dönemde artmış ve yabancı yatırımcıların piyasaya girmesi hızlanmıştır.
Okafer, Anderson & Warsame (2015)	Finansal raporlarda yer alan bilgilerin değer ilgilliliği IFRS adaptasyonu ile Toronto Borsası'ndaki şirketler üzerinden araştırılmıştır.	2008-2013	646 Şirket, Kanada	IFRS adaptasyonu öncesi döneme göre hisse senedi fiyat ve getirisinin değer ilgisinde artış gözlemlenmiştir.
Uwuigbe & diğerleri (2017)	IFRS sonrası ve öncesi dönem için hisse başına kazanç ve hisse senedi fiyatı arası ilişki araştırılmıştır.	2010-2013	10 Şirket, Nijerya	IFRS sonrasında hisse başına kazanç ile hisse senedi fiyatı arası pozitif ve güçlü ilişki tespit etmişlerdir
Aksu, Tansel & Mugan (2017)	Bilgi asimetrisinin azaltılarak muhasebe bilgisinin değer ilgisinin iyileştirilmesi araştırılmıştır.	1992-2006	116 Şirket, Türkiye	IFRS sonrası dönemde net gelirin değer ilgilliliği artarken, hisse senedinin defter değerine ilişkin değer ilgisinin azaldığı tespit edilmiştir.
Aldonel (2018)	Sudi Arabistan Borsası'ndaki sigorta şirketlerinin piyasa değeri, defter değeri ve hisse başına getirilerinin değer ilgisi araştırılmıştır	2007-2014	21 Şirket, Sudi Arabistan	IFRS sonrası dönem için hisse senedi defter değerinin değer ilgisinin azaldığı tespit edilirken, hisse başına getirinin yine aynı dönem için arttığı tespit edilmiştir

3.3. FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ ZARARIN ZAMANINDA SUNULMASI ÜZERİNE ETKSİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK YÖNTEM

3.3.1. Zararın Zamanında Sunulması ve Motivasyonları

Kavramsal Çerçeve'de yer alan ve finansal bilginin destekleyici niteliksel özelliklerinden biri olan zamanında sunum, finansal bilgilerin piyasa tarafları ve rapor kullanıcıları ile karar otoritelerinin kararlarını etkileyeceği zamanda hazır olması demektir. Raporlama standartlarına göre bir ekonomik aktiviteden dolayı ortaya çıkması beklenen geleceğe yönelik zararlar güvenilir şekilde hesaplanabiliyor ise anında giderleştirilerek finansal raporlara yansıtılmalıdır. Bu durumu birkaç örnek ile açıklamak mümkündür. Şirketlerin kendilerini parite dalgalanmalarından korumak amacıyla yapmış oldukları ileri valörlü hedge işlemleri bilanço tarihi itibari

ile muhasebeleştirilirken, gelecek vadeli işlemlerin değerinde bilanço tarihi itibari ile bir azalma söz konusu ise bu durum anında bilançoya yansıtılmaktadır. Benzer şekilde şirketlerin şerefiye değer kaybının tespiti mümkün ise bu kaybın anında giderleştirilmesi gerekir.¹³³ Giderleştirme esas itibari ile varlık ve borçların birbiriyle mahsup edilmesinin mümkün olamayacağı gibi gelir ve giderlerin de birbiriyle mahsup edilmesinin mümkün olmadığını ifade etmektedir.

Piyasa oyuncuları işletmelerle ilgili haberleri değerlendirirken iyi ve kötü haber ayrımı yaparak yatırım kararlarını şekillendirmektedir. Burada kritik nokta işletmelerin kendilerine ilişkin iyi haberleri duyurma konusunda daha istekli olurken, kötü haberlerin piyasaya ulaşmalarını geciktirmeyi istemeleridir. Bu durum kar ve zararların muhasebeleştirilmesinin zamanlaması açısından önem arz etmektedir.¹³⁴

Zamanında sunum bir açıdan karların yönetilmesi ile de doğrudan ilişkilidir. İşletme yöneticileri genel olarak zarar edilen yıllarda zararın zamanında muhasebeleştirilmesi yerine etkisinin yıllara yayılarak hafifletilmesi yolunu izleyebilmektedirler. Bu açıdan zamanında sunum işletme yöneticilerinin zararların zamanında finansal raporlara yansıtılması konusundaki gönüllülükleri ile doğrudan ilişkili sayılmaktadır. Sonuç olarak pozitif ekonomik performansı yansıtma isteği negatif ekonomik performansı yansıtma isteğinden doğası gereği üstün gelmektedir. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının uygulanmaya başlanması ile birlikte zararların zamanında sunumu ve muhasebeleştirilmesi zorunlu hale geleceğinden finansal raporların kalitesinde artış olması beklenmektedir.¹³⁵

İşletmeler karlılığını sürdürmeyeceklerine inandıkları yatırımları ivedilikle sonlandırmayı tercih etmektedirler. Söz konusu yatırımların karlılıklarının ölçülmesinde zamanında sunum konusu önem arz etmektedir. Zamanında sunum sayesinde yatırım projelerinin karlılığı daha kolay izlenebilmektedir. Buna göre

¹³³ Paul Andr'e, Andrei Filip and Luc Paugam, "Impact of Mandatory IFRS Adoption on Conditional Conservatism in Europe", *Journal of Business Finance and Accounting*, 2014, V.42 S.3, s.482-514 <https://hal.inria.fr/file/index/docid/862683/filename/WP1311.pdf>

¹³⁴ George Iatridis, "International Financial Reporting Standards and The Quality of Financial Statement Information", *International Review of Financial Analysis*, 2010, V.19, ss.196.

¹³⁵ Mark Lang, Jana Raedy and Wendy Wilson, "Earnings Management and Cross Listing: Are Reconciled Earnings Comparable to US Earnings?", *Journal of Accounting and Economics*, 2006, V.42, s.255-283.

yöneticiler, ortaklar ve yönetim kurulu üyeleri büyük değer kayıpları yaşanmadan karsız projelerin sonlandırılması kararını alabilmektedirler. Böylece, zararların zamanında sunumunun karsız yatırımların zamanında sonlandırılma olasılığını arttırmaktadır. Zamanında sunum böylece gelecekte iyi projelerin seçilebilmesine ve sermaye harcamalarındaki kayıpların azalmasını sağlamaktadır. Daha geniş bir çerçeveden bakıldığında, zamanında sunumun ekonomik kararları olumlu yönde etkilediği ve ekonomik fayda sağladığını söylemek mümkün olacaktır.¹³⁶

3.3.2. Literatür Taraması

Literatürde UFRS'ye geçişin zorunlu hale gelmesi ile zararların finansal raporlarda zamanında sunulması ile ilgili farklı çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmaların büyük bölümü Avrupa ülkelerini konu alırken, gelişmekte olan ülkeler üzerine oldukça sınırlı sayıdadır.

Brauer, Leuschner ve Westermann'ın 2016 yılına ait çalışmalarında Alman Kamu Şirketleri'ni konu alarak uluslararası standartlara ilişkin uygulamaların zararın zamanında sunumu üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Zaman serilerinin kullanıldığı regresyon modelinde toplamda 758 firmanın 1981 – 2008 yılları arasını kapsayan verileri kullanılmıştır. Araştırmada yerel Alman Muhasebe Standartları ile UFRS zararın zamanında sunumu açısından karşılaştırılmış, çalışma sonucunda Alman Yerel Muhasebe Standartları'ndan UFRS'ye geçişte yeni standartların önemli sayılabilecek bir üstünlüğüne rastlanamamıştır.¹³⁷

Dobre, Brad ve Ciobanu 2010 ile 2013 yılları arasında UFRS'nin Romanya'da zorunlu hale getirilmesinin Bükreş Borsası'nda işlem gören 59 şirketin finansal raporlarını ne yönde etkilediği üzerine bir çalışma yapmışlardır. 2007 yılında Avrupa Birliği üyesi olan Romanya için UFRS adaptasyon sürecinin zorunlu hale geldiği yıl 2012 olmakla birlikte bu ülke için UFRS'ye ilişkin yapılan çalışmalar yatırımcıların dış kaynak bulma konusundaki yoğun yönelimleri nedeni ile asıl

¹³⁶ Anup Srivastava, Shyam Sunder and Senyo Tse, "Timely Loss Recognition And Termination Of Unprofitable Projects", *China Journal of Accounting Research*, 2015, V.8, S.3, s. 147-167.

¹³⁷ Sebastian Brauer, Carl-Friedrich Leuschner and Frank Westermann, "Does the Introduction of IFRS Change the Timeliness of Loss Recognition? Evidence from German Firms", *Institute of Empirical Economic Research, Working Paper 87*, 2011, s.1-23, çevrimiçi erişim: http://web.fb9.uni-osnabrueck.de/repec/iee/wpaper/13183227_WP_87.pdf

olarak daha eskiye dayanmaktadır. Çalışmada standartlar öncesi ve sonrası dönemler sırasıyla 2010 - 2011 yılları ile 2012 - 2013 yıllarını kapsamaktadır. Panel data ve logit model ile testlerin yapıldığı çalışma sonunda UFRS adaptasyonu sonrası dönem için, zararın zamanında sunumu ile ilgili pozitif yönlü eğilim ile, yatırımcı ve pay sahiplerinin güveninin arttığı bulguları tespit edilmiştir.¹³⁸

Outa 2011 yılında, dalgalı bir ekonomik yapı ve politik çevre ile zayıf kurumsal yapıların mevcut olduğu Kenya'yı konu alan çalışmasında, Nairobi Borsası'nda yer alan 32 şirketten 320 gözlemi kullanarak, zararın zamanında finansal raporlara yansıtılmasının finansal raporların kalitesi üzerindeki etkisinin yönünü UFRS öncesi (1995 – 1999) ve sonrası (2000 – 2004) dönemler için araştırmıştır. Araştırma sonunda UFRS sonrası dönem için şirketlerin oluşan zararları gelecek dönemlerde finansal raporlara alarak ertelemek yerine, oluştuğu anda finansal raporlara aldıklarını tespit etmiştir.¹³⁹

Christensen, Lee, Walker ve Zeng'in 2015 yılına ait olan ve 1993-2006 yılları arasını kapsayan Almanya için zararın zamanında sunumuna ilişkin yürüttükleri araştırmalarında, UFRS öncesi ve sonrası dönemler için muhasebe bilgi kalitesini UFRS'yi gönüllü olarak uygulayan şirketler ile bu sürece direnç gösterenler olarak ayırmışlardır. Araştırmalarında UFRS adaptasyonunun zorunlu olduğu 2005 yılına kadar finansal raporlarını gönüllü olarak uluslararası standartlara uygun olarak hazırlayan 133, yine aynı yıla kadar uluslararası standartlara direnç gösteren ve Almanya Yerel Standartlarını - HandelsGsetzBuch (HGB) uygulamaya devam eden 177 şirket için karşılaştırmalar yapılmıştır. Araştırma sonunda 2005 yılındaki zorunlu uygulamaya kadar uluslararası standartlara direnç gösteren şirketler için zararın zamanında sunumuna ilişkin herhangi bir gelişme mevcut değilken; yönetsel anlamda UFRS'ye uyum sağlamanın getireceği yararları öngörerek standartları

¹³⁸ Florin Dobre, Laura Brad, Radu Ciobanua, "Timely Loss Recognition And The Value Relevance Of The Romanian Listed Companies Considering The IFRS Approach", *Accounting and Management Information Systems*, 2015, V.14, S.4, s.732-747.

¹³⁹ Erick Rading Outa, "The Impact of International Financial Reporting Standards (IFRS) Adoption on The Accounting Quality of Listed Companies In Kenya", *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 2011, V.1, S.1, s.1-43.

gönüllü olarak 2005 yılından önce uygulamaya koyan şirketler için zararın zamanında sunumuyla ilgili pozitif yönlü eğilim saptamışlardır.¹⁴⁰

Stenheim ve Madsen 2017 yılına ait olan ve 2001 – 2008 yılları arasında kapsayan çalışmalarında UFRS öncesi ve sonrası dönem için finansal rapor kalitesindeki değişimi tartışmışlardır. Çalışmada Oslo Borsası'nda işlem gören 80 firma (bankacılık ve sigorta şirketleri hariç) UFRS adaptasyonu öncesi (2001-2004) ve sonrası (2005-2008) olmak üzere ayrılarak araştırılmıştır. Norveç Yerel Standartlarının – Norwegian Generally Accepted Accounting Principles (NGAAP) UFRS'ye göre daha muhafazakar bir konsept izlediğinin vurgulandığı çalışmada, zararın zamanında sunulmasına ilişkin olarak zararların boyutunun artışı ile birlikte NGAAP için zararların zamanında finansal raporlara yansıtılması açısından UFRS'ye üstünlük sağladığı bulgusu raporlanmıştır.¹⁴¹

3.4. FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ KARLARIN ZAMANINDA SUNULMASI ÜZERİNE ETKSİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK YÖNTEM

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın uygulamaya konulmasıyla birlikte standartların esnekliği ile ilgili endişeler ve standartların global anlamda uygulanabilirliği ile ilgili birtakım eksiklikler olduğu görüşlerinin varlığı tartışmalara konu olmuştur. UFRS ile birlikte muhasebe kalemlerinin (arsa, fabrika, teçhizat değerlemeleri, çalışanlara sağlanan faydalar, iştiraklerdeki yatırımlar, şarta bağlı borç ve varlıklar, maddi duran varlıkların ölçümleri vs.) değer ölçümlerinde gerçeğe uygun değer ile değerlendirilmelerinin bir sonucu olarak finansal raporlar kullanıcıları arası bilgi asimetrisinin azalması beklenmektedir. Finansal tablo kalemlerinin gerçeğe uygun değer ile ölçümlemenin gerçekleşmemiş karların zamanında sunulma olasılığını arttırdığı yönünde de tartışmalar mevcuttur.

¹⁴⁰ Hans B. Christensen, Edward Lee, Martin Walker and Cheng Zeng, "Incentives or Standards: What Determines Accounting Quality Changes around IFRS Adoption?", *European Accounting Review*, 2015, V.24, S.1, s.31-61.

¹⁴¹ Stenheim, Tonny, Madsen, Dag Øivind, "The Shift of Accounting Models and Accounting Quality: The Case of Norwegian GAAP," *Corporate Ownership & Control*, 2017, V.14 S.4-1, s.289-300.

Literatürde konuya ilişkin olarak zararın zamanında sunumu ile ilgili birçok çalışma mevcut iken; karın zamanında sunumu ile ilgili spesifik bir çalışma henüz bulunmamaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARININ FİNANSAL RAPORLAMA KALİTESİNE ETKİSİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK BİR UYGULAMA

4.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Dünya ekonomisi artan bir oranla birbirine bağımlı hale gelirken; ekonomik küreselleşme sürecinin de geçen yıllar içinde hızlanmasına neden olmuştur. Sınır ötesi ticaretin ve uluslararası sermaye akışının büyüyen ölçeği, finansal bilginin sunulması ve yorumlanmasına ilişkin zorlukları da beraberinde getirmiştir. Ayrıca zaman içinde küreselleşmeyi takiben sermaye ve yatırımcıları arayan şirketler ile yatırım fırsatlarını kovalayanların sınırları aşması sonucu ilgili, güvenilir ve karşılaştırılabilir nitelikteki finansal bilgiye artan oranda ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır.

Tarihsel olarak (ve bugün bile belli bir dereceye kadar) farklı ülkeler kendi ulusal muhasebe ve raporlama standartlarını oluşturup ve uygulamışlardır. Bu durum finansal bilgilerin farklı ülkelerde farklı şekilde raporlanmasına ve yorumlanmasına yol açmıştır. Ayrıca muhasebe standartlarının uygulamalarında karşılaşılabilecek farklılıklar küçük de olsa, şirketin raporlanan finansal performansı ve finansal durumu üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Bu bağlamda mali tabloları hazırlayanların ve ekonomik kararlar almak için mali tabloları kullananların karşı karşıya kalacakları maliyet, yetersiz bilgi akışı ve nihayetinde oluşacak riski elimine etmek için bu karmaşıklığın kaldırılması, finansal bilginin sınır ötesi hareketleri için zorunluluk haline gelmiştir.

Birçok önemli ekonomik karar düzenli olarak finansal tablolara dayanarak verilmektedir. Ancak, finansal bilgiler manipülasyona veya hatalara açıktır. Finansal hesaplardaki rakamların manipüle edilmesinden kaçınmak için, hangi unsurların muhasebeleştirilip ölçüleceğine ve bilgilerin finansal tablolarda nasıl sunulduğuna karar vermenin tutarlı bir yolunun aranması ihtiyacını gündeme getirmiştir. Dünya çapında finansal anlamda karşılaştırılabilir bir bilgi kaynağı olarak UFRS, piyasanın

tüm oyuncularını için hayati öneme sahiptir. Standartlar bir yandan yatırımcıların dünya çapında fırsatları ve riskleri tanınmasına yardımcı olurken bir yandan da ekonomik verimliliğe katkıda bulunarak sermaye tahsisinin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca standartlar, tüm kullanıcılar tarafından ortak bir dil olarak finansal tabloların analizinde kullanılabileninden ticari ve ekonomik büyümeye de uzun dönemde yardımcı olacaktır.

Türkiye’de TMS/TFRS’ye geçişin muhasebe bilgi kalitesi üzerindeki etkisini karların yönetilmesi, ve değer ilgisi açısından eş anlı olarak aynı şirket verilerinin kullanılarak ölçüldüğü çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmaların ayrı ayrı incelendiği çalışmaların sayısı da kısıtlıdır.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de halka açık faaliyet gösteren işletmelerin finansal raporlama kalitesinin, TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için finansal raporlarının kalitesinin ölçülmesinde kullanılan kar yönetimi ve değer ilgisi yöntemleri açısından etkisinin incelenmesidir.

Yerel Muhasebe Standartlarından TMS/TFRS’ye geçiş sonucu muhasebe uygulamaları da değişikliğe uğramış ve bu durum sonucu işletmelerin finansal raporlama kompozisyonlarında da belirgin farklılıklar oluşmuştur. Bu farklılıkların muhasebe bilgi kalitesinin ölçülmesinde yatırımcıların dikkate aldığı kar yönetimi ve finansal bilgilerin değer ilgisi üzerine nasıl etkisinin olduğu çalışma sonucu değerlendirilecektir.

4.2. ÇALIŞMANIN KAPSAMI VE VERİ SETİ

Bu çalışmada TMS/TFRS’nin kullanıldığı ve kullanılmadığı dönemlerde aynı şirketlere ait verilerin iki farklı ölçüt kullanılarak (kar yönetimi ve değer ilgisi) muhasebe bilgi kalitesini nasıl etkilediği konusu araştırılmıştır.

Çalışmanın kapsamını Borsa İstanbul’da (BIST) İmalat Sanayi Sektöründe yer alan şirketler oluşturmaktadır. Söz konusu şirketlerin dataları TMS/TFRS’ye geçiş öncesi ve sonrası olmak üzere finansal tablolarındaki 1999-2004 ve 2005-2016 yılları dikkate alınmak kaydıyla çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmama kapsamında Borsa İstanbul'da işlem gören ve şirket piyasa değeri ile işlem hacmi bakımından BIST – 100 endeks grubunu oluşturan ve imalat sanayi sektöründeki şirketlerden 1999 – 2016 yılları arasında 18 yıl boyunca Borsa İstanbul'da düzenli olarak işlem gören ve süreklilik arz¹⁴² eden 51 işletme kullanılmıştır. Aşağıda yer alan Tablo 3. veri setini oluştururken kullanılan işletmelerin isim, sektör ve borsa işletme kodlarına ilişkin detayları göstermektedir.

Tablo 3. Çalışmaya Konu Olan Firmalar

FİRMA ADI	BIST – 100 İŞLEM KODU	İLGİLİ OLDUĞU SEKTÖR
AKCANSAN ÇİMENTO SANAYİ	AKCNS	İmalat Sanayi
ADANA ÇİMENTO SANAYİ	ADANA	İmalat Sanayi
AKSA AKRİLİK KİMYA SANAYİ	AKSA	İmalat Sanayi
ANADOLU CAM SANAYİ	ANACM	İmalat Sanayi
ARCELİK	ARCLK	İmalat Sanayi
BATİÇİM BATI	BATCM	İmalat Sanayi
BANVİT	BANVT	İmalat Sanayi
BOLU ÇİMENTO SANAYİ	BOLUC	İmalat Sanayi
BOSSA SANAYİ İŞLETMESİ	BOSSA	İmalat Sanayi
BRİSA	BRİSA	İmalat Sanayi
BURSA ÇİMENTO	BUCIM	İmalat Sanayi
ÇELİK HALAT VE TEL SANAYİ	CELHA	İmalat Sanayi
ÇİMSA ÇİMENTO SANAYİ	CİMSA	İmalat Sanayi
ÇİMENTAŞ İZMİR	CMNT	İmalat Sanayi
CEMTAŞ	CEMTS	İmalat Sanayi
DENİZLİ CAM	DENCM	İmalat Sanayi
ECZACIBAŞI İLAÇ SANAYİ	ECILC	İmalat Sanayi
EGE ENDÜSTRİ	EGEEN	İmalat Sanayi
ERBOSAN	ERBOS	İmalat Sanayi
EREĞLİ DEMİRÇELİK	EREGL	İmalat Sanayi
FRİGO	FRİGO	İmalat Sanayi
GÖLTAŞ	GOLTS	İmalat Sanayi
GOODYEAR	GOODY	İmalat Sanayi
GÜBRE FABRİKALARI	GUBRF	İmalat Sanayi
HEKTAŞ	HEKTS	İmalat Sanayi
İHLAS EV ALETLERİ	IHEVA	İmalat Sanayi
İZMİR DEMİRÇELİK	IZDMC	İmalat Sanayi
İZOCAM	IZOCM	İmalat Sanayi
KARTONSAN	KARTN	İmalat Sanayi
KENT GIDA	KENT	İmalat Sanayi
KONYA ÇİMENTO	KONYA	İmalat Sanayi
KORDSA	KORDS	İmalat Sanayi
KÜTAHYA PORSELEN	KUTPO	İmalat Sanayi
DOĞTAŞ KELEBEK	DGKLB	İmalat Sanayi
LÜKS KADİFE	LUKSK	İmalat Sanayi
MERKO GIDA	MERKO	İmalat Sanayi
MARDİN ÇİMENTO	MRDİN	İmalat Sanayi
OLMUKSAN MUKAVVA	OLMIP	İmalat Sanayi
FORD OTOMOTİV	FROTO	İmalat Sanayi
PENGÜEN GIDA	PENGD	İmalat Sanayi
PETKİM	PETKM	İmalat Sanayi

¹⁴² Çalışmada kullanılan verilerle ilgili olarak “hayatta kalma yanlılığı (survivor bias)”nın mevcudiyetinin verilerin analizlerine ilişkin sonuçları etkilemediği; Gonzalez, Molina ve Pablo'nun 2010 yılındaki çalışmalarında da belirttikleri üzere gerek tüm işletmelerin gerekse yalnızca örnekleme yer alan işletmelerin analizleri ayrı ayrı incelendiğinde herhangi bir farklılığa rastlayamadıkları değerlendirilerek desteklenmiştir.

FİRMA ADI	BIST – 100 İŞLEM KODU	İLGİLİ OLDUĞU SEKTÖR
PINAR SÜT	PNSUT	İmalat Sanayi
SARKUYSAN ELEKTRİK	SARKY	İmalat Sanayi
SASA POLYESTER	SASA	İmalat Sanayi
TÜRK PRYSMIAN KABLO	PRKAB	İmalat Sanayi
TAT GIDA	TATGD	İmalat Sanayi
TURK TUBORG	TBORG	İmalat Sanayi
ALCATEL	ALCTL	İmalat Sanayi
TOFAŞ TURK	TOASO	İmalat Sanayi
TRAKYA CAM	TRKCM	İmalat Sanayi
VİKİNG KAĞIT	VKING	İmalat Sanayi

Çalışmada amaç TMS/TFRS'nin etkilerini incelemeye yönelik olduğu için analizler genel olarak iki döneme ayrılarak yapılmıştır. 1999-2004 yıllarını kapsayan 6 yıllık finansal raporlamaya ilişkin olarak yerel standartlar kullanıldığından bu dönem “TMS/TFRS öncesi dönem” olarak adlandırılırken; 2005-2016 yılları arası 12 yıllık zorunlu TMS/TFRS uygulamalarının mevcut olduğu dönem olduğundan bu dönem “TMS/TFRS sonrası dönem” olarak adlandırılmıştır.

İmalat sanayi sektöründe yer alan işletmelerin kullanıldığı veri setinde, mali kuruluşlar ile holdinglere ait işletmelerin finansal tabloları, farklılıkları nedeni ile kapsam dışında bırakılmıştır. Veri seti oluşturulurken ayrıca, çalışmanın kapsadığı yıllarda endekste belli süre yer alsa da daha sonra endeks dışı kalmış işletmeler çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Çalışma kapsamında TMS/TFRS öncesi dönem için 1999-2004 yılları arası toplam 306 veri kullanılırken (6 yıl x 51 işletme = 306 veri); 2005-2016 yılları arası için 612 veri (12 yıl x 51 işletme = 612 veri) kullanılmıştır.

Çalışmanın veri seti için kamuyu aydınlatma platformu ve Borsa İstanbul Mali Tablolar arşivi, işletmelerin kendi web sayfalarında yer alan finansal raporlar ve bunların ayrılmaz parçaları olan dipnotlardan yararlanılmış, ayrıca hisse senetlerine ilişkin tarihsel fiyat değerleri için Stockkeys pro. web sayfası kullanılmıştır. Tüm değişken değerleri ile matematiksel modellerin analizleri için Eviews University Version 10.0 İstatistik Programı'ndan faydalanılmıştır.

4.3. MODELLERDE KULLANILAN DEĞİŞKENLERİN TANIMLANMASI

Modellerde kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenler aşağıda tanımlanmıştır.

4.3.1. Bağımlı Değişkenler

Piyasa taraflarının yatırım kararlarını alırken dikkate aldıkları ve finansal tablolardan elde edilen bilgiler değer ilgisi kapsamında TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için araştırılmıştır. Çalışmada değer ilgisini araştırmak için kullanılan modellerden ilkinin tahminlenmesinde işletmelerin piyasa değeri bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. İşletmelerin piyasa değeri toplam hisse senedi sayısı ile hisse senedi fiyatı çarpımından elde edilmiştir. Araştırmada Brown, Long ve Lys (1999), Lang, Miller ve Lin (2003), Hung ve Subramanyam (2007) ile Barth, Landsman and Lang (2008)'e ait çalışmalar izlenerek ilgili yıl yerine, mali yıl kapanışını izleyen yılın Nisan ayındaki hisse senedi fiyatı kullanılmıştır.

Çalışmada değer ilgisini araştırmak amacıyla kullanılan bir diğer modelin bağımlı değişkeni olarak hisse senedi getirisi kullanılmıştır. Hisse senedi getirisi hesaplanmasında kullanılan hisse senedi fiyatı, Lang, Raedy ve Wilson (2005) ile Barth, Landsman ve Lang (2008)'e ait çalışmalar referans alınarak belirlenmiştir. Buna göre ilgili yıldaki hisse senedine ait sene başındaki ve altıncı aydaki kapanış fiyatları kullanılarak modeller oluşturulmuştur. Sene başındaki hisse senedi fiyatlarının daha spekülâtif olabileceği göz önüne alınarak nisan ayı sonundaki kapanış fiyatları dikkate alınmıştır.

Çalışmada değer ilgisinin yanı sıra kar yönetimi motivasyonunun TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için artış ya da azalışını araştırmak amacıyla toplam ve ihtiyari tahakkuklar bağımlı değişkenler olarak kullanılmıştır. Toplam tahakkuk tutarı, kısa vadeli varlıklardan (nakit ve nakit benzerleri tutarı hariç), kısa vadeli kaynaklar ile (kısa vadeli borç ve ödenecek gelir vergisi hariç) amortisman tutarı düşüldükten sonra kalan tutarın yıllık değişimi olarak hesaplanmaktadır.

4.3.2. Bağımsız Değişkenler

Değer ilgisini ölçmede kullanılan bağımsız değişkenler özsermaye defter değeri ile net kardır. Özsermaye defter değeri bilanço altında yer alan toplam varlıklardan toplam yabancı kaynakların çıkarılması suretiyle elde edilmiştir. Net kar değeri gelir tablosundan alınmıştır. Verilerin tümü işletmelere ait yılsonu finansal tablolarından elde edilmiştir.

Kar yönetimine ilişkin modelde kullanılan bağımsız değişkenlerden ilki bilanço kalemlerinden olan toplam varlık tutarıdır. Operasyonel nakit akış tutarı ihtiyari tahakkuklar ile nakit akışı arası arasındaki ilişkinin TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için değerlendirilmesi için analizlere dahil edilmiştir. Operasyonel nakit akış tutarı işletmenin faaliyet karından amortisman ve itfa payları ile verginin düşülmesi ile hesaplanmıştır. Şirketin piyasa değeri çalışmaya, ihtiyari tahakkuklar ile şirketin büyüklüğü arası ilişkinin TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemlerdeki analizi için dahil edilmiştir. Çalışmada şirketin piyasa değeri hisse senedi sayısı ile hisse senedi fiyatı çarpılarak elde edilmiş daha sonra doğal logaritması alınarak modele dahil edilmiştir. Benzer şekilde şirketin karlılığı ve riskliliğinin ihtiyari tahakkuklar ile olan ilişkisinin araştırılması için sırasıyla faaliyet kar marjı ve toplam borç/toplam aktif toplamı oranı çalışmaya katılmıştır. Burada şirketin karlılığı için faaliyet kar marjı (faaliyet karı /satış geliri) kullanılırken; riskliliği için kaldıraçtan (toplam borç/toplam aktif) faydalanılmıştır.

Çalışmada kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenler ile bu değişkenlere ait açıklamalar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 4. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler

Model	Bağımlı Değişkenler		Bağımsız Değişkenler		
Model 1 $TA_{i,t} = \alpha_0 \left(\frac{1}{A_{i,t-1}} \right) + \alpha_1 (\Delta Sales - \Delta REC)_{i,t} + \alpha_3 PPE_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$	TA _{i,t} ¹⁴³	t zamanındaki tahakkuk tutarı	A _{i,t-1}	t-1 zamanındaki toplam varlık tutarı	
			$\Delta Sales_{i,t} - \Delta REC_{i,t}$	t zamanındaki gelirlerdeki değişim-net alacaklardaki değişim	
				PPE _{i,t}	t zamanındaki maddi duran varlıklar
Model 2 $DA_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 OCF_{i,t} + \alpha_2 LNMV_{i,t} + \alpha_3 OPM_{i,t} + \alpha_4 LSFU_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$	DA _{i,t}	t zamanındaki ihtiyari tahakkuk tutarı	OCF _{i,t}	t zamanındaki operasyonel nakit akış tutarı	
			LNMV _{i,t}	t zamanındaki piyasa değerinin doğal logaritması	
				OPM _{i,t}	t zamanındaki operasyonel kar marjı
				LSFU _{i,t}	t zamanındaki toplam borç/toplam aktif
Model 3 $P_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 BV_{i,t} + \alpha_2 NP_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$	P _{i,t}	t zamanındaki piyasa değeri	BV _{i,t}	t zamanındaki özsermaye defter değeri	
				NP _{i,t}	t zamanındaki net kar değeri
Model 4 $AR_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 NP_{i,t} + \alpha_2 A_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$	AR _{i,t}	t+1 zamanındaki hisse senedi getirisi ¹⁴⁴	NP _{i,t}	t zamanındaki net kar değeri	
				A _{i,t}	Kontrol değişkeni olarak toplam aktifler kullanılmıştır

¹⁴³ Toplam tahakkuk tutarı bilanço yaklaşımından faydalanılarak hesaplanmıştır. Kısa vadeli varlıklardaki yıllık değişimden yine kısa vadeli borçları ve amortisman tutarı çıkarılarak hesaplanmıştır.

¹⁴⁴ Hisse senedi getirisi, $\left(\frac{P_{i,t+1} - P_{i,t}}{P_{i,t}} \right)$ formülü ile hesaplanmıştır. Burada P_{i,t} hisse senedi t zamanındaki değerini ifade ederken, P_{i,t+1} hisse senedinin t+1 zamanındaki değerini ifade etmektedir. Mali yıl kapanışını takip eden Nisan ayı sonu hisse senedi kapanış fiyatlarından faydalanılmıştır.

4.4. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışmada kullanılan yöntemler bir bakıma yönetsel kararları açıklamayı amaçlamaktadır. Ancak yönetimin davranışsal motifleri ile asıl karar verme süreçlerinin doğru olarak gözlemlenebilmesi her zaman mümkün olmayabilmektedir. Bu gibi durumlarda teorik tahminleme yöntemleri, işletmelerin kullandığı muhasebe yöntemleri ve fırsatçı yaklaşımlar arası seçim açısından bakıldığında yetersiz kalabilmektedir. Bu nedenle çalışmada kullanılan yöntemler için öngörülen değişkenlerin yalnızca bir temsilci görevi gördüğü göz önüne alınmalıdır.

Araştırmaya ilişkin sınırlılık sayılabilecek bir diğer konu da hisse senedi getirisinin işletmenin finansal performansını yansıtmada ne kadar başarılı olduğunun tartışmaya açık olmasıdır. Aynı zamanda yatırımcı açısından da karar alma süreçlerinde hisse senedi getirisinin işletmenin finansal performansını yansıtmada yeterliliğine olan inancı da benzer sorun teşkil edebilir.

Araştırmanın kısıtlarından bir diğeri analizlere dahil edilmemiş olan muhtemel kontrol değişkenleridir. Mevcut piyasa yapısı gereği Türkiye kısa vadeli yatırım yapmaya meyilli oyuncuların yer aldığı ve sıkça yüksek enflasyonu tecrübe etmiş bir piyasa yapısına sahiptir. 2003 yılına kadar piyasa oyuncuları açısından finansal raporlar, yatırım kararı verme sürecinde çokça tercih edilmese de bu yılı takip eden yıllarda uygulama zorunluluğu olan enflasyon muhasebesi ile TMS/TFRS'ye geçiş aşamasındaki düzenlemelerin de etkileriyle yatırımcılar açısından daha yakından incelemeye alınmış ve takip edilmeye başlanmıştır. Araştırma yıllarının özellikle 2004 yılına kadar olan süresindeki gelişimi göz önünde bulundurularak ülkenin mevcut ekonomik durumu, mevcut yasal uygulamaların yeterliliği, kayıt dışı ekonominin varlığı, 2001-2002 Türkiye ve 2007-2008 yılları küresel finansal krizlerin olası etkileri, mevcut politik sistemin ve kültürün muhasebe bilgi kalitesine etkisi, muhasebe mesleğine verilen önem ile muhasebe mesleğini icra edenlerin altyapısı ve finansal piyasanın gelişmişlik düzeyi gibi analizlere dahil edilebilecek kontrol değişkenlerinin varlığı ile araştırmanın daha etkin olmasının sağlanabilmesi muhtemeldir.

Türkiye’de 2004 yılında 5024 sayılı kanun çerçevesinde parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesi, düzeltme katsayısı ile çarpılması ve finansal tabloların ait olduğu tarihteki satın alma cinsinden hesaplanması ile enflasyon düzeltmesi yapılmıştır. Bu nedenle çalışmada yer alan şirketlere ait bilanço ve gelir tablolarından alınan rakamlar bu düzenlemeye tabii olarak analizlere dahil edilmiştir.

4.5. ÇALIŞMANIN LİTERATÜRE KATKISI

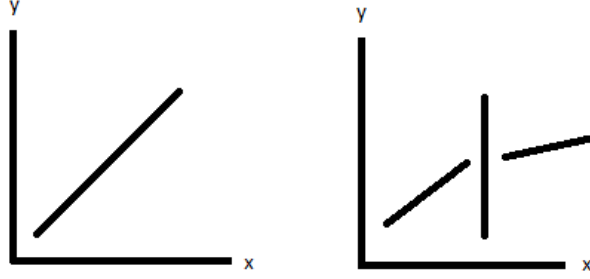
Türkiye’de yapılmış akademik çalışmalarda TMS/TFRS’nin uygulamaya konulmasını takip eden yıllarda, finansal bilginin ihtiyaca uygunluğu, TMS/TFRS’nin bilgi asimetrisi üzerindeki etkisi, TMS/TFRS uygulama sürecinin finansal tablo analizine etkileri, bankalardaki türev araçların raporlanması ve kredilendirmelere ilişkin etkiler ile bankacılık sektörü Basel uygulamaları üzerine TMS/TFRS’nin etkisi ve çevresel faktörler ile kültür ve TMS/TFRS ilişkisi konuları yoğunlukla ele alınmıştır. Ancak özellikle değer ilgisinin ve gelişmiş olup olmadığına bakılmaksızın farklı ülkelerin finansal raporlarında sıkça rastlanan kar yönetiminin bir arada ele alındığı kapsamlı bir veri seti ile yapılmış TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemleri ele alan bir çalışma bulunmamaktadır.

Yüksek enflasyonu sıkça tecrübe eden ve gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye açısından kapsamlı bir veri seti ile finansal tablolarda yer alan muhasebe bilgilerinin TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için kar yönetimi ve değer ilgisi açısından eş zamanlı ve aynı şirketlere ait verilerle değerlendirmesinin yapıldığı çalışma ile literatüre katkı sağlanması beklenmektedir.

4.6. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada kullanılan her model için TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemlerin testi söz konusu olduğundan öncelikle böyle bir kırılmanın olup olmadığını anlaşılabilmesi için Chow Testine başvurulmuştur. Chow yapısal kırılma testi, regresyon katsayılarının bölünmüş veri kümeleri için farklı olup olmadığını açıklamak için kullanılmaktadır. Temel olarak, bir regresyon hattının veya iki ayrı

regresyon hattının bölünmüş bir veri kümesine uygun olup olmadığının test edilmesini sağlamaktadır.¹⁴⁵

Şekil 1. Yapısal Kırılma

Şekil 1. Yapısal değişikliği ifade etmektedir. Soldaki veri kümesinin tek bir regresyon çizgisi vardır. Sağdaki veri kümesi ise ortada bir kırılma noktası ve iki regresyon hattına sahiptir. Eğer iki veri seti tek bir regresyon çizgisiyle temsil edilebiliyorsa, regresyonun “havuzlanmış (pooled)” olacağı kanısına varılmaktadır. Bu durum bir başka deyişle yapısal değişikliğin olmadığını ifade etmektedir. Havuzlanmış model genel olarak basit regresyon denkleminde farklı değildir. Ayrıca havuzlanmış model için varsayımlar, genel regresyon modeli ile aynıdır.

Chow testi yapısal kırılma için birden fazla döneme ayrılmış veri seti için, regresyon modelindeki katsayılarının birbirine eşit olup olmadığını aşağıdaki şekilde ifade eder:

$$y_t = a_1 + X_{1t} * b_1 + X_{2t} \mu_1 + e \quad (1. Dönem)$$

$$y_t = a_2 + X_{1t} * b_2 + X_{2t} \mu_2 + e \quad (2. Dönem)$$

Buna göre Chow Testi katsayıların;

$$a_1 = a_2$$

$$b_1 = b_2$$

$$\mu_1 = \mu_2$$

¹⁴⁵ Gregory C. Chow, “Tests of Equality between Sets of Coefficients in Two Linear Regressions,” 1960, *Econometrica*, 28, 591-605.

olup olmadığını söyler. Eşit iseler, veri seti tek bir regresyon çizgisiyle temsil edilebilir yani veri seti havuzlanmıştır. Test için yokluk hipotezi kullanılan veri seti için herhangi bir kırılma noktası olmadığıdır. Öncelikle havuzlanmış veri seti için, daha sonra ise yapısal kırılmanın öncesi ve sonrası dönemler için regresyon analizleri ayrı ayrı yapılarak hata terimleri toplamı kareleri elde edilir. Chow F istatistiği aşağıdaki gibi hesaplanır:

$$F = \frac{(RSS_p - (RSS_1 + RSS_2))/k}{(RSS_1 + RSS_2)/(N_1 + N_2 - 2k)}$$

Burada RSS_p tüm dönem için hesaplanan hata kareleri toplamını; RSS_1 ve RSS_2 ise sırasıyla yapısal kırılmanın öncesi ve sonrası dönemler için hesaplanan hata kareleri toplamını ifade etmektedir. Serbestlik derecesi ise $N_1 + N_2 - 2k$ ile hesaplanır. Denklem sonunda hesaplanan F değeri ile F tablo değeri karşılaştırılır, F hesap değeri tablo değerinden büyükse yokluk hipotezi reddedilir.¹⁴⁶

Çalışmada kullanılan dönemler itibari ile RSS_p 1999 - 2016 yılları arası için hesaplanan hata terimleri kareleri toplamını ifade ederken; RSS_1 1999-2004 ve RSS_2 2005 - 2016 yılları arası hata terimleri karelerinin toplamı olarak hesaplanmıştır. Benzer şekilde N_1 1999 - 2004 yılları arası toplam gözlem sayısını (306 gözlem); N_2 ise 2005 -2016 yılları arası toplam gözlem sayısını (612 gözlem) ifade etmektedir.

Modellere ilişkin hesaplanan Chow testi istatistikleri %5 düzeyinde istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur (Piyasa değeri ve özsermaye defter değeri ile net kar arası ilişki için Chow test değeri: 140.15; hisse senedi getirisi ile net kar arası değer ilgisi modeli için Chow test değeri: 172.10; Kar yönetimi modeli için Chow test değeri; 131.6). Buna göre çalışmada yer alan tüm modeller için yapısal kırılmanın mevcut olduğunu söylemek mümkündür.

Ekonomik ilişkileri araştırmak için kullanılan temel ekonometrik modellerin veri yapısı incelendiğinde 4 tip veri çeşidinden söz etmek mümkündür. Bunlar sırası ile zaman serisi verisi, yatay kesit verisi, panel veri ile tekrarlanan yatay kesit

¹⁴⁶ Jeffrey M. Wooldridge, "Introductory Econometrics: A Modern Approach" , South Western Cengage Learning, Ohio, USA 2009, s 449-452.

verileridir. Zaman serisi verileri genel olarak eşit zaman aralıklarında bir değişkene ait sıralı bir değerler dizisini ifade etmektedir.¹⁴⁷ Çalışma popülasyonunun kesit alanı olarak da bilinen kesitsel veriler, ekonometri ve istatistik alanında birçok farklı konunun gözlemlenmesiyle elde edilen verilerdir. Aynı zaman diliminde ve zamandaki herhangi bir ayırmadan bağımsız olarak gözlemlenir.¹⁴⁸ Panel veri ise zaman verileri ile kesitsel verileri birleştiren ve bireylerde zaman içinde tekrarlanan gözlemlerden oluşmaktadır. Tekrarlanan yatay kesit veri ise, özellikle ankete dayalı araştırmalarda, araştırma süresi boyunca her bir yılda anketi cevaplayan grupta bulunanların değişmesi ile elde edilmektedir.¹⁴⁹ Veri türü tespitini izleyen adım ise veri yapısına uygun modeli belirlemektir.

Panel veri analizinde geleneksel bir yöntem olarak havuzlanmış veriler için En Küçük Kareler Yöntemi (EKKY) kullanılabilir. EKKY'nin matematiksel ifadesi en basit tanımı ile aşağıdaki gibidir:

$$y_{it} = \alpha + \beta_{it} + \varepsilon_{it} \quad i = \text{yatay kesit birim}, \quad t = \text{zaman}$$

Panel verilerin mevcut olduğu model ise aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

$$Y_{it} = \beta_{1it} + \beta_{2it}X_{2it} + \dots + \beta_{kit}X_{kit} + \varepsilon_{it} \quad i = 1, \dots, N \quad t = 1, \dots, T$$

Ekonometrik modellere ilişkin bir diğer önemli konu modelin spesifikasyonudur. Model spesifikasyonu genel olarak ekonometrik bir modelin belirlenmesi ve kurulmasıdır. Model spesifikasyonu verileri etkilerken, veri durumu da model spesifikasyonunu etkilemektedir. Yukarıdaki temel denklemde havuzlanmış veri setinde yer alabilecek zaman ve kesit boyutları ihmal edilmiştir. Panel veri analizinde birden fazla birim için hem bireysel verilerin kendi içinde arz edebileceği farklılıklar hem de zaman içindeki farklılıkları dikkate alınarak matematiksel modelin sabit etkili ya da rassal (tesadüfi) etkili modellerden hangisine

¹⁴⁷ Oliver D. Anderson, "More Effective Time-Series Analysis And Forecasting", 1995, *Journal of Computational and Applied Mathematics*, V.64, ss. 117-147.

¹⁴⁸ Ronald Schoenberg, "Dynamic Models and Cross-sectional Data: The Consequences Of Dynamic Misspecification", 1977, *Social Science Research*, V.6, ss.133-144.

¹⁴⁹ Andrew J. Williams, Katrina M. Wyatt, Craig A. Williams, Stuart Logan, and William E. Henleya, "A Repeated Cross-Sectional Study Examining The School Impact On Child Weight Status", 2014, *Preventive Medicine*, V.64, ss.103-107.

dahil olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle ancak zaman ya da birim etkileri söz konusu ise Sabit Etkiler Modeli ya da Rassel Etkiler Model'inden biri kullanılabilir hale gelmektedir. Sabit etkiler modeli birimler arası ya da birimler arası zamana bağlı değişimlerin sabit terim aracılığı ile yakalanabildiği modelleri ifade etmektedir. Genel olarak bu durum her bir ayrı birim için n tane farklı sabit terimi olacağı anlamına gelmektedir. Rassel etkiler modeli ise, büyük bir torba gruptan çekilecek rastgele veriler söz konusu olduğunda kullanılmaktadır. Tesadüfi etkiler modelinde tesadüfi etkinin modelin hata teriminin bir parçası olduğu kabul edilmektedir.¹⁵⁰

Panel veriler ile çalışırken analiz yöntemine karar vermek için başka bir deyişle sabit ya da rassel etkili modellerin parametre tahmincileri arası farkının araştırılabilmesi için Hausman Testi'ne başvurulmaktadır.¹⁵¹

Çalışmada kullanılan tüm modeller için Hausman Spesifikasyon Testi uygulanmış ve yokluk hipotezi olan rassel etkinin varlığı kabul edilerek panel verilerin analizinde kullanılmıştır. Teste ilişkin sonuçlar Ekler bölümünde verilmiştir.

4.6.1. Panel Veri Analizi

Çalışmada 1999-2016 yılları arasına ait veri setinin matematiksel modeller ile analizi için, zaman serileri analizini kesit analizi ile birleştiren panel veri analizinden faydalanılmıştır. Panel verileri veya boylamsal veriler tipik olarak bir dizi bireysel zaman serisi gözlemlerini içeren verilere işaret eder. Bu nedenle, panel verilerindeki gözlemler en az iki boyutu içerir. Panel ya da boyuna veri analizinde değişkenlerin i indisi enkesit boyutu ifade ederken, t indisi serinin zaman boyutuna işaret eder. Bununla birlikte panel verileri daha karmaşık bir kümeleme veya hiyerarşik bir yapıya sahip olabilir. Panel veri analizine yönelik çalışmalar bu tip analizin özellikle ekonomik davranışın doğası gereği dolaylı ya da dolaysız yönden dinamik yapısı

¹⁵⁰ Osman Uluyol, Veysel E. Türk, "Finansal Rasyoların Firma Değerine Etkisi: Borsa İstanbul (BİST)'Da Bir Uygulama", 2013, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, V.15, S.2, ss.365-384.

¹⁵¹ Jerry A., Hausman, "Specification Tests in Econometrics", 1978, *Econometrica*, V. 46, 1251 – 1271.

dikkate alındığında; değişkenler arası dinamik ilişkileri ortaya çıkarmada daha başarılı olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, panel veri analizi ile bireysel verileri birleştirerek daha doğru tahminleme yapmak mümkün olmaktadır. Normal şartlar altında, panel veri tahmincisinin veya çıkarımının hesaplanmasının kesitsel veya zaman serisi verisinden daha karmaşık olacağını beklenir. Ancak, bazı durumlarda, panel verilerinin kullanılabilirliği aslında hesaplamayı ve çıkarımı basitleştirmektedir. Örneğin, durağan olmayan bir zaman serisi için, panel verisi mevcutsa ve kesitsel birimler arasındaki gözlemler bağımsızsa, birçok tahmin edicinin sınırlayıcı dağılımlarının asimptotik olarak normal kaldığını göstermek için kesitsel birimler boyunca merkezi limit teoreminden faydalanılabilir.¹⁵²

Panel data analizi ile model parametrelerine ilişkin daha doğru çıkarımlar yapabilmeyi mümkün olduğu ifade edilmektedir. Panel verileri genellikle daha fazla serbestlik derecesi ve daha fazla örnek değişkenliği $T = 1$ olan bir panel olarak görülebilen kesitsel veriler veya $N = 1$ olan bir panel olan zaman serileri verileri, dolayısıyla ekonometrik tahminlerin verimliliğini artırır. Ayrıca belirli etkilerin belirli etkileri bulmasının (ya da bulmaması) gerçek sebebinin, belirli açıklayıcı değişkenler ile ilişkili olan modelin spesifikasyonundaki bazı değişkenlerin etkilerinin göz ardı edilmesinden kaynaklandığı sıkça tartışılmaktadır. Panel veri seti hem zamanlar arası dinamikleri hem de kurumların bireysellikleri hakkında bilgilerin eksik veya gözlemlenmemiş değişkenlerin etkilerini kontrol etmesine izin verebilir.¹⁵³

Panel data analizi ile, araştırmaya konu olan söz konusu seri ile ilgili verileri kullanarak bireysel çıktılar tahminlerini üretmek yerine, verileri birleştirerek bireysel çıktılar için daha doğru tahminler üretmek mümkün olabilmektedir. Eğer bireysel davranışlar belirli değişkenlere ve benzer koşullara sahipse, panel veriler ile başkalarının davranışlarını gözlemleyerek bireyin davranışını öğrenme olanağı artmaktadır. Dolayısıyla, bir bireyin davranışının daha doğru bir tanımını, söz

¹⁵² Cheng Hsiao, "Panel Data Analysis – Advantages And Challenges", *Test*, 2007, V. 16, ss.1-22

¹⁵³ Bo E. Honor'e, Ekaterini Kyriazidou., "Panel Data Discrete Choice Models With Lagged Dependent Variables", 2000, *Econometrica*, V.68, ss.839–874.

konusu bireyin gözlemlerini diğer bireyler hakkındaki verilerle tamamlayarak elde etmek mümkündür.¹⁵⁴

Zaman serilerine ait veriler sabit olmadığında, en küçük karelerin veya maksimumların dağılımlarının büyük örnek yaklaşımı olasılık tahmin edicileri artık normal olarak dağılmamaktadır. Ancak panel verisi mevcut ise ve kesitsel birimler arasındaki gözlemler bağımsızsa, birçok tahmin edicinin sınırlayıcı dağılımlarının asimptotik olarak normal kaldığını göstermek için enine kesit birimler boyunca merkezi limit teoremi kullanılabilir hale gelmektedir.

Panel verilerinin birçok avantajı olsa da dezavantajlarını da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Spesifik eylemlerin veya daha genel politikaların etkilerini izole etmek için panel verilerinin gücü, istatistiksel araçların varsayımlarının veri üretme süreciyle uyumluluğuna önemli ölçüde bağlıdır. Panelin zenginliğini ve benzersiz özelliklerini kullanmak için uygun bir yöntem seçerken, izleyen faktörleri akılda tutmak yararlı olabilir. Öncelikle, panel verileri, tek bir kesit veya zaman serilerinden oluşan veri kümeleri üzerinde ekonomik sorunları araştırırken sağladığı avantajları tam ve tutarlı olarak belirlemek yararlı olacaktır. İkincisi, panel verilerinin sınırlamaları ve bu verileri analiz etmek için önerilen ekonometrik yöntemlerin karşılaştırılması önem kazanmaktadır. Üçüncü olarak, istatistiksel çıkarım prosedürlerinin ve veri üreten sürecin uyumluluğunun altında yatan varsayımların iyi tahlil edilmesi gerekmektedir. Son olarak, panel verilerini kullanırken, parametre tahminlerinin verimliliğini ve istatistiksel çıkarımın güvenilirliğinin artırılması konusunda yapılabilecekler göz önünde bulundurulmalıdır.¹⁵⁵

Panel veri setinin araştırmada yer alan bir yatay kesit için eşit uzunlukta bir zaman serisi içermesi durumu dengeli panel olarak ifade edilmektedir. Söz konusu

¹⁵⁴ Kyung S. Im, Hashem Pesaran, Yongcheol Shin, "Testing For Unit Roots In Heterogeneous Panels", *Journal of Econometric*, 2003, V.115, I.1 ss.53-74.

¹⁵⁵ Badi Baltagi, Chihwa Kao, "Nonstationary Panels, Cointegration In Panels And Dynamic Panel, A Survey", 2000, *Advances in Econometrics*, V.15, ss.45-48.

durumun tersi ise dengesiz panel olarak adlandırılmaktadır.¹⁵⁶ Araştırmada dengeli panel veri seti ile çalışılmıştır.

4.6.2. Birim Kök Testleri

Panel veri analizi için veri setinde yer alan serilerin durağan olması beklenir. Bu nedenle genel olarak matematiksel modellerin istatistiki olarak test edilmesinden önce, stokastik süreç izleyen verilerin mevcut olduğu veri setlerinde serinin duranlığının test edilmesi önem kazanmaktadır. Durağanlık genel bakımıyla serinin herhangi bir trend taşımamasını ifade etmektedir. Stokastik ya da rastlantısal bir değişkenin zaman içerisinde ortalamasının, varyansının ve kovaryansının sabit olması ya da seriye ait değerlerin belli bir değere yaklaşması; beklenen bir değer etrafında dalgalanması beklenmektedir.¹⁵⁷

Varlık fiyatları, döviz kurları ya da gayri safi hasıla gibi makroekonomik büyüklükler birçok ekonomik ve finansal veri de olduğu gibi trend içeren davranışlar sergileyebilir ya da durağan olmayan yapıda olabilmektedir. Durağan olmayan bir seri için örneğin şokların kalıcılığı sonsuz olabilmektedir. Regresyon modelindeki değişkenler durağan değil ise asimptotik analiz için standart varsayımlar geçerli olmayacaktır. Ayrıca modele ait değişkenler arası gerçeği yansıtmayan ilişkilere ve regresyon sonuçlarının yanılmasına da yol açabilmektedir. Söz konusu durum t istatistiklerinin anlamlı olmasına karşın sahte regresyona neden olmaktadır.¹⁵⁸ Bu nedenle bir modeldeki serilerin durağanlığının test edilmesi önem kazanmaktadır. Çalışmada kullanılan modellerde literatürde de yaygın olarak uygulanmış Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi, Philipp-Perron Birim Kök ile Levin Lin & Chu ve Im Peseran and Shin testlerinden faydalanılmıştır.

Genişletilmiş Dickey Fuller (Augmented Dickey Fuller) birim kök sınamasına göre zaman serisi herhangi bir dereceden otoregresif bir süreç izleyebilir. Buna göre modele eklenen gecikmeli değerler ile otokorelasyon süreci çözülmüş

¹⁵⁶ Jeffrey Wooldridge, *Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data*, The MIT Press, London England, 2003, s 410.

¹⁵⁷ V.Pazarlıoğlu, Ş. Akkaya, "Ekonometri I", s. 93-94, Berk Masa Üstü Yayıncılık, 4.Baskı, İzmir 2000.

¹⁵⁸ C.W.J. Granger, P. Newbold, "Spurious Regressions in Econometrics", 1974, *Journal of Econometrics*, V.2, I.2, ss. 116.

olur.¹⁵⁹ Genişletilmiş Dickey Fuller birim kök sınaması aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

$$\Delta Y_t = \beta_1 + \beta_2 t + \delta Y_{(t-1)} + \alpha_i + u_t$$

Philipp – Perron birim kök sınaması hipotez ve karar kriterlerinin aynı olmasına karşılık Genişletilmiş Dickey Fuller birim kök sınamasından farklı olarak, hatalarda seri korelasyon ve heteroskedastisite sorununu çözmek için t istatistik değerine ilişkin yapılmış geliştirmeleri içerir¹⁶⁰. Modelin matematiksel ifadesi aşağıdaki gibidir:

$$Y_t = \alpha Y_{(t-1)} + u_t$$

$$Y_t = \beta_1 + \alpha Y_{(t-1)} + u_t$$

$$Y_t = \beta_1 + \alpha_{(t-1)} + \beta_2(t-T/2) + u_t$$

Makro panel modellerde sıkça kullanılan bir diğer birim kök sınaması olan Levin Lin & Chu testi zaman ve birimlere göre farklılık gösterebilecek gözlemlenemeyen etkileri izlemeye olanak sağlamaktadır. Model aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

$$\Delta y = \rho y_{it-1} + \alpha_{0i} + \alpha_{1i} t + u_{it}$$

$$i = 1, 2, \dots, N, t = 1, 2, \dots, T.$$

Modele trend ($\alpha_{1i} t$) ile bireysel etkiler (α_i) dahil edilmiş ayrıca belirgin bileşenlerin etkili bir heterojenlik kaynağı olduğu göz önünde bulundurularak gecikmeli bağımlı değişkenin katsayısı, paneldeki tüm birimler arasında homojen olarak sınırlandırılmıştır¹⁶¹.

¹⁵⁹ Graham Elliott, Thomas Rothenberg, James Stock, “Efficient Tests For an AutoRegressive Unit Root”, *Econometrica*, 1996, V.64, s.816.

¹⁶⁰ Graham Elliot vd., 1996, a.g.e 822-823.

¹⁶¹ Andrew Lewin, Chien-Fu. Lin, and Chia – Shang J Chu, “Unit Root Tests in Panel Data: Asymptotic And Finite-Sample Properties”, *Journal of Econometrics*, 2002, V.108, s.18-22.

Im, Pesaran ve Shin, olasılık çerçevesini kullanarak, eş zamanlı sabit ve durağan olmayan serilere izin veren paneller için yeni, daha esnek ve hesaplama açısından daha basit bir birim kök testi prosedürü önermişlerdir¹⁶². Modelin matematiksel ifadesi aşağıdaki gibidir:

$$\Delta y_{it} = \alpha_{0i} + \rho_i y_{it-1} + \sum_{j=1}^{\rho_i} \varphi_{it} \Delta y_{it-j} + \varepsilon_{it}$$

$$i = 1, 2, \dots, N, t = 1, 2, \dots, T.$$

Araştırmada kullanılan değişkenlere ilişkin birim kök testi sonuçları Tablo 5.'te verilmiştir. Birim kök test sonuçlarına göre yokluk hipotezi olan serinin birim kök içermesi reddedilmiştir. Buna göre analizler için kullanılan serilerin tümü için (P, BV, NP, AR, OPM, LSFU, LNMV ve OCF) birim kökün olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 5. Değişkenlere Ait Birim Kök Test Sonuçları

Değişkenler	ADF-Fisher Ki- kare Testi*	PP - Fisher Ki- kare Testi *	Levin Lin & Chu Testi *	Im, Pesaran and Shin W-stat Testi*
P	410.5 (0.0000)	910.9 (0.0000)	-20.1 (0.0000)	-17.4 (0.0000)
BV	392.1 (0.0000)	428.5 (0.0000)	-17.7 (0.0000)	-14.2 (0.0000)
NP	286.3 (0.0000)	681.8 (0.0000)	-21.2 (0.0000)	-23.0 (0.0000)
AR	378.4 (0.0000)	442.9 (0.0000)	-10.1 (0.0000)	-13.7 (0.0000)
TA	449.7 (0.0000)	762.6 (0.0000)	-14.1 (0.0000)	-15.1 (0.0000)
PPE	207.4 (0.0000)	408.9 (0.0000)	-17.2 (0.0000)	-12.9 (0.0000)
A	204.6 (0.0000)	406.7 (0.0000)	-3.6 (0.0002)	-5.1 (0.00000)
ΔSales – ΔRec	391.4 (0.0000)	498.3 (0.0000)	-1.3 (0.0820)	-12.8 (0.0000)
OPM	394.7 (0.0000)	404.1 (0.0000)	-17.2 (0.0000)	-13.1 (0.0000)
LSFU	197.9 (0.0000)	277.7 (0.0000)	-9.8 (0.0000)	-2.9 (0.0000)
LNMV	152.5 (0.0000)	169.9 (0.0000)	-6.6 (0.0000)	-1.9 (0.0273)
OCF	163.7 (0.0001)	170.2 (0.0000)	-5.5 (0.0000)	-1.6 (0.0533)

*Parantez içindeki değerler prob. değerleridir.

4.7. ÇALIŞMANIN HİPOTEZLERİ

Ampirik çalışmanın hipotezleri, çalışmanın amaç ve önemi kapsamında, TMS/TFRS'ye geçişin finansal raporların kalitesi üzerindeki etkisini ölçmek üzere kurulmuştur.

TMS/TFRS'ye geçiş ile birlikte ortaya çıkan daha yüksek ifşa gerekliliği ve finansal raporlama kalitesinin, kazanç yönetimi ve yönetsel takdir yetkisini

¹⁶² Gangadharrao Soundalyarao Maddala, S. Wu, "A Comparative Study Of Unit Root Tests With Panel Data And A New Simple Test", *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 1999, Special Issue, ss.640- 641.

azaltma eğiliminde olması beklenmektedir. Raporların hazırlanması sırasında daha öznel yaklaşımların var oluşu ile rapor edilen kazançları etkileyebilme fırsatları da minimize edilmiş olacaktır. Söz konusu durum yatırımcılara yönelik güçlü korumacı yasa ve uygulamaların olduğu ülkelerde, yöneticilerin kazançları manipüle etme yaklaşım oranı da düşük olduğundan TMS/TFRS'ye geçiş sürecinin daha az maliyetli olmasına olanak sağlanacaktır. Yatırımcıların daha az korunduğu ülkelerde ise, kazanç yönetimi boyutunun daha yüksek olması nedeni ile TMS/TFRS'ye geçiş sürecinin daha maliyetli olması beklenmektedir. Kazanç yönetimine ilişkin kurulan modelin asıl amacı TMS/TFRS'ye adaptasyon sürecinin yöneticilerin kar yönetimine ilişkin motivasyonlarını teşvik etmeye mi yoksa bu süreçten caydırmaya yönelik mi olduğu sorusuna yanıt aramaktadır. Bu amaçla aşağıdaki hipotez kurulmuştur:

H₁: TMS/TFRS'ye geçiş sonucu Borsa İstanbul'da işlem gören imalat sanayi sektörü işletmelerinin tahakkuk kalitesinde artış meydana gelmiştir.

Değer ilgisi, bir finansal tabloda açıklanan bilgilerin firma değerini yakalama ve yansıtma yeteneğidir. Bu anlamda değer ilgisinin test edilmesi amacıyla aşağıdaki H_{2a} ve H_{2b} hipotezleri oluşturulmuştur. Piyasa taraflarının yatırım kararlarını alırken dikkate aldıkları ve finansal tablolardan elde edilen bilgilerin değer ilgisine ilişkin TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemlerin karşılaştırılması için ilk olarak, işletmelerin finansal tablolarından elde edilen özkaynak defter değeri ve net kar ile yine işletmelerin piyasa değeri arası ilişkiyi test etmek amacıyla aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

H_{2a}: TMS/TFRS'ye geçiş sonucu Borsa İstanbul'da işlem gören imalat sanayi sektörü işletmelerinin finansal tablolarında yer alan özkaynak defter değeri ile net kar değerlerinin işletmelerin piyasa değeri ile olan değer ilgilerinde artış meydana gelmiştir.

Hisse senedinin getirisi ile ilişkilendirilen ve finansal raporlardan elde edilen finansal tablo bilgilerinin değer ilgisi, TMS/TFRS'ye geçiş süreci çerçevesinde aşağıdaki hipotez ile test edilmiştir:

H_{2b}: TMS/TFRS'ye geçiş sonucu Borsa İstanbul'da işlem gören imalat sanayi sektörü işletmelerinin hisse senedi getirisi ile finansal tablolarında yer alan net kar değeri arasındaki değer ilgisinde artış meydana gelmiştir.

4.8. ÇALIŞMANIN MODELLERİ

Hipotezleri test etmeye yönelik ekonometrik modeller finansal raporlama kalitesini kar yönetimi yöntemi açısından test etmeye yönelik olarak Düzeltilmiş Jones Modeli'nden (1995) faydalanılmıştır. İhtiyari ve ihtiyari olmayan tahakkukları tahmin etmek için aşağıdaki modellerden faydalanılmıştır.

$$TA_{i,t} = \alpha_0 / A_{i,t-1} + \alpha_1 (\Delta Sales - \Delta REC_{i,t}) + \alpha_3 PPE_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (\text{Model 1})$$

Yukarıdaki modelden elde edilen hata terimleri ihtiyari tahakkuklar olarak, aşağıdaki modelin bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Kar yönetimine ilişkin aşağıdaki modelde, ihtiyari tahakkuklar ile nakit akışı, kaldıraç, karlılık ve piyasa değeri arası ilişki araştırılmıştır. Test için kullanılan regresyon modeli aşağıdaki gibidir.

$$DA_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 OCF_{i,t} + \alpha_2 LNMV_{i,t} + \alpha_3 OPM_{i,t} + \alpha_4 LSFU_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (\text{MODEL 2})$$

Piyasa taraflarının yatırım kararlarını alırken dikkate aldıkları ve finansal tablolardan elde edilen bilgilerin değer ilgisine ilişkin TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemlerin karşılaştırılması için ilk olarak Hung ve Subramanyan (2007) çalışmasında yer alan aşağıdaki model kullanılmıştır:

$$P_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 BV_{i,t} + \alpha_2 NP_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (\text{MODEL 3})$$

Yukarıdaki model ile işletmenin piyasa değeri, özsermaye defter değeri ve net kar üzerine regres edilmesiyle elde edilen düzeltilmiş R² değerinin açıklayıcı gücü TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için karşılaştırılmıştır.

Değer ilgisine ilişkin ikinci modelde ise hisse senedi getirisinin net kar üzerine regres edilmesinden elde edilen ve Easton ve Harris tarafından kurulmuş olan düzeltilmiş R² değerinin açıklayıcı gücü TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için aşağıdaki gibidir:

$$AR_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 NP_{i,t} + \alpha_2 A_{i,t} \varepsilon_{i,t} \quad (\text{MODEL 4})$$

Yukarıdaki modele eklenen t dönemindeki toplam aktif, $A_{i,t}$, kontrol değişkeni olarak modelde yer almaktadır.¹⁶³ Modele göre TMS/TFRS sonrası dönem için hisse senedi getirisi ile net kar arası değer ilgisinde artış olması beklenmektedir.

4.9. ÇALIŞMANIN BULGULARI

Çalışmanın bulguları ilk olarak bağımlı ve bağımsız değişkenlere ait betimleyici istatistikler başlığı altında özetlenmiş, daha sonra değişkenler arası korelasyon analizlerine ilişkin sonuçlar TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için değerlendirilmiştir.

4.9.1. Betimleyici İstatistikler

Finansal raporlarda yer alan bilanço ve gelir tablo kalemlerinin tutarları belirlenirken kullanılan değerlendirme yönteminin raporlar üzerindeki etkisi önem taşımaktadır. Yerel raporlama standartlarında genel olarak tarihi maliyetler; bir başka deyişle maliyet bedelleri değerlendirme ölçüğü olarak kullanılmaktadır. TMS/TFRS ile birlikte tarihi maliyetler yerine, değerlendirme yöntemi olarak gerçeğe uygun değer kullanılmaya başlanmıştır. Tarihi maliyetlerin kullanılması her ne kadar güvenilir bir değerlendirme yöntemi olarak görülse de varlık ya da borçların elde edildiği tarihi dikkate aldığından, yeterli değildir. TMS/TFRS ile birlikte kullanılmaya başlanan gerçeğe uygun değer ile piyasa değeri dikkate alınmaya başlanmıştır. Sonuç olarak gerçeğe uygun değerın değerlendirme ölçütü olarak kullanılmasıyla finansal raporların gelecek tahminlerinde daha güvenilir bir kaynak haline gelmesi TMS/TFRS ile söz konusu olmuştur.

Çalışmanın hipotezlerinin testi için uygulanan modellere ilişkin tüm bağımlı ve bağımsız değişkenlere ait ortalama ve standart sapma değerleri TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için aşağıdaki Tablo 6.'da verilmiştir:

¹⁶³ Model ilk olarak kukla değişken eklenmeden oluşturulmuş ancak gerek ayrı ayrı değişkenlerin katsayıları açısından gerekse model bir bütün olarak istatistiki olarak anlamlı bulunamamıştır. Kukla değişken eklenerek oluşturulan modele ilişkin bağımsız değişkenlerin katsayıları ve bir bütün olarak modelin istatistiki olarak anlamlılığı tespit edilmiştir. Test sonuçları 4.10.2 numaralı bölümde özetlenmiştir.

Tablo 6. TMS/TFRS Öncesi ve Sonrası Dönemler İçin Değişkenlere Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	TMS/TFRS öncesi dönem 1999-2004		TMS/TFRS sonrası dönem 2005-2016	
	Ort. (μ)	Std.Sapma (σ)	Ort. (μ)	Std.Sapma (σ)
P*	98.92	280.07	128.4	661.97
BV*	164.76	441.15	44.5	160.82
NP*	7.53	48.27	9.03	83.63
AR	0.36	3.71	1.74	14.98
PPE*	0.5788	0.3806	4.17	26.95
A*	270.04	572.99	1128.25	2263.65
Δ Sales – Δ Rec*	0.6492	1.87	-0.51	23.80
TA	-0.3213	1.2073	-10.18	80.60
DA	0.0120	0.304	0.0412	11.10
OPM	0.0742	0.1612	0.0826	0.1266
LSFU	0.4167	0.2836	0.4016	0.2815
LNMV	4.0483	1.9054	5.7831	1.5994
OCF*	34.996	134.92	126.64	277.08

* P, BV, NI, PPE, A, REV ve OCF değişkenlerine ait istatistikî değerler Milyon TL olarak verilmiştir.

Yukarıdaki tablolara göre, TMS/TFRS öncesi döneme göre TMS/TFRS sonrası dönemde piyasa değeri ile net kar değerinin ortalamalarında artış tespit edilirken; özsermayenin defter değerinin ortalama değerinde azalış tespit edilmiştir. Standart sapmalar açısından TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler karşılaştırıldığında özsermayenin defter değeri dışında artış gözlemlenmiştir.

OPM, OCF ve LNMV için ortalama değerlerde artış gözlemlenirken; LSFU değerlerinde düşüş gözlemlenmiştir. Buna göre TMS/TFRS sonrası dönem için faaliyet kar marjında, faaliyet nakit akışında ve piyasa değerinde artış meydana geldiği, finansal tablolarda tarihi maliyetler yerine gerçeğe uygun değerlerin kullanılmasına atfedilebilir. Ayrıca faaliyet nakit akışında meydana gelen artışın, TMS/TFRS sonrası dönem için volatilitede artışa neden olduğu söylenebilir. İhtiyari tahakkuklar açısından ise TMS/TFRS sonrası dönemde bir miktar artış meydana gelmiştir. Bu durum TMS/TFRS adaptasyonu sonrasında yine kar yönetimi için ihtiyari tahakkuklara başvurulduğu şeklinde ifade edilebilir.

4.9.2. Korelasyon Analizi

Ekonometrik modellere ilişkin uygulamalarda iki ya da daha fazla değişken arası ilişkiler araştırılmaktadır. İlke olarak bir çift rassal değişken birbiriyle farklı şekillerde fonksiyonel olarak ilişkili olabilir. Söz konusu rassal değişkenler arası

ilişkinin doğrusal olduğu varsayımı tahminlerinde kolaylık sağlasa da bu durum doğrusallaktan ciddi sapmaların olabileceği durumlarda yanıltıcı olacaktır.¹⁶⁴

Korelasyon, iki değişken arasındaki ilişkinin gücünü ve ilişkinin yönünü ölçen iki değişkenli bir analizdir. İlişkinin gücü açısından, bir ana kütle büyüklüğü olarak korelasyon katsayısının değeri +1 ile -1 arasında değişir. 1 değeri iki değişken arasında mükemmel bir ilişki olduğunu gösterir. Korelasyon katsayı değeri 0'a doğru gittikçe, iki değişken arasındaki ilişki daha zayıf olacaktır. İlişkinin yönü katsayı belirtisi ile gösterilir: + işareti, pozitif bir ilişki olduğunu ifade ederken; - işareti, negatif bir ilişki olduğunu gösterir.¹⁶⁵

Çalışmada kullanılan bağımlı ve bağımsız değişkenler arası korelasyonlar Spearman Korelasyon matrisi ile izleyen tablolarda verilmiştir.

Tablo 7. TMS/TFRS Öncesi Ve sonrası Dönemler İçin Piyasa Değeri Değer İlgisine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

TMS/TFRS öncesi dönem (1999-2004)	P	NP	BV	TMS/TFRS sonrası dönem (2005-2016)	P	NP	BV
P	1.000			P	1.000		
NP	0.3071 (0.0000)	1.000		NP	0.6132 (0.0000)	1.000	
BV	0.2105 (0.0000)	0.2466 (0.0002)	1.000	BV	0.1350 (0.0000)	0.2086 (0.0000)	1.000

Tablo 7'de TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için piyasa değeri ile özsermaye defter değeri ve net kar değeri arası korelasyon verileri özetlenmiştir. Buna göre tüm değişkenler arası istatistiki olarak anlamlı ve pozitif korelasyon olduğunu söylemek mümkündür. TMS/TFRS sonrası dönemde TMS/TFRS öncesi döneme göre piyasa değeri ile özsermaye defter değeri arası korelasyon katsayısında bir miktar azalış gözlemlenirken; piyasa değeri ile net kar arasında artış gözlenmiştir. Bağımsız değişkenler özelinde TMS/TFRS sonrası dönem için, öz sermaye defter değeri ile piyasa değeri arası korelasyon katsayısı net kar ile piyasa değeri arası korelasyon katsayısından daha düşüktür. Ayrıca bağımsız değişkenlerin kendi arasındaki korelasyonun çok yüksek olmadığı ve hatta TMS/TFRS sonrası dönemde

¹⁶⁴ Paul Newbold, "İşletme ve İktisat için İstatistik", Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2005, Orj. Çeviren Ümit Şensen. s.478.

¹⁶⁵ A.K. Sharma, "Text Book of Correlation and Regression", Discovery Publishing House, New Delhi, 2005., s.20.

bağımsız değişkenler arası ilişkinin azaldığı gözlemlenmiştir. Bağımsız değişkenler arası korelasyonunu beklenenden az olması, ekonometrik modellerde sıkça rastlanan ve bağımsız değişkenler arası çoklu doğrusal bağlantı¹⁶⁶ sorununun olmadığını özetler niteliktedir.

Aşağıda verilen tabloda TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için hisse senedi getirisi ile net kar arası korelasyon analizi sonuçları verilmiştir. TMS/TFRS öncesi dönem için değişkenler arası pozitif ancak istatistiki olarak anlamlı olmayan korelasyon mevcuttur. TMS/TFRS sonrası dönemde ise söz konusu korelasyon katsayısında bir miktar artış olduğu ve korelasyon katsayısının anlamlı hale geldiği gözlenmektedir.

Tablo 8. TMS/TFRS Öncesi ve Sonrası Dönemler İçin Getiri Modeli Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

TMS/TFRS öncesi dönem (1999-2004)	AR	NP	TMS/TFRS sonrası dönem (2005-2016)	AR	NP
AR	1.000		AR	1.000	
NP	0.2443 (0.6702)	1.000	NP	0.3562 (0.0001)	1.000

Aşağıda verilen tabloda Düzeltilmiş Jones Modeli'ne ait bağımlı ve bağımsız değişkenler arası TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için korelasyon analizi sonuçları verilmiştir. TMS/TFRS öncesi dönem için toplam tahakkuklar ile satışlardaki değişimler – net alacaklardaki değişim arası istatistiki olarak %10 düzeyinde anlamlı pozitif ilişki tespit edilirken; toplam tahakkuklar ile maddi duran varlıklar arasında ise istatistiki olarak %1 düzeyinde anlamlı ve modelin diğer bağımsız değişkenine göre daha güçlü bir ilişki mevcuttur. Kredili satışlar ile maddi duran varlıklar arasında da yine %1 düzeyinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif korelasyon gözlenmiştir. TMS/TFRS sonrası dönem için de tüm değişkenler arası anlamlı ve pozitif korelasyon gözlenmiştir. Sonuç olarak Düzeltilmiş Jones Modeli'nde yer alan tüm değişkenler arası %50'den az olmak üzere pozitif ve anlamlı korelasyon tespit edilmiştir.

¹⁶⁶ Çoklu doğrusallık, bir regresyon modelindeki bağımsız değişkenler ilişkili olduğunda ortaya çıkar. Bu korelasyon bir problemdir, çünkü bağımsız değişkenler bağımsız olmalıdır.

Tablo 9. TMS/TFRS Öncesi ve Sonrası Dönemler İçin Düzeltilmiş Jones Modeli'ne İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

TMS/TFRS öncesi dönem (1999-2004)	TA	ΔSales – ΔRec	PPE	TMS/TFRS sonrası dönem (2005-2016)	TA	ΔSales – ΔRec	PPE
TA	1.000			TA	1.000		
ΔSales – ΔRec	0.1556 (0.0562)	1.000		ΔSales – ΔRec	0.0982 (0.0150)	1.000	
PPE	0.4232 (0.0000)	0.4171 (0.0000)	1.000	PPE	0.3886 (0.0000)	0.2512 (0.0000)	1.000

Aşağıda verilen tabloda TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için ihtiyari tahakkuklar ile kar marjı, toplam borç/toplam aktif oranı, piyasa değeri ve faaliyet nakit akışı arası korelasyon analizi özetlenmiştir. TMS/TFRS öncesi dönem için ihtiyari tahakkuklar ile faaliyet kar marjı, piyasa değeri ve faaliyet nakit akışı arası pozitif ve istatistiki olarak anlamlı ilişki gözlenmiştir. İşletme riskliliği ile ihtiyari tahakkuklar arası ise negatif ve istatistiki ilişki gözlenmiştir. Ayrıca TMS/TFRS öncesi dönem için korelasyon katsayılarının %50'den küçük olduğu tespit edilmiştir. TMS/TFRS sonrası dönem için ise ihtiyari tahakkuklar ile yalnızca faaliyet kar marjı arası pozitif bir ilişki gözlenmiştir. Bağımsız değişkenlerin birbirleri ile olan ilişkilere bakıldığında LNMV ile OCF hariç genel olarak birbirleri ile korelasyon katsayıları %50 'den küçüktür.

Tablo 10. TMS/TFRS Öncesi Ve Sonrası Dönemler İçin Kar Yönetimi Modeli'ne İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

TMS/TFRS öncesi dönem 1999-2004	DA	OPM	LSFU	LNMV	OCF	TMS/TFRS sonrası dönem 2005-2016	DA	OPM	LSFU	LNMV	OCF
DA	1.0000					DA	1.0000				
OPM	0.4281 0.0000	1.0000				OPM	0.2455 0.0007	1.0000			
LSFU	-0.261 0.0067	-0.475 0.0000	1.0000			LSFU	-0.2566 0.0041	-0.349 0.000	1.0000		
LNMV	0.2709 0.0000	0.240 0.0000	-0.4453 0.0000	1.0000		LNMV	-0.4075 0.0008	0.432 0.0000	-0.378 0.0000	1.0000	
OCF	0.3257 0.0000	0.384 0.0000	-0.2590 0.0007	0.4354 0.0000	1.0000	OCF	-0.4572 0.0000	0.427 0.0000	-0.229 0.0000	0.7591 0.0000	1.0000

4.10. BİST İÇİN ELDE EDİLEN AMPİRİK SONUÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.10.1. Kar Yönetimi Analizinin Ampirik Sonuçlarının Değerlendirilmesi

TMS/TFRS'ye geçişin kar yönetimi üzerine etkisini test etmek amacıyla yapılan panel data regresyon analizi sonuçları TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için sırasıyla aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 11. TMS/TFRS Öncesi ve Sonrası Dönemler İçin Toplam Tahakkuk Modeli (Düzeltilmiş Jones Modeli, 1995) Panel Veri Regresyon Analizi Sonuçları

TMS/TFRS öncesi dönem (1999 - 2004)				TMS/TFRS sonrası dönem (2005-2016)			
Değişkenler	Katsayı	t istatistik değeri	prob. değeri	Değişkenler	Katsayı	t istatistik değeri	prob. değeri
Sabit	30.6664	7.6731*	0.0000	Sabit	410.0313	18.6496*	0.0000
(Δ Sales- Δ REC)/ A_{t-1}	-5.8146	-1.6684**	0.0965	(Δ Sales- Δ REC)/ A_{t-1}	-1.1467	-4.7192*	0.0000
PPE/ A_{t-1}	5.0407	4.3473*	0.0000	PPE/ A_{t-1}	-57.6408	-11.2417*	0.0000
Düzeltilmiş R ²	%58			Düzeltilmiş R ²	%76		
F - Statistic	9.17*		0.0000	F - Statistic	38.76*		0.0000

Not: “*” ve “**” sırasıyla %1 ve %10 düzeyinde anlamlılıkları ifade etmektedir.

Yukarıda toplam tahakkuk modelinden elde edilen hata terimleri işletmenin ihtiyari tahakkuklar ile kar yönetimi motivasyonlarının incelendiği aşağıda sonuçları verilen modelde bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için toplam tahakkukların bağımlı değişken olarak kullanıldığı modele ilişkin olarak düzeltilmiş R² değerlerinin sırasıyla %58 ve %76 olduğu görülmektedir. Ayrıca F - istatistik değerine ilişkin Prob. değeri de modelin geçerliliğini destekler yöndedir. İhtiyari tahakkukların bağımlı değişken olarak kullanıldığı ve kar yönetimi motivasyonlarının incelendiği analize ilişkin sonuçlar Tablo 12’de özetlenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre TMS/TFRS öncesi dönemde tüm bağımsız değişkenler için pozitif katsayılı değerler bulunmuştur. Faaliyet kar marjı ve piyasa değerine ait katsayıların %5 düzeyinde istatistiki olarak anlamlı olduğu gözlenirken; faaliyet nakit akışı değerinin %1 düzeyinde istatistiki olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Kaldıraç olarak adlandırılan ve işletmelerin riskliliğini ifade eden toplam borç/toplam aktif değerine ait katsayı ise istatistiki olarak anlamsız bulunmuştur. TMS/TFRS öncesi dönem için düzeltilmiş R² değerinin %21 düzeyinde olduğu tespit edilmiş ve modelin anlamlılığı F – istatistik değerinin anlamlılığı ile desteklenmiştir. TMS/TFRS sonrası dönem için faaliyet kar marjına ait katsayı istatistiki olarak anlamlılığını yitirmiştir. Faaliyet nakit akışı katsayısı ise bir miktar artmış ve %1 düzeyinde anlamlılığını korumuştur. Piyasa değerine ait katsayı ise TMS/TFRS sonrası dönem için anlamlılığını korumuş olmakla birlikte negatif değer almıştır. Söz konusu negatif katsayı işletmelerin piyasa değerlerinin azaldığı durumlarda ihtiyari tahakkukları arttırarak kar yönetiminde bulduklarını ifade etmektedir. Kaldıraç oranına ilişkin katsayı ise TMS/TFRS öncesi dönemde olduğu gibi TMS/TFRS sonrası dönemde de istatistiki olarak anlamsız bulunmuştur.

Düzeltilmiş R^2 değerinde ise TMS/TFRS öncesi döneme göre TMS/TFRS sonrası dönemde bir miktar artış gözlenmiştir.

Tablo 12. TMS/TFRS Öncesi ve Sonrası Dönemler Kar Yönetimi Panel Veri Analizi Regresyon Analizi Sonuçları

TMS/TFRS öncesi dönem (1999 - 2004)				TMS/TFRS sonrası dönem (2005-2016)			
Değişkenler	Katsayı	t istatistik değeri	prob. değeri	Değişkenler	Katsayı	t istatistik değeri	prob. Değeri
Sabit	-46.8173	-3.0466**	0.0025	Sabit	223.8249	2.6416**	0.0085
OPM	76.7090	2.7051**	0.0072	OPM	-19.3970	-0.1461	0.8839
LSFU	15.9860	0.9349	0.3506	LSFU	-84.4105	-1.3836	0.1670
LNMV	6.5220	2.4874**	0.0134	LNMV	-58.8084	-4.3495*	0.0000
OCF	0.2301	6.6175**	0.0000	OCF	1.1984	16.8172*	0.0000
Düzeltilmiş R^2	%21			Düzeltilmiş R^2	%36		
F - Statistic	21.08*		0.0000	F - Statistic	85.4*		0.0000

Not: “*” ve “**” %5 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Yukarıdaki sonuçlar TMS/TFRS sonrası dönemde işletmelerin piyasa değeri ve faaliyet nakit akışındaki değişimleri dikkate alarak, ihtiyari tahakkuklar aracılığı kar yönetimi uygulamalarına başvurduklarını göstermektedir. Modelin diğer değişkenlerinden kaldıraç oranı ve faaliyet kar marjına ait katsayıları ise TMS/TFRS sonrası dönem için anlamsız bulunduğundan ihtiyari tahakkuklar ile işletmelerin riskliliği ya da karlılığı arası ilişkiyi destekler herhangi bir kanıt bulunamamıştır. Sonuç olarak TMS/TFRS sonrası dönem için tahakkuk kalitesinin artarak daha kaliteli finansal raporlar elde edildiğini ifade eden H_1 hipotezi reddedilmiştir.

4.10.2. Değer İlgisi Analizinin Ampirik Sonuçlarının Değerlendirilmesi

TMS/TFRS’ye geçişin değer ilgisi üzerine etkisini test etmek amacıyla yapılan panel data regresyon analizi sonuçları TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için sırasıyla Tablo 13.’te verilmiştir.

Tablo 13. TMS/TFRS Öncesi ve Sonrası Dönem İçin Piyasa Değeri Değer İlgisine İlişkin Modelin Panel Veri Regresyon Analizi Test Sonuçları

TMS/TFRS öncesi dönem (1999 - 2004)				TMS/TFRS sonrası dönem (2005-2016)			
Değişkenler	Katsayılar	t istatistik değeri	prob. değeri	Değişkenler	Katsayı	t istatistik değeri	prob. değeri
Sabit	1.4556	3.6671**	0.0007	Sabit	2.8587	5.4145*	0.0000
BV	0.1205	5.3714**	0.0588	BV	0.4468	9.1586*	0.0000
NP	2.1201	6.8419*	0.0000	NP	9.3194	21.200*	0.0000
Düzeltilmiş R^2	%51			Düzeltilmiş R^2	%78		
F - Statistic	6.17**		0.0000	F - Statistic	43.11**		0.0000

Not: “*” ve “**” sırasıyla %1 ve %10 düzeyinde anlamlılıkları ifade etmektedir.

Genel olarak hem R^2 hem de düzeltilmiş R^2 kaç tane veri noktasının regresyon denklemi çizgisi içine düştüğü hakkında bir fikir vermektedir. Tek başına R^2 modeldeki her bağımsız değişkenin bağımlı değişkendeki varyasyonu açıkladığını

varsayar. R^2 modele eklenen her bağımsız değişken ile artmaya devam eder. Bu durumda R^2 asla azalmadığından, modele eklediğiniz daha fazla terimle modelin daha uyumlu görünmesine neden olabilir. Düzeltilmiş R^2 ise sadece gerçekte bağımlı değişkeni etkileyen bağımsız değişkenler tarafından açıklanan varyasyon yüzdesini verir. Bu nedenle düzeltilmiş R^2 'nin hem daha güvenilir hem de modelin açıklayıcı gücü açısından daha gerçekçi sonuçlar verebileceğini söylemek mümkündür.

Modelin sonuçlarına göre TMS/TFRS sonrası dönem için düzeltilmiş R^2 değerinin istatistiki olarak anlamlı olduğu ve TMS/TFRS öncesi döneme göre de değerinde artış meydana geldiği tespit edilmiştir. Buna göre TMS/TFRS öncesi dönemde BV ve NP bağımsız değişkenlerinin piyasa değerini açıklama gücü %51 düzeyinde iken, TMS/TFRS sonrası dönemde bu oran % 78'e yükselmiştir. Ayrıca modelin bir bütün olarak anlamlı olması varyans değerlerinin (F statistic) %1 düzeyinde istatistiki olarak önem arz etmesi suretiyle tespit edilmiştir. Söz konusu durumda TMS/TFRS öncesi döneme göre hem hisse senedi fiyatı hem de net kar ile özermaye defter değeri arası ilişkinin güçlendiğini söylemek mümkündür. TMS/TFRS öncesi dönemde özermaye defter değerinin piyasa değerini açıklama gücü %10 düzeyinde istatistiki olarak anlamlı iken bu oran TMS/TFRS sonrası dönemde %1 düzeyinde istatistiki olarak anlamlı hale gelmiştir. Bu durum finansal raporlarda tarihi maliyetler yerine gerçeğe uygun değer kullanılmasıyla piyasa değeri ile defter değerinin birbirine yaklaştığının ispatı niteliğindedir. Net kar açısından ise gerek TMS/TFRS öncesi gerekse TMS/TFRS sonrası dönem için %1 düzeyinde istatistiki olarak anlamlı ilişki mevcuttur. Ayrıca net kar katsayısındaki artış ile TMS/TFRS sonrası dönem için piyasa değeri ile net kar arasında pozitif ve artan yönde ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür.

Genel olarak bağımsız değişkenlerin katsayılarının hem pozitif olması hem de bu katsayılarla meydana gelen görece artış ile TMS/TFRS kapsamında raporlanan finansal rakamların, yerel standartlar kapsamında raporlananlara oranla değer ilgisinin daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Modele ait sonuçlar önceki çalışmalar tarafından desteklenmektedir (Barth ve diğerleri 2005; Tandeloo ve Vanstraelen, 2005; Hung ve Subramanyan, 2007; Iatridis, 2010, Kwong 2010; Takacs 2012).

TMS/TFRS'ye geçişin değer ilgisi üzerine etksi ayrıca net kar ile hisse senedi getirisi arası ilişkiyi araştıran Easton ve Harris (1991)' e ait aşağıdaki model ile test edilerek TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönemler için izleyen tabloda değerlendirilmiştir.

Tablo 14. TMS/TFRS Öncesi Dönem ve Sonrası İçin Hisse Senedi Getirisi - Net Kar Arası Değer İlgisi İçin Panel Veri Regresyon Analizi Test Sonuçları

TMS/TFRS öncesi dönem (1999 - 2004)				TMS/TFRS sonrası dönem (2005-2016)			
Değişkenler	Katsayılar	t istatistik değeri	prob. değeri	Değişkenler	Katsayı	t istatistik değeri	prob. değeri
Sabit	0.2855	2.9065*	0.0040	Sabit	0.3114	3.2474*	0.0012
NP	0.0020	2.6515*	0.0085	NP	0.0027	2.7200*	0.0071
A	0.0426	1.9062**	0.0811	A	0.1256	1.9810**	0.0756
Düzeltilmiş R ²	%32			Düzeltilmiş R ²	%38		
F - Statistic	20.7**		0.0000	F - Statistic	28.2**		0.0000

Not: “*” ve “**” sırasıyla %5 ve %10 düzeyinde anlamlılıkları ifade etmektedir.

Tablo 14.'te özetlenen regresyon analizi sonuçlarına göre modelin bir bütün olarak anlamlı olduğunu söylemek mümkündür. TMS/TFRS öncesi ve sonrası dönem için net kar değeri her iki dönem için pozitif ve istatistiki olarak anlamlı çıkmıştır. TMS/TFRS sonrası dönem için net karın katsayısında da bir miktar artış meydana gelmiştir. İşletmeler açısından net kar ile hisse senedi getirisi arası ilişkinin TMS/TFRS öncesi dönemde mevcut olan ilişkinin TMS/TFRS sonrası dönem için de mevcudiyetini koruduğu hatta bu ilişkinin bir miktar daha güçlendiği gözlenmiştir. TMS/TFRS öncesi dönemde net karın hisse senedi getirisini açıklama oranı %32 civarında iken, bu oran TMS/TFRS sonrası dönemde % 38 'e yükselmiştir. Ayrıca modele kontrol değişkeni olarak eklenen toplam aktif büyüklüğüne ait katsayı da pozitif ve istatistiki olarak %10 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Söz konusu anlamlı ilişki getiri ile toplam aktif büyüklüğü arası pozitif ilişkiyi destekler niteliktedir.

Yukarıdaki modellerden elde edilen sonuçlara göre TMS/TFRS'ye geçiş sonucu işletmelerin hem piyasa değeri ile özkaynak defter değeri ve net kar arasındaki değer ilgisinde hem de hisse senedi getirisi ile net kar arasındaki değer ilgisinde artış meydana gelmiştir. Buna göre H_{2a} ve H_{2b} hipotezleri kabul edilmiştir.

SONUÇ

Küreselleşme olgusu ve bilgi ile iletişim teknolojileri alanındaki gelişmeler, dünya ekonomisi sınırlarını kaldırarak ekonomik büyümeye ivme kazandırmaktadır. Ekonominin her kesiminden piyasa oyuncuları da yalnızca lokal piyasalarda değil artan yatırım fırsatlarından faydalanabilmek için uluslararası piyasalarda da işlem yapabilmeyi arzulamaktadırlar. Farklı ülkelerin farklı finansal sistemleri ile ticari ve hukuksal açıdan farklı uygulamalarının varlığı, yatırımcıların artan piyasa fırsatlarından yararlanmasını güçleştirmektedir. Ulusal ve uluslararası piyasa oyuncuları ile piyasaları düzenleyici otoriteler ve diğer tüm piyasa tarafları açısından kritik nokta, söz konusu piyasa ile ilgili doğru, güvenilir, açık ve tam zamanında bilgiye ulaşabilmektir. Bu bağlamda finansal piyasalarda hem yatırımcılar hem de düzenleyici otoriteler ve diğer tüm ilgili birimler için küresel finansal bilgi ya da en azından ortak bir dil ile oluşturulabilecek finansal raporlara olan ihtiyaç doğmuştur.

Türkiye’de uzun yıllar tarihi maliyetlere dayanan Tek Düzen Hesap Planı muhasebe uygulamaları kullanılmıştır. Tarihi maliyete dayalı muhasebe uygulamaları güvenilir olsa da geleceğe yönelik değerlendirme yapma konusunda yetersiz kalmaktadır. Ayrıca mevcut muhasebe uygulamalarının kural ve ilkeleri daha çok Türk Vergi Mevzuatı göz önünde bulundurularak, bir başka deyişle düzenleyici otoritelerin ihtiyaçlarına göre düzenlenmiştir. Bu bağlamda söz konusu koşullar altında finansal raporlardan alınacak mali tabloların ortak bir muhasebe dili kullanılmaksızın küresel anlamda karşılaştırılabilme olasılığı bulunmamaktadır. Finansal piyasaların entegrasyonu göz önüne alınarak 2002 yılında Avrupa Birliği tarafından ortaya koyulan ve 2005 yılı itibari ile uygulanması zorunlu kılınan Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına uyum Türkiye ve Avrupa Birliği dışında kalan diğer tüm ülkeler açısından da gereklilik haline gelmiştir. Türkiye’de 2005 yılı itibari ile halka açık şirketlerinin muhasebe uygulamalarında uluslararası standartlara uyumu zorunlu kılınmıştır.

Bu çalışmada özellikle yatırımcı açısından muhasebe bilgi sisteminin en somut çıktısı olan finansal raporlarda yer alan mali tablolardaki finansal bilgilerin, TMS/TFRS öncesi döneme göre ne yönde değişim ve gelişim gösterdiği hisse

senedinin getirisi, işletmenin piyasa değeri ve özsermaye defter değerine bakılarak değer ilgisi açısından araştırılmıştır. Aynı zamanda işletmelerin özellikle uluslararası standartların uygulamaları öncesinde bilanço ve gelir tablolarını daha iyi ya da daha kötü gösterme amaçlı başvurdukları ve ihtiyari tahakkuklar yolu ile gerçekleştirdikleri kar yönetimi açısından da değerlendirilmiştir.

TMS/TFRS uygulamalarını takiben beklenen; bilgi asimetrisinin ve kar yönetim çalışmaları boyutunun azaltılarak, daha kaliteli finansal raporlar ve buna bağlı olarak gerçeği yansıtan finansal tabloların varlığı ile piyasa etkinliğini artırıcı sonuçların elde edilmesidir. Benzer şekilde hisse senedi fiyatı ya da getirisinin muhasebe bilgileri ile olan ilişkisinin de artması beklenmektedir. Söz konusu ilişki değer ilgisi olarak adlandırılmakta olup asıl olarak finansal tablolarda yer alan muhasebe bilgilerinin hisse senedi fiyatı ya da getirisinde meydana gelen değişiklikleri ifade yeteneğidir. Finansal tablo kullanıcıları yatırım kararlarını alırken, finansal tablolardan edindikleri bilgilerin hisse senedini değerlendirme kararları doğrultusunda ilgili olması için öncelikle güvenilir olmasını talep ederler. Bu bağlamda mali tablolarda yer alan bilgilerin hisse senedi fiyatını ve/veya getirisini açıklayabilme gücüne istinaden muhasebe bilgi kalitesinden bahsetmek mümkün olmaktadır.

Çalışma sonucu kar yönetimi uygulamalarının TMS/TFRS sonrası dönem için azalması tespit edilmiştir. Bu durum işletmelerde yer alan kar yönetimi davranışlarına ilişkin olarak, uygulanan muhasebe standartlarının birbiri üzerine herhangi bir üstünlüğünün bulunmadığını ifade etmektedir. Söz konusu bulgu, dış kurumsal yönetim mekanizmalarının izleme etkinliğinin derecesinin sorgulanması gerekliliği anlamına da gelebilir. Otoritelerin, özellikle yerel standartlardan uluslararası standartlara geçiş ile yöneticilerin kullandıkları tekniklerin özelliklerini de dikkate almaları gereklidir. Söz konusu teknik yöntemlerin tespiti ile kar yönetimi uygulamalarının özellikle finansal tablo kullanıcılarının yanlış yönlendirilmesine neden olan olumsuzlukları bertaraf edilebilir.

TMS/TFRS'ye geçiş dönemi sonrası için tespit edilen piyasa değer ile özsermaye defter değeri arası artan değer ilgisi, mali tablolardan elde edilen muhasebe bilgilerinin özellikle geleceğe yönelik yapılan tahminlemelerde işletme

değerini açıklama gücünde etkin rol oynadığını ifade etmektedir. Bu bağlamda hisse senedi fiyatının gelecekteki durumuna ilişkin yapılacak tahminlerin finansal raporlardan yararlanılarak yapılabilmesi söz konusu olabilecektir. Ayrıca hisse senedi getirisi ve net kar arasında bulunan anlamlı ve pozitif yönlü ilişki yatırımcıların hisse senedi getirisi analizlerinde işletmelerin net karlarını dikkate aldıklarını destekler niteliktedir.

TMS/TFRS'ye geçiş dönemi öncesi ve sonrası dönemleri kavramsal çerçevede belirtilen finansal bilginin destekleyici özelliklerinden olan zamanında sunum açısından değerlendiren çalışmalara uluslararası literatürde rastlansa da bu konuda Türkiye'de yapılmış bir çalışma henüz mevcut değildir. Benzer şekilde, karların zamanında sunumu açısından ise uluslararası literatürde çok az sayıda çalışma bulunmasıyla birlikte, yine Türkiye'de konuya ilişkin yapılmış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Söz konusu çalışmalar gelecek için uluslararası standartların yerel standartlara göre etkinliğinin araştırılmasına ışık tutar nitelikte olacaktır.

KAYNAKÇA

Makaleler

- Adetunji S., (2016), “The value relevance of earnings in the return–earnings relation in the Nigerian Deposit Money Banks”, *Cogent Business & Management*, S.3, ss.1-10.
- Akgün A., Kılıç S., (2013), “Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetimi Üzerindeki Etkisi”, *Yönetim ve Ekonomi*, C.20, S.2, ss.21-36.
- Aksu M., Çetin A., ve Mugan S., (2017), Value Relevance of Accounting Data in an Emerging Market: Did Accounting Reforms Make a Difference?”, *Accounting and Corporate Reporting*, ss.141-164.
- Aldonel Ali A., (2018), “The Impact of IFRS Adoption on the Value Relevance of Accounting Information: Evidence from the Insurance Sector”, *International Journal of Business*, V.13, S.4. ss.138-148.
- Alkan B., (2018), “Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve ve Kavramsal Çerçeve Projesi”, *Mali Çözüm Dergisi*, ss.107-134.
- Amir E., Harris T., and Venuti E., (1993), “A Comparison Of The Value-Relevance of U.S.Versus Non-U.S. GAAP Accounting Measures Using Form 20-F Reconciliations”, *Journal of Accounting Research*, V.31, ss.230–264.
- André P., Filip A., and Paugam L., (2014), “Impact of Mandatory IFRS Adoption on Conditional Conservatism in Europe”, *Journal of Business Finance and Accounting*, V.42 S.3, ss.482-514
- Ataman B., Özden E., (2014), “Kar Yönetimi Yöntemleri”, *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, C.11, S.42, ss.13-25.
- Ayboğa H., (2003),“Uluslararası Muhasebe Standartları Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulanması Ve Meslek Gruplarının Sorumlulukları”, *Vergi Sorunları Dergisi*, S.180, ss. 98-114.
- Aysan M., (2008), “Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Ulusal Uyum: Türkiye Örneği.”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.40, ss.44-53.
- Baker R., Wallage P., (2000), “The Future of Financial Reporting in Europe: Its Role in Corporate Governance”, *The International Journal of Accounting*, V.35, S.2, ss. 173–187.
- Ball R., (2006) “International Financial Reporting Standards:Pros And Cons For Investors”, *Accounting and Business Research*, *International Accounting Policy Forum*, ss.5-27.
- Ball R., Brown P., (1968), “An Empirical Evaluation of Accounting Income Numbers”, *Journal of Accounting Research*, V.6, S.2, ss.159-178.
- Ball R., Kothari S.P., and Robin, A., (2000), “The Effects Of International Institutional Factors On Properties Of Accounting Earnings”, *Journal of Accounting and Economics*, V. 29, S.1. ss.1-51.

- Balsarı Ç., Dalkılıç A., (2007), “Kural-Bazlı ve İlke-Bazlı Finansal Raporlama Standartlarının Karşılaştırılması”, Muhasebe ve Denetime Genel Bakış, ss.105 -118.
- Baltagi B., Kao C., (2000), “Nonstationary Panels, Cointegration In Panels And Dynamic Panel, A Survey”, Advances in Econometrics, V.15, ss.7-51.
- Barth M., Landsman W., and Lang M., (2008), “International Accounting Standards and Accounting Quality”, Journal of Accounting Research, V.46, ss.467-498.
- Başpınar A., (2004), “Türkiye’de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış” Maliye Dergisi, S.146, ss.42-57.
- Bekçi İ., Alkan H., (2009), “Finansal Bilgi Sisteminin Hisse Senetlerine Yatırım Kararı Üzerine Etkisi: İMKB’de Bir Uygulama”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi (SDÜİİBFD), V.14 S.3., ss.1-20.
- Bender J., Nielsen F., (2013), “Earnings Quality Revisited”, The Journal of Portfolio Management, ss.69-79.
- Beneish, M. D., (2001), “Earnings Management: A Perspective”, Earnings Management: A Perspective”, Managerial Finance, V.27, ss.1-16.
- Bens D., Nagar V., and Wong M.H.F., (2002), “Real Investment Implications Of Employee Stock Option Exercises”, Journal of Accounting Research, V.40, S.2, ss.359-406.
- Biddle G., Gilles H., and Verdi R., (2009), “How Does Financial Reporting Quality Relate to Investment Efficiency?”, Journal of Accounting and Economics, V.48 ss.112-131.
- Blanchette M., Desfleurs, A., (2011), “Critical Perspectives on the Implementation of IFRS in Canada”, Journal of Global Business Administration, V.3 S.1, ss.2-17.
- Brown S., Lo K., and Lys T., (1999), “Use of R² in Accounting Research: Measuring Changes In Value Relevance Over The Last Four Decades”, Journal of Accounting and Economics, V.28, ss.83-115.
- Bushman R. M., Piotroski J. D., (2006), “Financial Reporting Incentives for Conservative Accounting: The Influence of Legal and Political Institutions”, Journal of Accounting and Economics, V. 42(1), ss.107-148.
- Callao, S., Jarne, J. I., (2010), “Have IFRS Affected Earnings Management in The European Union?”, Accounting in Europe, V.7(2), ss.159-189.
- Callen J. L., Khan M., and Lu H., (2011), “Accounting Quality, Stock Price Delay and Future Stock Returns”, V.30, S.1, ss.269-295.
- Cang, Y., Chu, Y., and Lin, T. W., (2014), “An Exploratory Study Of Earnings Management Detectability, Analyst Coverage And The Impact Of IFRS Adoption: Evidence From China”, Journal of Accounting and Public Policy, V.33(4), ss.356-371.
- Chebaane S., Othman H.B., (2014), “The Impact of IFRS Adoption on Value Relevance of Earnings and Book Value of Equity: The Case of Emerging

- Markets in African and Asian Regions”, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, V. 145, ss.70-80.
- Chen H., Tang Q., Jiang Y. and Lin Z., (2010), “The Role of International Financial Reporting Standards in Accounting Quality: Evidence from the European”, *Journal of International Financial Management & Accounting*, V. 21, No.3., ss.42-71.
- Cheng H., (2007), Panel Data Analysis – advantages and challenges”, *Test*, V. 16, ss.1-22.
- Choi T., Pae J., (2011), “Business Ethics and Financial Reporting Quality: Evidence from Korea”, *Journal of Business Ethics*, V.103, ss.403-427.
- Chow C. Gregory, (1960), “Tests of Equality between Sets of Coefficients in Two Linear Regressions,” *Econometrica*, V.28, 591-605.
- Christensen B., Lee E., Walker M. and Zeng C., (2015), “Incentives or Standards: What Determines Accounting Quality Changes around IFRS Adoption?”, *European Accounting Review*, V.24, S.1, ss.31-61.
- Christensen C. O., Frimor H., and Sabac F., (2013), “The Stewardship Role Of Analyst Forecasts, And Discretionary Versus Non-Discretionary Accruals”, *Journal of Business Finance Accounting*, V. 22, S.2, ss.257-296.
- Cooke T. E., Omura T., and Willett R., (2009), “Consistency, Value Relevance and Sufficiency of Book for Market Values in Five Japanese Conglomerates Over the Period 1950-2004”, *Abacus*, V.45, S.1, ss. 88-123.
- DeAngelo E., (1986), ‘Accounting Numbers As Market Valuation Substitutes: A Study Of Management Buyouts Of Public Stockholders’, *The Accounting Review*, V.61, S. 3, s. 400-420.
- Dechow P., Kothari S.P. and Watts R., (1998), “The Relation Between Earnings and Cash Flows”, *Journal of Accounting and Economics*, S. 25, ss. 133-168.
- Dechow P., Sloan R. G., and Sweeney, A. P., (1995), “Detecting Earning Management” *The Accounting Review*, V.70, S.2, ss.193-225.
- Devalle E., Magarini R., (2010), “Assessing the Value Relevance of Accounting Data after the Introduction of IFRS in Europe”, *Journal of International Financial Management and Accounting*, V.21 S.2, ss. 85-119.
- Dilger T., Graschitz, S., (2015), “Influencing Factors on Earnings Management, Empirical Evidence from Listed German and Austrian Companies”, *International Journal of Business and Economic Sciences Applied Research*, V.8, ss.69-86
- Dobija D., Klimczak K., (2010), “Development Of Accounting In Poland: Market Efficiency And The Value Relevance Of Reported Earnings”, *The International Journal of Accounting*, V.45, ss. 356–374.
- Dobre F., Brad L., Ciobanua R., (2015), “Timely Loss Recognition And The Value Relevance Of The Romanian Listed Companies Considering The IFRS Approach”, *Accounting and Management Information Systems*, V.14, S.4, ss.732–747.

- Easton PD, Harris TS, (1991), "Earnings As An Explanatory Variable For Returns", *Journal of Accounting Research*, V.29, ss.19-36.
- Elliott G., Rothenberg T. and Stock J., (1996), "Efficient Tests For an AutoRegressive Unit Root", *Econometrica*, V.64, ss.813-836.
- Erdoğan M., (2002), "Muhasebe, Denetim ve Bağımsız Denetimin Gerekliliği", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, V.3 S.1, ss.51-63.
- Ertuna Ö., (2017), "Muhasebe Teori ve Uygulamalarından Beklentiler, *Accounting and Financial History Research Journal*, S.12 ss.9-10.
- Fevzi Esen, (2015), "Finansal Piyasalarda Bilgi Asimetrisi Kaynakları Ve İçerideki Bilgi", *Ululararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.8, S.40. s.700-707.
- Francis J., Schipper K., (1999), "Have Financial Statements Lost Their Relevance?", *Journal of Accounting Research*, V.37, S.2, ss.319-352.
- Gerakos J., (2012), "Discussion of Detecting Earnings Management: A New Approach." *Journal of Accounting Research*, ss.1-13.
- Gökdeniz Ü., (2005), "İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemine Yaklaşım", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.27, ss.86-94.
- Gökdeniz Ü., (2006), "Muhasebe Uygulamalarındaki Uluslararası Farklılıklar ve Çözüm Önerisi", *İstanbul: Avcıol Basım Yayın*, ss.11-16.
- Granger C.W.J., Newbold, P., (1974), "Spurious Regressions in Econometrics", *Journal of Econometrics*, V.2, I.2, ss. 111-120
- Gürel E., Durak G., (2014), "Finansal Raporların Kalitesine Etki Eden Ülkeye Özgü Faktörler", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ekim, ss.95-110.
- Güvemli B, Güvemli O., (2015), "Türk Ticaret Kanunlarının Türk Muhasebe Düşüncesinin Gelişmesindeki Etkileri", *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, s.41, 26-50.
- Hausman A., (1978), "Specification Tests in Econometrics", *Econometrica*, V.46, ss.1251 – 1271
- Healy P. M., Wahlen, J. M., (1999), "A Review of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting", *Accounting Horizons*, V.13, S.4, ss.365-383.
- Healy P., (1986), "The Effect of Bonus Schemes on Accounting Decisions", *Journal of Accounting and Economics*, V.7, ss.85-107.
- Hellwig M., (1989), "Asymmetric Information, Financial Markets, and Financial Institutions Where are we Currently Going?", *European Economic Review*, V.33, N.2-3, ss.277-285.
- Herath S., Albarqi N., (2017), "Financial Reporting Quality: A Literature Review", *International Journal of Business Management and Commerce*, V.2, N.2, ss.6-7.
- Holthausen R., Leftwich W., (1983), "The Economic Consequences Of Accounting Choice Implications Of Costly Contracting And Monitoring", *Journal of Accounting and Economics*, V.5, S.1, ss.77-117

- Honor'e B. E., Kyriazidou E., (2000), "Panel Data Discrete Choice Models With Lagged Dependent Variables", *Econometrica*, V.68, ss.839–874.
- Iatridis G., (2010), "International Financial Reporting Standards and The Quality of Financial Statement Information", *International Review of Financial Analysis*, V.19, ss.193–204.
- Iatridis G., Kadorinis, G., (2009), "Earnings Management and Firm Financial Motives: A Financial Investigation of UK Listed Firms", *International Review of Financial Analysis*, V.18(4), ss164-173.
- Im S., Pesaran H., and Shin Y., (2003), "Testing For Unit Roots In Heterogeneous Panels", *Journal of Econometric*, V.115, I.1, ss.53-74.
- İbiş C., Özkan S., (2006), "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na Genel Bakış", *Mali Çözüm*, N.74, ss.25-42.
- Jeanjean, T., Stolowy, H., (2008), "Do Accounting Standards Matter? An Exploratory Analysis Of Earnings Management Before And After IFRS Adoption." *Journal of Accounting and Public Policy*, V. 27, ss. 480-494.
- Jiraporn P., Miller G. A., Yoon S. S., and Kim Y. S., (2006), "Is Earnings Management Opportunistic Or Beneficial? An Agency Theory Perspective", *International Review of Financial Analysis*, V.17(2), ss.622-634.
- Jones J. J., (1991), "Earning Management during Import Relief Investigations", *Journal of Accounting Research*, V.29(2), ss.193-228.
- Karasu R., (2014), " Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu", *Amme İdaresi Dergisi*, V.47, S.1, ss.79-105.
- Kargin M., Arıcı N., (2017), "Muhasebe Bilgisinin Kalitesini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Literatür İncelemesi", *Manisa Celal Bayar Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (MCBÜİİBF), Yönetim ve Ekonomi*", C.24, S.1 ss.215-234.
- King'wara, R.A., (2015), "Effect Of International Financial Reporting Standards On Reporting Quality In Kenya", *Journal of Business and Management*, V.17 S.1, ss.82-84.
- Klai N., Omri A., (2011), "Corporate Governance and Financial Reporting Quality: The Case of Tunisian Firms", *International Business Research*, V.4, ss.154-166.
- Kwong, L.C., (2010), "The Value Relevance Of Financial Reporting In Malaysia: Evidence From Three Different Financial Reporting Periods", *International Journal of Business and Accountancy*, V.1, S.1, ss.1-49.
- Lang M., Miller D. and Lins K, (2003), "ADRs, Analysts, and Accuracy: Does Cross Listing in the United States Improve a Firm's Information Environment and Increase Market Value?", *Journal of Accounting Research* V.41, ss.317-345.
- Lang M, Raedy J., and Wilson W., (2006), "Earnings Management and Cross Listing: Are Reconciled Earnings Comparable to US Earnings?", *Journal of Accounting and Economics*, V.42, ss.255-283.

- Larcker D. F, Richardson S. A., (2003), “Fees Paid to Audit Firms, Accrual Choices and Corporate Governance”, *Journal of Accounting Research*, V.42(3), ss.635.
- Levin, A., C.F. Lin, and C.S.J. Chu, (2002), “Unit Root Tests In Panel Data: Asymptotic And Finite-Sample Properties”, *Journal of Econometrics*, V.108, ss.1–24.
- Maddala G.S., Wu S., (1999), “A Comparative Study Of Unit Root Tests With Panel Data And A New Simple Test”, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, Special Issue, ss.631- 652.
- McNichols M., (2002), “The Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual Estimation Errors: Discussion”, *The Accounting Review*, V.77, ss.61-69.
- Morais A.I., Curto J.D., (2008), “Accounting Quality and the Adoption of IASB Standards – Portuguese Evidence”, *Revista Contabilidade & Finanças*, V.19 S.48, ss. 103-111.
- Nikolaev V., (2015), “Identifying Accounting Quality”, *Chicago Booth Research Paper*, ss.14-28.
- Okafor O., Anderson M. and Warsame H., (2016), “IFRS and Value Relevance: Evidence Based On Canadian Adoption.”, *International Journal of Managerial Finance*, V.12. ss.136-160.
- Oliver D. Anderson, (1995), “More Effective Time-Series Analysis And Forecasting”, *Journal of Computational and Applied Mathematics*, V.64, ss. 117-147.
- Outa E., (2011), “The Impact of International Financial Reporting Standards (IFRS) Adoption on The Accounting Quality of Listed Companies In Kenya”, *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, V.1, S.1, ss.1-43.
- Özolgün H., (2017), “Karşılaştırmalı Mali Tablolar Analizi 1”, *Journal Of Emerging Economies And Policy*, V.2, ss.55-62.
- Parlakkaya R., (2004), “ Muhasebede Uluslararası Uyum ve Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Muhasebe Uyumlaştırma Çalışmaları”. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (S.D.Ü.İ.İ.B.F.) Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi (7), ss.119-139.
- Rapina C., (2014), “Factors Influencing the Quality of Accounting Information System and Its Implications on the Quality of Accounting Information”, *Research Journal of Finance and Accounting*, V.5, N.2, s.148-154.
- Richard Barker, (2010), “On the Definitions of Income, Expenses and Profit in IFRS”, *Accounting in Europe*, V.7(2), ss.147-158.
- Schipper K., Vincent L., (2003), “Earnings Quality”, *Accounting Horizons*, V.17, ss. 97-110.
- Schipper K., (1989) “Commentary on Earnings Management”, *Accounting Horizons*, V.3 S.4, ss. 91-102.

- Schoenberg R., (1977), "Dynamic Models and Cross-sectional Data: The Consequences Of Dynamic Misspecification", *Social Science Research*, V.6, ss.133-144.
- Soderstrom S., Sun K., (2007), "IFRS Adoption And Accounting Quality: A Review." 2007, *European Accounting Review*, V.16, S.4, ss.675-702.
- Srivastava A., Sunder S., and Tse, S., (2015), "Timely Loss Recognition And Termination Of Unprofitable Projects", *China Journal of Accounting Research*, V.8, S.3, ss.147-167.
- Subramanyam, K.R., Hung M., (2004), "Financial Statement Effects of Adopting International Accounting Standards: the Case of Germany", *Review of Accounting Studies*, V.4, ss. 21-48.
- Takacs L. M., (2012), *The Value Relevance Of Earnings In A Transition Economy: Evidence From The Romanian Stock Market*", *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, V.14, ss.88-103.
- Tendeloo, B. and Vanstraelen, A., (2005), "Earnings Management under German GAAP Versus IFRS", *European Accounting Review*, 14 (1), ss.155-180.
- Thomas J.K., Zhang H., 2002, "Inventory Changes And Future Returns", *Review of Accounting Studies*, 2002, V.7 (2-3), ss.163-187.
- Tonny S. and Madsen Ø., (2017), "The Shift of Accounting Models and Accounting Quality: The Case of Norwegian GAAP," *Corporate Ownership & Control*, V.14 S.4-1, ss.289-300.
- Tsalavoutas P., Evans A., (2012), "The transition to IFRS and the value relevance of financial statements in Greece", *British Accounting Review*, V.44, S.4, ss.262-277.
- Tsoligkas, F., Tsalavoutas, I., (2011), "The Value Relevance Of R & D Reporting In The UK After IFRS Mandatory Implementation", *Applied Financial Economics*, V.21, S.13, ss.957-967.
- Tudor A., Dragu I., (2010), "Impact of International Financial Reporting Standards on Accounting Practices Harmonization Within European Union Particular Case of Intangible Assets", *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, V.12, S.1, ss. 191-206.
- Ulusan H., (2008), "Değerleme Esasları ve Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri Açısından İncelenmesi", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, C.8, S.1, ss.129-154.
- Uluyol O., Türk, Veysel E., (2013), "Finansal Rasyoların Firma Değerine Etkisi: Borsa İstanbul (BİST)'Da Bir Uygulama", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, V.15, S.2, ss.365-384.
- Uwuigbe U., Uwuigbe O., Durodola E., Jafaru J. and Jimoh R., (2017), "International Financial Reporting Standard Adoption and Value Relevance of Accounting Information in Nigeria", *International Journal of Economics and Financial Issues*, V.7 S. 3, ss.1-8.

Ünal O., (2010), “Bölümsel Raporlama ve Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (UFRS) 8 Faaliyet Bölümleri Standardının Finansal Raporlamaya Etkileri, Niğde Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (NÜİİBFD), C.3, S.2, ss.48-69.

Williams A., Wyatt M. Katherine, Williams Craig A, Logan S., and Henleya William E., (2014), “A Repeated Cross-Sectional Study Examining The School Impact On Child Weight Status”, Preventive Medicine, V.64, ss.103-107.

Yang Z., Ying S., and Zhang Q., (2013), “ Management Motivation and Earnings Management Methods”, International Conference on Cyber – Enabled Distributed Computing and Knowledge Discovery, Conference Paper, ss. 273-286.

Yurisandi T., Puspitasari E., (2015), “Financial Reporting Quality - Before and After IFRS Adoption Using NiCE Qualitative Characteristics Measurement”, Procedia - Social and Behavioral Sciences, V.211, ss. 644 – 652.

İnternet

Azzali, S., Fornaciari, L., and Mazza, T., (2014), “Earnings Management In Bank Industry”, *Economia Aziendale Online*, ss.99-110, çevrimiçi erişim: <http://riviste.paviauniversitypress.it/index.php/ea/article/view/1667/1780> (08.12.2017).

Brauer S., Leuschner C. and Westermann F., (2011), “Does the Introduction of IFRS Change the Timeliness of Loss Recognition? Evidence from German Firms”, Institute of Empirical Economic Research, Working Paper 87, s.1-23, çevrimiçi erişim: http://web.fb9.uni-osnabrueck.de/repec/iee/wpaper/13183227_WP_87.pdf (01.09.2017)

Cespedes, J., Gonzalez, M. ve Molina, C. A., (2010), “Ownership Concentration and the Determinants of Capital Structure in Latin America”, çevrimiçi erişim: https://www.researchgate.net/publication/228466560_Ownership_Concentration_and_the_Determinants_of_Capital_Structure_in_Latin_America (03.01.2019).

Çevrimiçi erişim:

https://www.researchgate.net/publication/267826513_Earnings_Management_under_US_GAAP_and_IFRS (21.12.2017).

Dechow P., Skinner D., (2000), “Earnings Management: Reconciling The Views Of Accounting Academics, Practitioners, And Regulators”, *Accounting Horizons*, çevrimiçi erişim: <https://ssrn.com/abstract=218959>. (11.09.2017).

Evans M, Houston R., Peters M and Pratt J., (2012), “ Earnings Management under US GAAP and IFRS”, Presented at Midwest Research Conference, Minneapolis, USA.

Hribar P., Kravet T., and Wilson J., (2010), “A New Measure of Accounting Quality” çevrimiçi erişim: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1283946. (12.12.2017).

- [http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2016Seti/F_R_I_K_C\(1\).pdf](http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2016Seti/F_R_I_K_C(1).pdf) (12.02.2018).
- <https://www.iasplus.com/en/resources/ifrsf/history/resource25> (27.10.2017).
- <https://www.iasplus.com/en/standards/other/preface>. (27.10.2017).
- Karolina Soderlund, “International Financial Reporting Standard And Value Relevance Of Financial Reporting In Finland: A Disaggregated Approach”. 2010, s.1-22, çevrimiçi erişim: <http://www.ekonomiportalen.se/UP036.pdf>. (10.10.2017).
- Küçüksözen C., Küçükkocaoğlu G., (2005), “Finansal Bilgi Manipülasyonu: İmkb Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, Conference Paper, çevrimiçi erişim: <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/kisiselearningmanipulation2.pdf> (10.10.2017).
- Mechelli A., Cimini R., (2013), “How Have The Ias/Ifrs Adoption Affected Earnings Management In Eu? The Effect Of The Absence/Divergence Of Regulation And Of Legal Enforcement”, Corporate Ownership and Control, çevrimiçi erişim: https://virtusinterpress.org/IMG/pdf/Riccardo_Cimini_Alessandro_Mechelli_paper.pdf (08.08.2017).
- Oskar Bogstrand, Erik A. Larsson, (2012), “Have IFRS Contributed to an Increased Value-Relevance?”, Uppsala University, Department of Business Studies, s.1-33, çevrimiçi erişim: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:546324/FULLTEXT01.pdf>. (10.10.2017).
- Øystein Gjerde, Kjell Knivsflå ve Frode Sættem, (2008), “The Value-Relevance of Adopting IFRS: Evidence from 145 NGAAP Restatements”, Institutt for Foretaksøkonomi, Discussion Paper. çevrimiçi erişim: <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/163951/2108.pdf?sequence=1> (01.08.2017).
- Paananen, M., (2008), “The IFRS Adoption’s Effect On Accounting Quality In Sweden”, SSRN Working Paper Series, s. 1-27, çevrimiçi erişim <http://ssrn.com/abstract=1097659> (15.09.2018).
- Ralf Ewert, Alfred Wagenhofer, “Economic Effects of Tightening Accounting Standards to Restrict Earnings Management”, Accounting Review, çevrimiçi erişim: <https://ssrn.com/abstract=739245>. (27.11.2017).
- Serpil Bostancı, (2012) “Küreselleşen Muhasebede Standartlaşma Ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu”, Mali Çözüm Dergisi, çevrimiçi erişim: <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/59MaliCozum/16-%2059%20SERPİL%20BOSTANCI.doc> (15.12.2017).
- Suat Atan, “İşletme Sermaye Yapısına Yaklaşımlar”, çevrimiçi erişim: <https://suatatan.wordpress.com/2014/11/07/sermaye-yapisi-uzerine-yaklasimler-ve-teoriler/> (21.11.2017)

TFRS, Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, çevrimiçi erişim: [https://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS_2013/F_R_I_K_C\(1\).pdf](https://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS_2013/F_R_I_K_C(1).pdf) (21.03.2018)

Tezler

Fritz S., Lammle C. “The International Harmonisation Process of Accounting Standards”, 2003, Yayınlanmamış Master Tezi, Linköping Universitet, International Master Program Strategy and Culture, Sweden.

Rıdvan Bayırlı, Yaratıcı Muhasebe, Etik Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama, 2006, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kitaplar

A.K. Sharma, Text Book of Correlation and Regression, Discovery Publishing House, New Delhi, 2005.

Aysel Gündoğdu, “Türkiye’de Bankacılık Sistemi Yasal Düzenlemeleri”, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2014.

Charles Gibson , “Financial Reporting & Analysis Using Financial Accounting Information”, Eleventh Edition, USA: South-Western Cengage Learning, 2009.

Fatih Coşkun Ertuş, Muhasebe Bilgi Sistemi ve Organizasyonu, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016.

Jeffrey M. Wooldridge, “Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data” , The MIT Press, London England, 2003.

Jeffrey M. Wooldridge, “Introductory Econometrics: A Modern Approach” , South Western Cengage Learning, Ohaio, USA 2009.

Mulford, C. W., Comiskey, E. E., Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices. New York: John Wiley & Sons, Inc., 2011.

Paul Newbold, “İşletme ve İktisat için İstatistik”, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2005, Orj. Çeviren Ümit Şensen.

Vedat Pazarlıoğlu, Ş. Akkaya, “Ekonometri I”, Berk Masa Üstü Yayıncılık, 4. Baskı, İzmir 2000.

EKLER

EK. 1: Hausman Spesifikasyon Testi

Sabit ve rassal etkili modelin parametre tahmincileri arasındaki farkın istatistiki olarak anlamlı olup olmadığının testidir. H_0 hipotezi olan rassal etkili modelin tahmincilerinin doğruluğu k serbestlik derecesi ile Ki - kare dağılımı gösterir. Aşağıda çalışmada kullanılan modellere ilişkin test sonuçları özetlenmiştir. Buna göre H_0 hipotezi kabul edilerek çalışmada yer alan tüm modeller için rassal etkiden faydalanılmıştır.

	TMS/TFRS öncesi dönem (1999 - 2004)			TMS/TFRS öncesi dönem (2005 - 2016)		
	Chi-Sq Statistics	Chi-Sq d.f.	Prob.	Chi-Sq Statistics	Chi-Sq d.f.	Prob.
Kar Yönetimi Modeli	3.2674	4	0.5141	3.4957	4	0.4785
Değer İlgisi Modeli (1)	3.1517	3	0.4556	2.8567	3	0.3880
Değer İlgisi Modeli (2)	3.0112	2	0.3137	2.5233	2	0.2832

EK. 2: Modellerin Matematiksel İfadeleri

EK. 2.1. Kar Yönetim Modelinin Matematiksel İfadesi

Model (1) TMS/TFRS öncesi

$$TA_{i,t} = 30,66 - 5,81(\Delta\text{Sales} - \Delta\text{REC}_{i,t}) + 5,04 \text{PPE}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

Model (1) TMS/TFRS sonrası

$$TA_{i,t} = 410,03 - 1,14(\Delta\text{Sales} - \Delta\text{REC}_{i,t}) - 57,64\text{PPE}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

Model (2) TMS/TFRS öncesi

$$DA_{i,t} = -46,81 + 76,70\text{OCF}_{i,t} + 6,52 \text{LNMV}_{i,t} + 76,70 \text{OPM}_{i,t} + 15,98 \text{LSFU}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

Model (2) TMS/TFRS sonrası

$$DA_{i,t} = -223,82 + 1,19 \text{OCF}_{i,t} - 58,80 \text{LNMV}_{i,t} - 19,39 \text{OPM}_{i,t} - 84,41 \text{LSFU}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

EK.2.2. Değer İlgisi Modelinin Matematiksel İfadesi

Model (3) TMS/TFRS öncesi

$$P_{i,t} = 1,45 + 0,12 \text{BV}_{i,t} + 2,12 \text{NP}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

Model (3) TMS/TFRS sonrası

$$P_{i,t} = 2,85 + 0,44 \text{BV}_{i,t} + 9,13 \text{NP}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

Model (4) TMS/TFRS öncesi

$$AR_{i,t} = 0,28 + 0,0020 \text{NP}_{i,t} + 0,0426 \text{A} \varepsilon_{i,t}$$

Model (4) TMS/TFR sonrası

$$AR_{i,t} = 0,3134 + 0,0027 \text{NP}_{i,t} + 0,1256 \text{A} \varepsilon_{i,t}$$

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı ve Soyadı : İnci Çisil Bulmuş (Oral)
Doğum Yeri ve Yılı : Antalya–1987
Medeni Hali : Bekar
Email : incibulmus@hotmail.com

Eğitim Durumu:

University of Vaasa (2009 -2011, Finlandiya) – Finans / Yüksek Lisans
Anadolu Üniversitesi (2006 – 2008) – Dış Ticaret
Dokuz Eylül Üniversitesi (2005 -2009, İzmir) - İktisat

Yabancı Dil (ler) ve Düzeyi:

İngilizce (İyi) TOEFL (87)

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar:

Aviation Finance (April 2018, İngiltere)
The Fifteenth World Congress of the International Economic Association (25-29 June, 2008)
Brandmarker (Boğaziçi Üniversitesi, 18-23 Haziran 2008, İstanbul)
2. Ulusal İktisat Kongresi /Türkiye'nin İktisadi Dönüşüm Süreci (20-22 Şubat 2008, İzmir)
Satış Pazarlama Markalaşma (Apex Business Academy, 2007)
TS EN 9001: Kalite Yönetim Sistemi (Artı Eğitim Danışmanlık, 2007)